

TILINPÄÄTÖS 2023

SISÄLLYSLUETTELO

1. TOIMINTAKERTOMUS	4
1.1. KUNNANJOHTAJAN KATSAUS.....	4
1.2. OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA.....	6
1.2.1. KUNNAN HALLINTO JA SIINÄ TAPAHTUNEET MUUTOKSET	6
1.2.2. LUOTTAMUSHENKILÖORGANISAATIO	7
1.2.3. TILIVELVOLLISET KUNNAN ORGANISAATIOSSA	10
1.2.4. YLEINEN JA OMAN ALUEEN KEHITYS.....	11
1.2.5. OLENNAISET MUUTOKSET TOIMINNASSA JA TALOUDESSA	13
1.2.6. ARVIO TODENNÄKÖISESTÄ TULEVASTA KEHITYKSESTÄ.....	15
1.2.7. KUNNAN HENKILÖSTÖ.....	16
1.2.8. ARVIO MERKITTÄVIMMISTÄ RISKEISTÄ JA EPÄVARMUUSTEKIJÖISTÄ SEKÄ MUISTA TOIMINNAN KEHITTÄMISEEN VAIKUTTAVISTA ASIOISTA	17
1.3. SELONTEKO SISÄISEN VALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ.....	19
1.4. KOKONAISTALOUDEN TARKASTELU.....	22
1.4.1. TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN – TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT	22
1.4.2. TOIMINNAN RAHOITUS – RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT	24
1.4.3. TASE JA SEN TUNNUSLUVUT	27
1.4.4. ULKOISET KOKONAISTULOT JA -MENOT	30
1.5. KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS.....	32
1.5.1. KONSERNIRAKENNE JA TOIMINNAN OHJAUS	32
1.5.2. OLENNAISET KONSERNIA KOSKEVAT TAPAHTUMAT	34
1.5.3. ARVIO KONSERNIN TODENNÄKÖISESTÄ KEHITYKSESTÄ	34
1.5.4. KUNTAKONSERNIN TULOSLASKELMA	36
1.5.5. KUNTAKONSERNIN RAHOITUSLASKELMA	37
1.5.6. KUNTAKONSERNIN TASE	38
1.6. KUNNANHALLITUKSEN ESITYS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYSTÄ JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTA KOSKEVISTA TOIMENPITEISTÄ.....	40
2. TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU	41
2.1. VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVIEN STRATEGISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	41
2.2. KÄYTTÖTALOUSOSAN TOTEUTUMINEN	44
2.3. KUNNANVALTUUSTO	45
2.4. KESKUSVAALILAUTAKUNTA.....	47
2.5. TARKASTUSLAUTAKUNTA.....	48
2.6. KUNNANHALLITUS.....	49
2.6.1. TOIMIELIN YHTEENSÄ.....	49
2.6.2. KUNNANHALLITUS JA YLIN JOHTO	51
2.6.3. KUNTIEN YHTEISTOIMINTA	53
2.7. HALLINTOPALVELUT-PALVELUKESKUS.....	54
2.7.1. TOIMIELIN YHTEENSÄ.....	54
2.7.2. KESKITETTY HENKILÖSTÖHALLINTO	57
2.7.3. HALLINTO- JA TALOUSPALVELUT.....	59
2.7.4. RUOKA- JA SIIVOUSPALVELUT	63
2.8. ELINVOIMAPALVELUT-PALVELUKESKUS	65
2.8.1. TOIMIELIN YHTEENSÄ.....	65
2.8.2. ELINKEINOELÄMÄN KEHITTÄMINEN	68
2.8.3. YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA.....	70

2.9. SIVISTYSLAUTAKUNTA.....	73
2.9.1. TOIMIELIN YHTEENSÄ.....	73
2.9.2. SIVISTYKSEN HALLINTOPALVELUT.....	75
2.9.3. VARHAISKASVATUS.....	77
2.9.4. PERUSKOULUT.....	80
2.9.5. TOISEN ASTEEN KOULUTUS.....	83
2.9.6. HYVINVOINTIPALVELUT.....	85
2.9.7. KIRJASTOTOIMI.....	87
2.9.8. KANSALAIPOISTO.....	89
2.10. TEKNINEN LAUTAKUNTA.....	91
2.10.1. TOIMIELIN YHTEENSÄ.....	91
2.10.2. TEKNISEN LAUTAKUNNAN HALLINTOPALVELUT.....	93
2.10.3. YHDYSKUNTATEKNISET PALVELUT.....	96
2.10.4. TILAPALVELUT.....	98
2.10.5. VESIHUOLTOLAITOS.....	100
3. TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN.....	102
3.1. TALOUSARVION TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMISVERTAILU.....	102
3.1.1. HAUSJÄRVEN KUNNAN KIINTEISTÖVEROPROSENTIT.....	103
4. INVESTOINTIOSAN TOTEUTUMINEN.....	104
4.1. KESKEISET INVESTOINTIHANKKEET JA NIIDEN TOTEUTUMINEN (OLENNAISET TAPAHTUMAT).....	109
5. RAHOITUSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN.....	110
6. YHTEENVETO VALTUUSTON HYVÄKSYMIEH MÄÄRÄRAHOJEN JA TULOJEN TOTEUTUMISESTA TOIMIALOITTAIN.....	111
7. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT.....	112
7.1. KUNNAN TULOSLASKELMA, RAHOITUSLASKELMA JA TASE.....	112
7.2. VESIHUOLTOLAITOKSEN TULOSLASKELMA, RAHOITUSLASKELMA JA TASE.....	116
7.3. KUNTAKONSERNIN TULOSLASKELMA, RAHOITUSLASKELMA JA TASE.....	119
8. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT.....	123
8.1. TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISTA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	123
8.1.1. ARVOSTUS- JA JAKSOTUSPERIAATTEET JA MENETELMÄT.....	123
8.1.2. OIKAISUT EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOIHIN.....	123
8.1.3. SELVITYS EDELLISEN TILIKAUDEN TIETOJEN VERTAILUKELVOTTOMUUDESTA TILIKAUDEN TIETOIHIN.....	123
8.1.4. AIKAISEMPIIN TILIKAUSSIIN KOHDISTUVAT TUOTOT JA KULUT.....	124
8.1.5. KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET.....	125
8.2. TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	127
8.2.1. SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN PERUSTEET.....	128
8.3. TASEEN LIITETIEDOT.....	130
8.3.1. TASEEN VASTAAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	130
8.3.2. TASEEN VASTATTAVIA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	132
8.3.3. HENKILÖSTÖÄ JA TILINTARKASTAJAN PALKKIOITA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	135
8.4. VESIHUOLTOLAITOKSEN TASEYKSIKKÖÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	136
8.4.1. TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT.....	136
8.4.2. TASEEN LIITETIEDOT.....	136
9. LUETTELOT JA SELVITYKSET.....	138
9.1. LUETTELO KIRJANPITOKIRJOISTA JA TOSITTEIDEN LAJEISTA.....	138
10. TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS JA TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ.....	139

1. TOIMINTAKERTOMUS

1.1. Kunnanjohtajan katsaus

Kuntakentän eriytyminen kiihtyy edelleen

Kuntien ja kuntayhtymien tilinpäätöstiedot vuodelta 2023 jäivät hieman odotuksista, mutta kokonaisuutena kuntatalous saavutti tasapainon viiden vuoden tauon jälkeen. Sitä aikaisemmin kuntatalous oli tasapainossa vuonna 2006. Myös tilikauden tulos nousi poikkeuksellisen vahvalle tasolle: 1,8 miljardiin euroon. Kuntien vahva tulos on ohjautunut kasvaneiden investointien rahoittamiseen. Kunnat käyttivät ylijäämänsä myös lainakannan vähentämiseen yhteensä noin 300 miljoonalla eurolla. Kuntien lainakanta pieneni jo toista vuotta peräkkäin.

Kuntatalouden hyvä tulos saavutettiin sote-uudistukseen liittyneiden kertaluontoisten poikkeuserien avulla. Ilman niitä kuntien ja kuntayhtymien talous olisi viime vuonna ollut 1,9 miljardia euroa heikompi. Poikkeuksien taustalla vaikuttivat mm. vuodelta 2022 vuodelle 2023 siirtyneet 1,4 miljardin euron verotilitykset ns. verohäntä. Kunnille maksettiin sote-siirtolaskelman mukaan myös noin 500 miljoonaa euroa liikaa valtionosuuksia, jotka on määrä periä takaisin valtiolle lähivuosina. Hyviä tuloksia varjostaa kuitenkin se, että ilman poikkeuserien tuntuva apua kuntatalouden tila olisi ollut raskaasti alijäämäinen.

Kuntien talouden rahavirrat muuttuivat 2023 voimakkaasti, kun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä vastuu, niitä vastaavat nettokustannukset sekä niitä vastaavat verotulot, investointivastuu ja osa lainakannasta siirtyivät hyvinvointialueille.

Soten taloudelliset vaikutukset alkavat selkeytyä vähitellen, mutta tilinpäätökset kertovat kuntakentän taloudellisen eriytymisen kiihtymisen edelleen. Tilikauden tulos oli paras yli 100 000 asukkaan ja 20 000 -100 000 asukkaan kunnissa, kun taas pienemmissä kunnissa tulos oli selkeästi heikompi. Aivan pienimmissä alle 5000 asukkaan kunnissa tulos jopa heikkeni vuodesta 2022. Näin tapahtui suuresta verohännästä huolimatta.

Hausjärven kunnan vuoden 2023 alkuperäinen talousarvio tehtiin 1,96 miljoonaa euroa ylijäämäisenä. Toteutunut tilikauden tulos on 585 000 euroa ylijäämäinen. Tuloslaskelman toimintatuottoja kertyi 5,3 miljoonaa ja toimintakuluja kertyi 25,5 miljoonaa euroa, joka ylittää muutetun talousarvion 317 000 eurolla.

Verotuloja kertyi tilikaudella 2023 yhteensä noin 19 miljoonaa euroa, joka on 82 000 euroa yli budjettiluvun. Valtionosuuksia kertyi tilikaudella 2023 yhteensä 6,2 miljoonaa euroa ja ne toteutuivat alle muutetun talousarvion.

Hausjärven kunnan hyvää tulosta heikensivät Riihimäen seudun terveystalouden 557 000 euron purkutappio ja aikaisemmin muutetussa talousarviossa huomioitu Oitin koulun pysyvien vastaavien alaskirjaus 812 000 euroa.

Investoinneissa pääpaino oli Oitin uuden alakoulun uudisrakennuksessa, jonka valmistuminen toteutui suunniteltua aikaisemmin heti vuoden 2024 alussa.

Uudessa kuntataloudessa korostuvat verotulojen lisäämiseen liittyvät tekijät menojen hallinnan rinnalla. Kunnat voivat luoda maankäytöllä, asumisella, kaavoituksella, elinkeinopolitiikalla sekä aktiivisella kehittämisotteella kasvua alueella. Jatkossa tarvitaan kuitenkin enemmän kunnan omaa panosta

---

esimerkiksi vuokra-asuntojen uudisrakentamiseen, mikäli kunta haluaa pysyä kehityksessä mukana. Kiitän kaikkia luottamushenkilöitä ja työntekijöitä Hausjärven kunnan tilinpäätöksen osoittamista hyvistä taloudellisista ja toiminnallisista tuloksista.

Hausjärvellä 28.2.2024

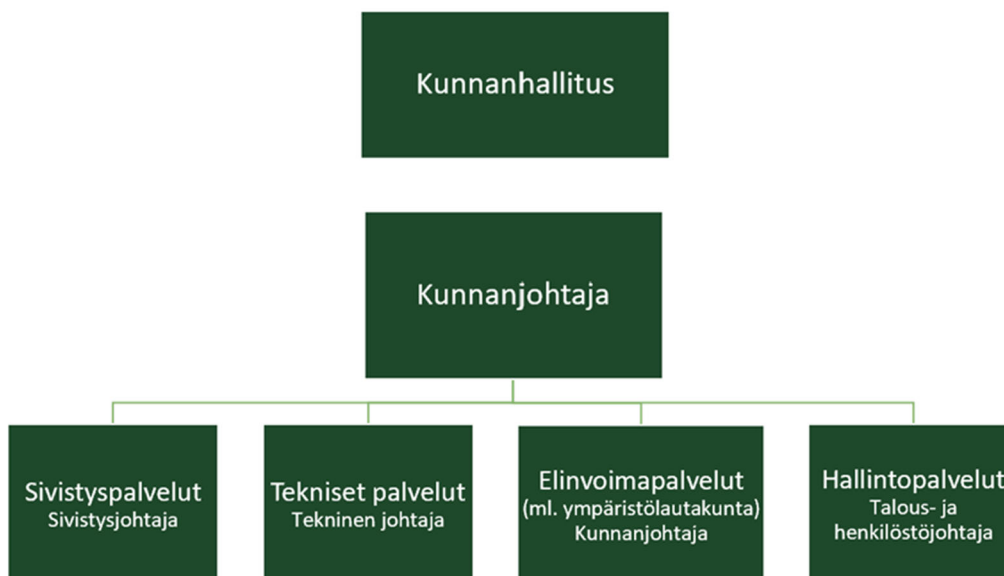
Kunnanjohtaja Pekka Määttä

1.2. Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.2.1. Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Vuoden 2023 aikana kunnan hallinnossa tapahtuivat seuraavat muutokset:

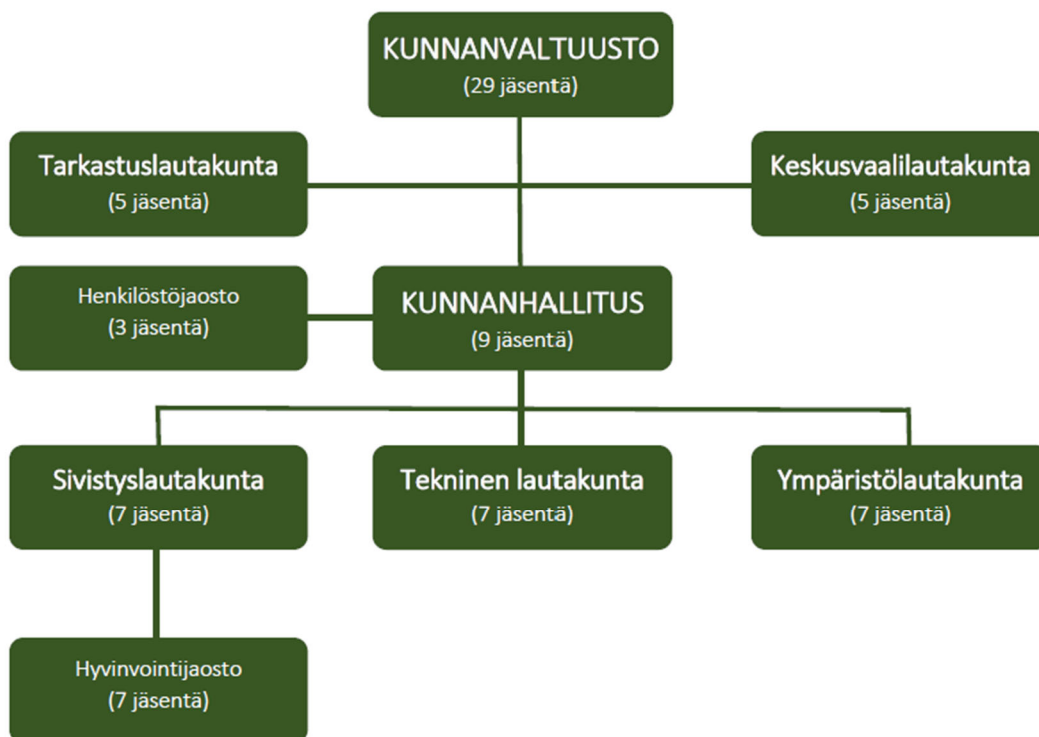
- Henkilöstösihteeri Saija Brandt aloitti tehtävässään 28.8.2023
- Hallintosuunnittelija Essi Linnalaakso lopetti tehtävässään 12.2.2023
- Anniina Mäki työskenteli hallintosuunnittelija 1.5.2023-16.6.2023 välisen ajan
- Viestintäsuunnittelija Noora Tammilehto aloitti tehtävässään 2.5.2023 ja siirtyi hallintosuunnittelijan tehtävään 1.8.2023 alkaen
- Viestintäsuunnittelija Mikaela Moore aloitti tehtävässään 28.8.2023
- Controllerin virka päätettiin lakkauttaa 30.10.2023
- Ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö Ismo Korhonen lopetti tehtävässään 30.4.2023
- Ruoka- ja siivouspalvelupäällikön tehtävässä aloitti Hanna Burke 19.5.2023
- Ruoka- ja siivouspalvelujen organisaatiouudistuksen myötä tulosalueella työskentelee kaksi palveluohjaajaa 1.8.2023 alkaen
- Palveluohjaaja Maija Suikkari aloitti ruoka- ja siivouspalveluissa 1.8.2023
- Kotouttamisohjaajan tehtävässä työskenteli Teemu Koskinen 15.5.2023-27.7.2023
- Kotouttamisohjaaja Teele Truus aloitti tehtävässään 11.9.2023
- Marjaana Pakkanen toimi työllisyyskoordinaattorin tehtävässä 30.4.2023 saakka
- Työllisyyskoordinaattori Heidi Sihvonen aloitti tehtävässään 2.8.2023
- Hyvinvointisuunnittelija Miika Peltonen aloitti tehtävässään 20.2.2023
- Yläasteen ja lukion vs. rehtorina aloitti Jukka Virtanen 1.8.2023
- Koulusihteeri Anu Aalto aloitti tehtävässään 1.2.2023.
- Kirjastonjohtaja Anu Ylimäki lopetti tehtävässään 13.8.2023
- Kirjastonjohtaja Piia Isoaho aloitti tehtävässään 30.10.2023
- Kansalaistopiston rehtori Mia Pätsi lopetti tehtävässään 31.7.2023
- Kansalaisopiston uutena vt. rehtorina aloitti Anu Ylimäki 29.8.2023
- Niina Tuominen aloitti vs. osastosihteerinä 21.8.2023
- Kunnan organisaatiokaavio 31.12.2023:

1.2.2. Luottamushenkilöorganisaatio

KUNNANVALTUUSTON VALITSEMAT TOIMIELIMET

- Kunnanhallitus
- Tarkastuslautakunta
- Keskusvaalilautakunta
- Sivistyslautakunta
- Tekninen lautakunta
- Ympäristölautakunta

KUNNANVALTUUSTO

Kunnanvaltuuston poliittiset voimasuhteet 31.12.2023

Puolue	Valtuutettuja
Kansallinen Kokoomus	8
Suomen Keskusta	6
Perussuomalaiset	6
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	5
Suomen Kristillisdemokraatit	1
Vasemmistoliitto	1
Vihreä liitto	1
Sit	1
Yhteensä	29

Kunnanvaltuuston puheenjohtajisto

Puheenjohtaja: Risto Tiippana (kok)

I varapuheenjohtaja: Jari Mäkinen (sd)

II varapuheenjohtaja: Kati Smeds (sit)

Valtuutetut ja jäsenyys valtuustoryhmässä

Nimi	Ryhmä	Nimi	Ryhmä	Nimi	Ryhmä
Arovuori Kyösti	kok	Malin Kaisa	kesk	Ruottu Marko	kok
Auvinen Sari	vas	Masalin Kari	sd	Sallinen Mikko	ps
Brotherus Ilkka	kok	Mäkinen Jari	sd	Salminen Kari	ps
Hietanen Satu	ps	Määttä Petri	kesk	Smeds Kati	sit
Immonen Anna	sd	Nuora Timo	kok	Strähle Jarkko	kok
Jaakkola Simo	kesk	Ollila Maaret	sd	Suomela Sampsa	kok
Jämsén Sanna	ps	Ollilainen Maiju	kd	Tiippana Risto	kok
Laine Toni	ps	Pesula Elmeri	kok	Toivonen Sisko	kesk
Lehtonen Juha	kesk	Piipponen Irene	sd	Tuovila Hanna	vih
Lokinperä Pekka	kesk	Pulliainen Jussi	ps		

Valtuuston kokoonpanossa vuoden 2023 aikana tapahtuneet muutokset

I valtuuston varapuheenjohtaja Timo Ratilaiselle myönnettiin ero paikkakunnalta muuton vuoksi 25.9.2023. Perussuomalaisten varavaltuutettu Jussi Pulliainen nousi valtuutetuksi. Jari Mäkinen sd. nousi valtuuston ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi. Valtuutettu Satu Hietanen siirtyi Suomen Keskustan jäsenyydestä Perussuomalaisten jäseneksi. Valtuutettu Kati Smeds erosi sitoutumattomana Suomen Keskustan valtuustoryhmästä ja teki sitoutumattomana omana Hausjärvi-ryhmänä koalition perussuomalaisten kanssa ja liittyi perussuomalaisten valtuustoryhmään sitoutumattomana. Vihreän liiton Hanna Tuovila liittyi Kokoomuksen valtuustoryhmään Vihreän liiton edustajana.

KUNNANHALLITUS

Kunnanhallituksen poliittiset voimasuhteet 31.12.2023

Puolue	Jäseniä
Kansallinen Kokoomus	2
Suomen Keskusta	2
Perussuomalaiset	2
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	2
Vihreä Liitto	1
Yhteensä	9

Kunnanhallituksen puheenjohtajisto, muut jäsenet ja varajäsenet

Jäsenet	Ryhmä	Henkilökohtaiset varajäsenet	Ryhmä
Arovuori Kyösti (PJ)	kok	Suomela Sampsa	kok
Jämsen Sanna (VPJ)	ps	Koskela Marja-Liisa	ps
Lokinperä Pekka (2. VPJ)	kesk	Ristavaara Heini	kesk
Nuora Timo	kok	Jansson Jonas	kok
Masalin Kari	sd	Sallinen Mikko	ps
Piipponen Irene	sd	Ollila Maaret	sd
Toivonen Sisko	kesk	Malin Kaisa	kesk
Salminen Kari	ps	Laine Toni	ps

Muutokset kunnanhallituksen jäsenissä ja varajäsenissä vuonna 2023

Kunnanvaltuusto valitsi 24.4.2023 uuden kunnanhallituksen ajalle 1.6.2023-31.5.2025 väliselle ajalle. Kunnanvaltuusto valitsi 6.11.2023 Jari Mäkisen tilalle kunnanhallituksen varajäseneksi Mikko Sallisen. Kunnanhallituksen esittelijänä toimi kunnanjohtaja Pekka Määttänen.

TILINTARKASTAJA

Kunnan tilintarkastajana toimi KPMG Oy Ab, tilintarkastusyhteisö.

1.2.3. Tilivelvolliset kunnan organisaatiossa

Hausjärven kunnan hallintosäännön 36 §:ssä todetaan tilivelvollisuudesta seuraavaa:

”Kunnanvaltuusto määrittää luottamustoimielimet, joiden jäsenet ovat tilivelvollisia ja tilivelvolliset viranhaltijat virkanimikkeen tarkkuudella voimassa olevien sääntöjen ja talousarviorakenteen perusteella. Tilivelvolliset päätetään vuosittain talousarvion yhteydessä tai tehtävien tai virkanimikkeiden muuttuessa.”

Kunnanvaltuuston/-hallituksen päätöksellä Hausjärven kunnan tilivelvolliset viranhaltijat vuonna 2023 on määritelty seuraavasti:

KÄYTTÖTALOUSOSA

Toimielin/Tulosalue	Tilivelvollinen
Keskusvaalilautakunnan toiminnot	Kunnanjohtaja
Tarkastuslautakunnan toiminnot	Kunnanjohtaja
Kunnanhallituksen alaiset toiminnot	Kunnanjohtaja
Hallintopalvelut -palvelukeskus	Talous- ja henkilöstöjohtaja
Ruoka- ja siivouspalvelut	Ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö
Elinvoimapalvelut -palvelukeskus	Kunnanjohtaja
Ympäristölautakunnan alaiset toiminnot	Rakennustarkastaja
Sivistyslautakunnan alaiset toiminnot	Sivistysjohtaja
Tekninen lautakunnan alaiset toiminnot (ml. vesilaitos)	Tekninen johtaja

INVESTOINTIOSA

Toimielin/Tulosalue	Tilivelvollinen
Kunnanhallitus	Kunnanjohtaja
Sivistyslautakunta	Sivistysjohtaja
Tekninen lautakunta	Tekninen johtaja

RAHOITUSOSA

Toimielin/Tulosalue	Tilivelvollinen
Koko rahoitusosa	Kunnanjohtaja

Kunnan toimielinten jäsenet ovat kuntalain mukaisesti tilivelvollisia.

1.2.4. Yleinen ja oman alueen kehitys

YLEINEN TALOUS- JA TYÖLLISYYSKEHITYS

Valtiovarainministeriön joulukuun (19.12.2023) talouskatsauksen mukaan BKT:n arvioidaan supistuvan Suomessa 0,5 prosenttia vuonna 2023. Yksityinen kulutus vähenee, kun hintojen ja korkojen nousu heikentää kotitalouksien reaalisia käytettävissä olevia tuloja. BKT:n kasvu toipuu vuonna 2024 0,7 prosenttiin, kun inflaatio hidastuu, korot laskevat ja palkankorotukset kääntävät talouden kasvuun. Heikon kysynnän takia työllisyyden arvioidaan vähenevän vuonna 2024, mutta vuosina 2025-2026 työllisyyden arvioidaan kasvavan. Vuosina 2025 ja 2026 BKT:n kasvun arvioidaan olevan 2,0 prosenttia ja 1,6 prosenttia.

Edes tiedossa olevat kuntien ja hyvinvointialueiden sopeutustoimet eivät korjaa julkisen talouden alijäämiä. Velkasuhteen arvioidaan kasvavan vuosittain ja lähestyvän 86 prosenttia vuonna 2028. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon mittavat alijäämät sekä kohonneet velanhoitokustannukset pitävät velkasuhteen nousuvalla uralla lähitulevaisuudessa. Julkisen talouden ennusteen laatimiseen sisältyy riskejä johtuen mm. talous- ja korkokehityksen arvioinnin haasteista nykyisessä maailmantilanteessa. Suomella on ollut Venäjälle vientiä enemmän kuin Euroopassa keskimäärin, joten Suomen talous on saanut suuremman iskun, kuin mitä Eurooppa keskimäärin.

Tuonnin arvioidaan laskevan vuonna 2023. Asuntorakentamisen arvioidaan laskevan edelleen vuonna 2024, mutta alkavan kasvaa uudelleen vuonna 2025. Kotitalouksien ostovoimaan arvioidaan kasvavan hieman vuonna 2024.

Vuoden 2024 aikana työttömyysasteen arvioidaan nousevan 7,5 prosenttiin vuoden 2023 arviosta (7,2 prosenttia). Vuonna 2025 työttömyysaste laskee 7,1 prosenttiin ja jatkaa laskuaan vuoteen 2028 asti.

Hämeen ELY-keskuksen alueen (Kanta-Häme ja Päijät-Häme) kunnissa oli joulukuun lopussa 20939 (18 562 vuonna 2022) työtöntä hakijaa, joista 3314 (1 754 vuonna 2022) kokoaikaisesti lomautettuja. Kanta-Hämeen kunnissa työttömiä työnhakijoita oli joulukuun lopussa 8370, joista alle 25-vuotiaita 971 ja kokoaikaisesti lomautettuja 1461.

Talouden heikkeneminen näkyy myös työttömien työnhakijoiden osuuden kasvuna työvoimasta, joka oli Kanta-Hämeessä joulukuun lopussa 10,7 prosenttia, mikä on 1,7 prosenttiyksikköä edellisvuotta korkeammalla tasolla.

KUNTATALOUDEN KEHITYS

Kuntatalous supistui noin 50 miljardista eurosta noin 26 miljardiin euroon vuoden 2023 alussa sote-uudistuksen johdosta. Sote-uudistuksen vuoksi merkittävä osa verotuloista ja valtionosuuksista siirtyi pois kunnilta. Kunnallisverotulot laskivat noin 53 prosenttia, yhteisöverotulot noin 32 prosenttia ja valtionosuudet noin 66 prosenttia. Kiinteistöverotulot kasvoivat noin 4,4 prosenttia.

Kuntien toimintatuotot laskivat noin 28 prosentilla, joka johtuu pääosin sote-uudistuksesta. Vastaavasti toimintakulut laskivat noin 52 prosenttia. Muutoin kuntien menokehitys on ollut ripeää, muun muassa vuoden 2023 työehtosopimuskorotukset nostivat palkkakuluja noin 4,85 prosentilla, joka tarkoittaa noin 890 miljoonan euron kululisäystä kunnille.

Kertaluontoiset erät verotuloissa paransivat kuntien tulosta merkittävästi vuonna 2023. Tilinpäätösarvion mukaan kuntien tilikauden tulos ylsi 1,8 miljardiin euroon, mutta oli negatiivinen 49 kunnassa. Ilman ns. kertaeriä kuntien tulos olisi jäänyt hieman negatiiviseksi. Kuntien lainakanta supistui toista vuotta peräkkäin.

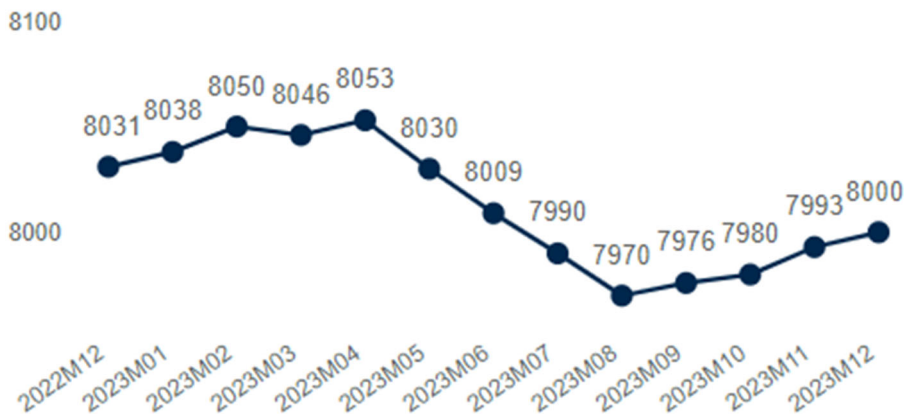
Tulevina vuosina kuntien talous ja palveluiden ennustettavuus tulee olemaan parempaan johtuen suurelta

osin sote-alueiden toimintojen alkamisesta.

HAUSJÄRVEN KUNNAN VÄESTÖ JA TYÖLLISYYSKEHITYS

Hausjärven kunnan väestömäärä joulukuun 2023 lopussa oli Tilastokeskuksen väestön ennakkotilaston² mukaan 8 000 asukasta. Asukasluku oli edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna 40 asukasta pienempi. Hämeen liiton vuoden 2022 ennusteen mukaan maakunnan väkiluvun ennustetaan kääntyvän kasvuun vuonna 2026. Vuonna 2040 Kanta-Hämeessä olisi yhteensä 176 000 asukasta.

Väestökehitys vuoden aikana

Lähde: Hämeen elinvoimakatsaus 12/2023, Hämeen Liitto

Hausjärvellä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuun 2023 työllisyyskatsauksen mukaan 7,7% (6,3 % vuonna 2022). Hausjärvellä oli näin ollen Kanta-Hämeen neljänneksi pienin työttömyysprosentti. Kanta-Hämeen työttömien osuus työvoimasta oli 10,7 %.

Työttömien määrä oli joulukuun lopussa Hausjärvellä 299 henkilöä. Tämä oli 53 henkilöä enemmän kuin vastaavana ajankohtana edellisenä vuonna. Alle 25-vuotiaita työttömiä oli vuoden lopussa 20 henkilöä. Määrä on laskenut vuoden aikana kolmella henkilöllä. Yli vuoden työttömänä olleiden määrä oli vuoden lopussa 69. Määrä on laskenut vuoden aikana 20 henkilöllä.

Hausjärven kunnan työttömien keskimääräinen aktiivointiaste vuodelta 2023 oli 31,7 % (vuonna 2022 32,0 %). Kunnan työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin vuodelta 2023 201 481 euroa (2022: 180 703 euroa, 2021: 242 135 euroa, 2020: 151 280 euroa, 2019: 120 769 euroa, 2018: 105 540 euroa).

1.2.5. Olennaiset muutokset toiminnassa ja taloudessa

Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa 1.1.2023. Sote-uudistus vaikutti merkittävästi kuntien tehtäviin ja niitä koskevaan rahoitukseen, verotusoikeuteen ja valtionosuusjärjestelmään, henkilöstöön, omaisuuteen, velkoihin ja sopimuksiin. Vaikka sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyivät hyvinvointialueelle 1.1.2023, siirtymä on työllistänyt kohtuullisesti kunnan eri toimintoja vielä vuonna 2023. Henkilöstön osalta kunnasta siirtyi hyvinvointialueelle lähes kaikki perusturvatoimeen kuuluva henkilöstö, samoin kuin sivistystoimessa työskennelleet koulukuraattorit ja -psykologi. Myös osa ruoka- ja siivouspalvelujen henkilöstöstä siirtyy hyvinvointialueen työntekijöiksi, samoin kuin yksi teknisen toimen työntekijä. Pelastustoimen palveluostot jäivät pois pelastustoimen siirtyessä osaksi hyvinvointialueen toimintaa.

Sote-toimintojen käytössä oleva irtain omaisuus ja käyttöomaisuus siirtyivät hyvinvointialueille ilman erillistä korvausta. Lisäksi lomapalkkavelka ja hyvinvointialueen osaksi siirtyneiden kuntayhtymien kuntayhtymäosuuksien arvot kirjattiin peruspääomaa vastaan vuoden 2023 avaavassa taseessa, samoin kuin sote-muutoksesta johtuva Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymäosuuksien arvon nosto. Sote -voimaannolain perusteella tehtävät omaisuuden ja pääomien siirtoja koskevat kirjaukset eivät ole luonteeltaan kirjanpitoperiaatteiden muutoksia tai aikaisempien virheiden oikaisuja, joten kuntien tilinpäätöksessä 2023 vertailuvuotena olevan edellisen tilikauden päättävään taseeseen 2022 ei tehdä oikaisuja, vaan tarvittavat tiedot annetaan tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Sote-toiminnassa olevat tilat vuokrattiin siirtymäsäännöksen perusteella hyvinvointialueelle vuosiksi 2023–2025, hyvinvointialueella on oikeus halutessaan pidentää vuokrasopimusta koskemaan myös vuotta 2026.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut hankittiin vuonna 2023 Kuntien Hetapalvelut Oy:ltä. Tilinpäätöksen sisältämän konsernitilinpäätöksen laati kuitenkin Sarastia Oyj. Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus vaihtuu tilikaudesta 2024 alkaen Loimijoen Kuntapalvelut Oy:ksi.

Kunnanvaltuusto hyväksyi talousarviomuutokset investointiosaan kokouksissaan 27.3., 3.4. ja 27.11.

Valtuusto hyväksyi 27.11. kokouksessa myös muutoksen käyttötalous- ja rahoitusosaan. Suurimmat muutokset koskivat henkilöstökuluja, palvelujen ostoja, verotulo- ja valtionosuusarvioita.

Alkuperäinen talousarvio oli 1,96 miljoonaa euroa ylijäämäinen ja muutoksen jälkeen noin 1,56 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Tilikauden tulos toteutui 585 487,45 euroa ylijäämäisenä.

Vuoden 2023 tulosta pudotti muutettuun talousarvioon nähden eniten 0,56 miljoonan euron satunnainen kulu terveyskeskuskuntayhtymän kuntayhtymäosuuksien purkukirjauksesta. Tästä suurin osa (noin 0,46 miljoonaa euroa) oli ennakoimatonta ja aiheutui kirjanpitolautakunnan hyvinvointi- ja kuntajaoston sote -voimaantulolainsäädännön tulkinnan laajentamisesta kuntayhtymäosuuksien 1.1.2023 arvonmäärittelyyn (lausunto 139). Kyseinen lausunto annettiin marraskuussa 2024, eikä sitä saatu riittävän ajoissa, jotta se olisi ollut mahdollista huomioida talousarviomuutoksissa 27.11.

Kuntatalous supistui noin 50 miljardista eurosta noin 26 miljardiin euroon vuoden 2023 alussa sote-uudistuksen johdosta. Tämä vaikutti olennaisesti myös Hausjärven kunnan tuloihin ja menoihin vuonna 2023.

Ulkoisia toimintatuottoja kertyi noin 5,3 miljoonaa euroa. Edellisvuoteen verrattuna laskua oli 31 %. Ulkoisia toimintakuluja kertyi 25,5 miljoonaa euroa. Laskua edellisvuoden toteumaan oli 55,1 %. Henkilöstökulut laskivat edellisvuoden toteumaan nähden 30,4 %, vaikka kuntasektorin palkankorotukset olivat noin 4,85 %. Palvelujen ostot laskivat 75,9 %. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden kulut laskivat edellisvuodesta noin 14,5%. Avustukset laskivat 55,6 % ja muut toimintakulut laskivat 37,4 % edellisvuodesta.

Verotulojen toteuma oli 19,1 miljoonaa euroa. Valtionosuudet laskivat edelliseen vuoteen nähden noin 16,8

---

miljoonalla eurolla eli 46,8 %.

Valtionosuuksien toteuma oli 6,3 miljoonaa euroa. Valtionosuudet laskivat edelliseen vuoteen nähden noin 10,1 miljoonalla eurolla eli 61,8 %.

Korkokulujen nousuun vaikutti korkotason merkittävä kohoaminen. Korkokulut kohosivat edellisvuodesta 95,1%:lla ollen 0,4 miljoonaa euroa.

Vuosikate oli 4,7 miljoonaa euroa eli nousua edellisvuodesta oli 64,7 %. Suurin osa noususta johtui kertaluontoisista sote-uudistuksesta johtuvista verotulovaikutuksista, jotka poistuvat vuonna 2024.

Poistot olivat 2,8 miljoonaa euroa eli kasvua edellisvuoteen oli 16,9 %. Poistotason kasvusta suurin osa johtui vuonna 2022 valmistuneista kevyen liikenteen väylien investoinneista. Lisäksi arvonalentumisina kirjattiin kertaluontoisesti 0,8 miljoonaa euroa, joka johtui 0,72 miljoonan osalta Oitin koulun pysyvien vastaavien jäljellä olevien hankintamenojen alaskirjauksesta ja osin talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen vaihdosta johtuvasta alaskirjauksesta.

Pysyvien vastaavien myyntivoitot olivat noin 0,09 miljoonaa euroa ja satunnaisiin kuluihin kirjattu Riihimäen seudun terveystieteiden tutkimuskeskuksen kuntayhtymän kuntayhtymäosuuksien purkukirjauksesta johtuva tappio noin 0,56 miljoonaa euroa.

Investointimenot olivat noin 5,8 miljoonaa euroa. Alkuvuodesta 2024 valmistunut Oitin alakoulun uudisrakennus oli suurin yksittäinen investointikohde vuonna 2023.

Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä siirtyi kokonaisuudessaan Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle varoineen ja velkoineen vuoden 2023 alusta. Vastaavasti Eteva siirtyi varoineen ja velkoineen usealle eri hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta. Sen sijaan Riihimäen seudun terveystieteiden tutkimuskeskuksen kuntayhtymän osalta hyvinvointialueelle siirtyi kuntien tavoin henkilöstö, irtain ja käyttöomaisuus ja sopimukset.

Kunnanvaltuusto hyväksyi osaltaan Riihimäen seudun terveystieteiden tutkimuskeskuksen kuntayhtymän purkusopimuksen 3.4.2023 (80§) ja loppuselvityksen 30.10.2023 (125§) sekä oikeutti Riihimäen kaupungin talousjohtajan hoitamaan loppuselvityksen ja purkautumisen jälkeiset järjestelyt. Jäsenkunnat saivat joulukuussa 2023 tuolloin jaettavissa olevan lopputilityksen erän, joka Hausjärven kunnan osalta oli 999 422,39 euroa. Kuntayhtymäosuuksien purkukirjaus tehtiin Hausjärven kunnan kirjanpitoon joulukuussa 2023. Kyseisten kuntayhtymäosuuksien tasearvo oli kirjanpitolautakunnan hyvinvointi- ja kuntajaoston lausunnon 139 mukaisesti nostettu Hausjärven kunnan vuoden 2023 tilinavauksessa noin 0,455 miljoonalla eurolla 1 556 232,50 euroon. Kuntayhtymäosuuksista aiheutui siis vuodelle 2023 purkutappiota 556 810,11 euroa, joka kirjattiin satunnaisiin kuluihin. Jakamatta jäivät vielä toistaiseksi erät, joiden määrä riippuu siitä, miten kesken olevien asioiden neuvottelut etenevät Kanta-Hämeen hyvinvointialueen kanssa Penttilänkadun ja Kontiontien kiinteistöjen osalta ja lisäksi perintötoimistoilla olevien saatavien jaosta tarvitsee sopia. Kun kyseiset asiat saadaan sovittua, kuntayhtymän purku saadaan lopullisesti tehtyä ja tilitettyä loput mahdolliset jako-osuudet.

Sairauspoissaolopäivät (mukana työtapaturmista aiheutuneet poissaolot) vähenivät edelliseen vuoteen verrattuna 58 % (5144 kalenteripäivää) ollen nyt 13,4 kalenteripäivää/ henkilö (19,4 kalenteripäivää/henkilö vuonna 2022).

Sivistyslautakunnan alainen hyvinvointijaosto aloitti toimintansa 1.1.2023. Jaoston esittelijänä toimii hyvinvointisuunnittelija.

Sivistyspalveluissa muutettiin vakinaiseksi 5 erityisluokanopettajanvirkaa, 5 koulunkäynninohjaajaa, nepsyvalmentaja ja kouluvalmentaja. Lisäksi uudessa virassa aloitti hyvinvointisuunnittelija.

Kunnanhallitus päätti 14.2.2024 (34§), että Oitin koulu ja Hausjärven yläaste yhdistetään hallinnollisesti 1.8.2024 alkaen Hausjärven yhtenäiskouluksi, jonka suojelijaksi on nimetty Sirkka Hämäläinen.

1.2.6. Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Hausjärven kunnan vuosikate palvelumenojen ja kasvuinvestointien rahoittamiseksi heikentyy tulevina vuosina oleellisesti, ellei tilanteeseen reagoida riittävästi. Hyvinvointialueiden jälkeinen kuntien valtionosuuspohja tarkentuu vuoden 2024 aikana ja siihen vaikuttaa myös 2025 toimeenpantava työvoimahallinnon uudistus, jossa Hausjärvi muodostaa yhdessä Riihimäen, Janakkalan ja Lopen kanssa Etelä-Hämeen työllisyysalueen.

Veropohjan kasvu ei yksinään riitä kunta-alan palkkasopimuksista johtuviin henkilöstökulukasvuihin ja tulevien kasvuinvestointien rahoittamiseen.

Tulevina vuosina rakennetaan Oitin Monitoimihalli ja yläkoulu. Suunnitelmissa on myös Monnin alakoulun rakentamishanke. Tämä tulee tulevina vuosina edellyttämään veronkorotuksia, jotta talous saadaan tasapainoon. Maakunnan väkiluvun arvellaan laskevan tulevina vuosina, jos uusia työpaikkoja ja elinvoimaa ei saada luotua maakuntaan. Tämä heijastuu myös Hausjärven tulevaan väestönkehitykseen, joka on ollut tappiollinen.

Vuoden 2023 lopussa hausjärveläisiä oli 8000 ja laskua edelliseen vuoteen oli 0,5 prosenttia. Hausjärveen suunnitteilla olevat aurinkoenergiavoimalat tulevat vahvistamaan kunnan veropohjaa tulevina vuosina. Aurinkovoimaloiden laskennallinen arvioitu kiinteistö- ja yhteisöverotuotto on 3000 euroa/hehtaari.

Kuntien tehtävien laajennus työvoimapalveluihin muuttaa valtionosuuksien tasoa kohtuullisesti vuodesta 2025 alkaen. Lisäksi kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus on tarkoitus uudistaa siten, että uusi lainsäädäntö tulisi voimaan 1.1.2026. Tästä johtuen kunnan valtionosuuksien kehitystä ei pysty täysin ennakoimaan valtionosuuskriteerien muuttuessa.

Venäjän hyökkäyssodan pitkittyminen heijastuu myös Suomen talouden kehitykseen, jolla on jo ollut vaikutuksia energia- ja tarvikeluihin. Hintojen nousu on iskenyt erityisesti kuluttajiin, joiden ostovoima putosi nopeinta tahtia sitten 70-luvun. Tämä on vaikuttanut myös euribor-korkoihin, jotka ovat pysyneet ennen so-
taa olevan tason yläpuolella.

Tulevina vuosina kuluttajahintojen nousu hidastuu ja inflaation arvioidaan palautuvan alle 2 prosentin tasolle. Taantuma on väistymässä ja talous alkaa kasvaa 2025 lukien ja korot alkavat laskea.

Sodan myötä halu päästä eroon venäläisestä fossiilienergiasta on suurta tulevaisuudessa. Energiasjärjestelmää ollaan uusimassa tulevina vuosina. Tämä näkyy jo nyt Hausjärvellä tulevina aurinkoenergiahankkeina. Tämä lisää investointeja ja veroeuroja Hausjärvelle.

Kuntalaisten tarvitsemien palveluiden ajallinen ja laadullinen turvaaminen edellyttää tulevina vuosina kuntien ja hyvinvointialueiden saumatonta ja tiivistä yhteistyötä. Mahdolliset julkisen palveluverkon muutokset on pystyttävä arvioimaan niin että kuntalaisten lähipalvelut ja niiden saatavuus toteutuvat.

Kilpailu osaavasta henkilöstöstä kovenee koko kuntasektorilla.

1.2.7. Kunnan henkilöstö

Vuoden 2023 tilinpäätöksen mukaiset henkilöstökulut ovat 14 318 493,69 euroa. Työehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset olivat kuntasektorilla keskimäärin 4,85 prosenttia. Palkat kokonaisuudessaan kuitenkin laskivat edellisvuodesta 30,4 prosentilla sote-henkilöstön siirtyessä hyvinvointialueen palvelukseen. Samalla työvoiman vuokrauskulut laskivat murto-osaan aiemmasta.

Yleiskorotuksen (tehtäväkohtainen palkka ja henkilökohtainen lisä) 1.6.2023 suuruus oli 2,2 prosenttia/vähintään 46 euroa (KVTES, TS) / 2,02 prosenttia (OVTES peruskoulut ja lukio), paikallinen järjestelyerä 0,7 prosenttia ja kehittämisohjelmaerä 1,2 prosenttia palkkasummasta. Lisäksi maksettiin 30.6.2023 kertaerä, jonka suuruus oli 467 euroa (+120 euroa KVTES liite 5 ja OVTES osio G).

Seuraavasta taulukosta on nähtävissä kunnan henkilöstömäärä tilinpäätöspäivänä 31.12.2023 sekä muutos edellisvuoden vastaavaan tilanteeseen.

KUNNAN HENKILÖSTÖ 31.12.2023 HENKILÖSTÖRYHMITÄIN JA TOIMIALOITTAIN

	31.12.2023		31.12.2022		Muutos 2022–2023	
	vakin.	määräaik.	vakin.	määräaik.	vakin.	määräaik.
Keskushallinto	44	6	50	9	-6	-3
Perusturvatoimi	0	0	120	19	-120	-19
Sivistystoimi	143	61	132	88	+11	-27
Tekninen toimi	22	3	23	3	-1	0
Yhteensä	209	70	325	119	-116	-49
Vakin. ja määräaik. yht.	279		444		-165	
Työllistetyt	13		12		+1	
Yhteensä sis. työllistetyt	292		456		-164	

* Vuoden 2023 täsmennetty

Henkilöstön kokonaismäärä ilman työllistettyjä on laskenut 165 henkilötyövuodella vuonna 2023.

Perusturvatoimen henkilöstö siirtyi hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen. Keskushallinnon henkilöstömäärä sisältää ruoka- ja siivouspalvelut, josta 11 henkilöä siirtyi hyvinvointialueelle vuoden 2023 alusta. Sivistystoimen kuraattori- ja psykologihenkilöstö siirtyi hyvinvointialueelle. Lisäksi teknisen toimen tilapalvelusta yksi henkilö siirtyi hyvinvointialueelle.

Vuosittainen vaihtelu vakinaisten ja määräaikaisten välillä selittyy mm. kelpoisuusehdoilla. Kaikkiin vakituisiin virkoihin/toimiin ei ole saatu palkattua kelpoisuusehdot täyttävää henkilöstöä, vaikka tämä on aina ensisijainen tavoite.

Luvut eivät sisällä kansalaisopiston tuntiopettajia, joita kunnassa työskenteli keskimäärin 20 henkilöä. Vuodesta 2023 on laadittu erillinen henkilöstökertomus, jossa henkilöstöä ja henkilöstökustannuksia koskevia tietoja on kuvattu yksityiskohtaisemmin.

1.2.8. Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista asioista

Kunnan sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteutetaan valtuuston hyväksymien perusteiden ja kunnanhallituksen hyväksymien ohjeiden mukaisesti.

Tavoitteiden toteuttamisen kannalta merkityksellisimmät riskit ovat avainhenkilö- ja resurssiriski. Kunnan pienen organisaation haavoittuvuus korostuu erityisesti tehtävissä, joita tekee vain yksi henkilö. Tällaisia tehtäviä on useita jokaisella toimialalla. Avainhenkilö- ja resurssiriskejä on pyritty hallitsemaan erityisesti hyvän esimiestyön keinoin: viestinnällä, tehtävänkuvamäärittelyillä, koulutuksella ja korvausrekrytoinneilla.

Resurssiriskiä pyritään hallitsemaan osana vuosittaista toiminta- ja taloussuunnittelua: talousarviovalmistelussa suunnitellaan tehtävät käytettävissä oleviin resursseihin.

Toiminnallisiin riskeihin liittyvät myös hankintoihin liittyvät riskit. Kunta ostaa palveluja, mutta hankintoihin liittyvää kilpailutus- sekä sopimusten laadinta- ja valvontaosaamisresurssia on rajoitetusti. Riskiä on pyritty pienentämään siten, että kunta käyttää mahdollisimman paljon kansallisten yhteistoimintayksiköiden kilpailuttamia puitesopimuksia ja asiantuntijapalveluita. Suurimpia kunnan hyödyntämiä yhteishankintayksiköitä ovat Hansel Oy ja Sarastia Oy sekä Hämeenlinnan kaupunki.

Hausjärven kunnassa on useita tietojärjestelmiä, jotka sisältävät luottamuksellisia tietoja. Asianmukaisista suojauksista tietosuojan ja luottamuksellisten tietojen osalta huolehditaan henkilöstön jatkuvalla koulutuksella, teknisillä ICT-ratkaisuilla sekä sopimusteknisesti palveluntuottajien osalta. Tämä on pysyvä riski ja sitä hallinnoidaan yhteistyössä kunnan tietohallinnon ja toimialojen sekä palveluntuottajien toimesta.

Pilvipalvelujen yleinen lisääntyminen lisää myös hallittavien tietosuojan- ja tietoturvariskien määrää. Sosiaalisen median käyttöön liittyvä riski on, että henkilöstön ja luottamushenkilöiden välityksellä luottamuksellisia tietoja välittyy julkiseen jakeluun. Riskin välttämiseksi korostetaan ja opastetaan, että henkilöstön ja luottamushenkilöiden tulee välttää luottamuksellisten tietojen käsittelyä sosiaalisessa mediassa.

EU:n tietosuojan asetukseen liittyen Hausjärven kunnassa on perustettu tietosuojatyöryhmä, joka toimii myös tiedonhallinnan työryhmänä. Ryhmän tarkoitus on edistää tietosuojan toteutumista ja tiedonhallinnan muutoksia kunnassa.

Vuoden 2023 aikana Kyberturvallisuuskeskukselta on vastaanotettu toimenpiteitä vaatineita varoituksia erilaisista kriittisistä haavoittuvuuksista yleisesti käytössä olevissa laitteistoissa ja ohjelmistoissa. Varoituksiin on reagoitu viiveettä ja toteutettu suositellut tietoturvaluustoimenpiteet.

Taloudellisista riskeistä merkittävimmät kohdistuvat verotulojen ja valtionosuuksien kehitykseen sekä investointien lisääntyessä tulevaisuuden korkotasoon. Myös Ukrainan ja Venäjän sodan jatkuminen vaikuttaa Euroopan talousnäkyymiin hintojen kasvuna ja lisääntyvänä epävakautena.

Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa 1.1.2023. Sote-uudistus vaikutti merkittävästi kuntien tehtäviin ja niitä koskevaan rahoitukseen, verotusoikeuteen ja valtionosuusjärjestelmään, henkilöstöön, omaisuuteen, velkoihin ja sopimuksiin. Vuodesta 2023 alkaen kunnan valtionosuuksista, veroperustemuutoksista johtuvien verotulomenetysten korvauksista ja verotuloista (kunnallis- ja yhteisövero) leikattiin osa pois samalla, kun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen ja niistä aiheutuvat kulut siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille.

Soteuudistuksen tavoitteiden mukaan pitkällä aikavälillä oleellisin kuntavaikutus on, että väestön ikääntymiseen ja sairastavuuteen liittyvät kustannukset ja niistä seuraavat kuntatalouteen kohdistuvat riskit siirtyvät pois yksittäisten kuntien vastuulta.

Hyvinvointialueelle siirtyi kunnasta merkittävä osuus henkilöstöstä. Sote-toiminnassa olevat tilat vuokrattiin

---

siirtymäsäännöksen perusteella hyvinvointialueelle vuosiksi 2023–2025, hyvinvointialueella on oikeus halutessaan pidentää vuokrasopimusta koskemaan myös vuotta 2026. On todennäköistä, että kunnanviraston työtilojen osalta vuokrasopimus ei jatku 31.12.2025 jälkeen. Muilta osin näyttää siltä, että hyvinvointialue jatkaisi tilojen vuokralaisena myös 31.12.2025 jälkeen. Kunnanhallitus on linjannut, että Oitissa sijaitseva Lehdimajat -kiinteistö, Ryttylässä sijaitseva Dementiakoti ja Oitin alakoulu myydään.

Kunnanvaltuusto hyväksyi osaltaan Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän purkusopimuksen 3.4.2023 (80§) ja loppuselvityksen 30.10.2023 (125§) sekä oikeutti Riihimäen kaupungin talousjohtajan hoitamaan loppuselvityksen ja purkautumisen jälkeiset järjestelyt. Suurin osa kuntayhtymän rahavaroista jaettiin vuonna 2023, mutta jakamatta jäivät vielä toistaiseksi erät, joiden suuruus riippuu siitä, miten kesken olevien asioiden neuvottelut etenevät Kanta-Hämeen hyvinvointialueen kanssa Penttilänkadun ja Kontiontien kiinteistöjen osalta, minkä suuruiseksi kuntayhtymän tilinpäätöksen jälkeiset purkukustannukset kohoavat ja lisäksi perintötoimistoilla olevien saatavien arvostuksesta ja jaosta tarvitsee sopia. Kun kyseiset asiat saadaan sovittua, kuntayhtymän purku saadaan lopullisesti tehtyä ja tilitettyä loput mahdolliset jako-osuudet.

Kunnan tytäryhteisönä on enää Hausjärven vammaissäätiö. Säätiölle on esitetty sääntöjen muuttamista siten, että kunnan sijasta hyvinvointialue nimeäisi kolme viidestä hallituksen jäsenestä, jotta vammaissäätiön asema osana Hausjärven konsernia lakkaisi. Tällöin Hausjärven kunnalle ei jäisi enää yhtään tytäryhteisöä. Toistaiseksi säätiö ei ole kuitenkaan päättänyt sääntöjen muutoksesta.

Tulevaisuuden kunnan tehtävät, niiden muotoutuminen ja yhteistyö maakuntien kanssa samoin kuin sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenneuudistus aiheuttavat vielä epätietoisuutta. Riskiä pienennetään olemalla aktiivisesti mukana toiminnoissa yhdessä hyvinvointialueen kanssa.

1.3. Selonteko sisäisen valvonnan järjestämisestä

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että Hausjärven kunnalle ja kuntakonsernille asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista. Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia. Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä kunnan ja kuntakonsernin toiminta- ja menettelytapoja, joilla pyritään toiminnan tuloksellisuuden ylläpitämiseen, edistämiseen ja parantamiseen, toiminnan jatkuvuuden turvaamiseen, kirjanpidon ja muiden informaatiojärjestelmien luotettavuuden varmistamiseen, erehdysten, virheiden ja väärinkäytösten ennaltaehkäisyyn ja toteamiseen, sekä varojen huolellisen ja taloudellisen hoidon turvaamiseen.

Kunnanhallituksella ja kunnanjohtajalla on operatiivinen vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta sekä tuloksellisuudesta. Lautakunnat vastaavat omalla toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta sekä merkittävimpien riskien raportoinnista kunnanhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Johtavat viranhaltijat ja esimiehet vastaavat näistä vastuualueillaan ja raportoivat vastuussa olevalle toimielimelle. Sisäinen valvonta toteutuu mm. selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakoina, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena ja sopimusten hallintana.

VALVONTAYMPÄRISTÖ

Sisäisen valvonnan järjestämisestä vastasi kunnanhallitus ja kunnanjohtaja. Toimivasta johdosta riippumattomat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja järjestivät ulkoisen valvonnan. Jokaisessa tarkastuslautakunnan kokouksessa on esitetty ajankohtaiskatsaus kunnan ajankohtaisiin asioihin ja taloustietoihin. Jatkuvina esittelijöinä ajankohtaiskatsaukseen on kutsuttu kunnanjohtaja ja talous- ja henkilöstöjohtaja.

Tarkastuslautakunta on pyytänyt selvityksiä ja ajankohtaiskatsauksia muiltakin viranhaltijoilta ja työntekijöiltä eri toimialojen toiminnoista.

Kunnalla ei ole erillistä sisäistä tarkastajaa, joten sisäinen tarkastus on jakautunut esimiesten ja toimielinten sisäiseen valvontaan, seurantaan ja ohjaamiseen. Näiden toimien tarkoituksena on ollut varmistaa lakien, asetusten, muiden määräysten, viranomaisohjeiden sekä kunnan toimintojen järjestämiseen liittyvien ohjeiden ja suunnitelmien noudattaminen.

Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa ei ole eriytetty muusta tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävästä toiminnasta, vaan se on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista. Käytännössä ne kiteytyvät vuosittaiseen talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin, jossa määritellään toimialojen tavoitteet. Valvontaa ja seurantaa edistävät kokoukset ja palaverit, mm. johtoryhmän kokous, toimialapalaverit, työpaikkakokoukset, yhteiset koulutustilaisuudet ja kehityskeskustelut.

Sääntöjen ylläpito- ja päivittämistarvetta tarkastellaan jatkuvasti ja tavoite on, että säännöstö olisi jatkuvasti tarkoituksenmukainen kulloisessakin toimintaympäristössä.

Elinvoimaohjelma päivitettiin joulukuun kunnanhallituksessa. Päivitetty ohjelma pohjautuu Sitran kehittämään malliin reaaliaikaisesti elinkeinopoliittisesta tilannekuvasta, jota olivat työstämässä yrittäjät, yhdistykset, kuntalaiset ja kunnan viranhaltijat.

KONSERNIVALVONTA

Konserniyhtiöiden hallituksiin ja yhtiökokouksiin kunnan edustajat on valittu pääsääntöisesti kunnanhallituksen jäsenten, valtuuston puheenjohtajien, kunnanvaltuuston tai johtavien viranhaltijoiden keskuudesta

päämäärät, keskeiset menestystekijät, mittarit ja tavoitetasot:

taloudesta ja vetovoimasta

henkilöstöstä ja henkilöstön uudistumisesta

asiakkaasta ja kuntalaisesta sekä

palveluiden järjestämisestä ja tuotantotavoista.

Kunnanhallitukselle on esitetty rahamääräiset toteutumat verotulokertymiseen säännöllisesti. Toimialat seuraavat talousarvion toteutumista raporteista kuukausittain.

RISKIENHALLINNAN JÄRJESTÄMINEN

Henkilöstön koulutuksella on pyritty varmistamaan osaamisen riittävyys ja pyritty vähentämään avainhenkilöriskien syntymistä. Henkilöstön tietoisuutta riskeistä omassa toimintaympäristössä on tuotu esiin mm. tietosuojakoulutuksissa ja virastokokouksissa.

Varautumisen ja valmiussuunnittelun kannalta keskeisiä henkilöitä on osallistunut vuosittain varautumiskoulutuksiin ja maanpuolustuskursseille. Konserniyhtiöiden hallituksiin ja yhtiökokouksiin kunnan edustajat on valittu johtavien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden keskuudesta.

SÄÄNNÖSTEN, MÄÄRÄYSTEN JA PÄÄTÖSTEN NOUDATTAMINEN

Tiedossa ei ole poikkeamia kunnan säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisessa.

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN, VAROJEN KÄYTÖN VALVONTA, TULOSELLISUUDEN ARVIOINNIN PÄTEVYYS JA LUOTETTAVUUS

Tavoitteet on asetettu talousarviossa ja ne on laadittu hallintokuntien toimesta. Talousarvion tulo- ja menojako vastaa organisaatorakennetta ja jokaiselle määrärahalle voidaan osoittaa siitä vastaava toimielin tai tili-velvollinen viranhaltija.

Kunnanhallitus ja lautakunnat määräävät kukin toimialallaan vuosittain laskujen hyväksyjät. Kunnanhallitukselle on raportoitu säännöllisesti kunnan taloudesta. Raportit on saatettu myös kunnanvaltuustolle tiedoksi.

Puolivuosikatsaus on tehty ensimmäisestä puolesta vuodesta.

Neljännesvuosikatsauksien ja puolivuosikatsauksien tiedot raportoidaan hallitukselle ja valtuustolle linjatun päätöksen mukaisesti:

Talousarvion toteutuminen raportoidaan pykälätekstinä, joka sisältää toiminnan ja talouden olennaiset tapahtumat koko kunnan näkökulmasta kuntajaoston yleisohjeen kuvaamalla tarkkuudella 1. ja 3. vuosineljänneistä raportoitaa ja tarkemmalla lautakuntaohjaisella tasolla puolivuosikatsausta raportoitaa (2. vuosineljännes). Neljänneksen vuosineljänneksen raportointi toteutetaan kokonaisuudessaan tilinpäätöskirjan muodossa, kuitenkin siten, että tilinpäätöksen ennakkotiedot ja tilinpäätösennuste raportoidaan kunnanhallitukselle kalenterivuoden ensimmäisessä kokouksessa. Keskeiset tekijät, joiden ennakoitaan vaikuttavan tilikauden tuottojen ja kulujen määriin, raportoidaan pykälätekstissä 1. ja 3. vuosineljänneistä raportoitaa ja ennuste koko vuoden tuloista sisällytetään pykälätekstin liitteeksi puolivuotiskatsausta raportoitaa (2. vuosineljännes). Kunnan ja taseyksikön (Vesilaitos) tuloslaskelmia ja taseita voi tarkastella Valtiokonttorin palvelussa (www.tutkihallintoa.fi).

Toimintojen tuloksellisuuden ja tavoitteiden asettaminen talousarviossa huomioi strategiset päämäärät.

Vakuutukset kilpailutettiin vuonna 2023 ja samalla tarkistettiin vakuutusturva.

OMAISUUDEN HANKINNAN, LUOVUTUKSEN JA HOIDON VALVONTA

Käyttöomaisuuden ylläpito ja tarkistaminen on suoritettu sisäisen valvonnan ohjeen mukaisesti. Kunnan tiedossa ei ole, että omaisuuden hankinnassa tai käyttöarvossa olisi toteutunut menetyksiä tai arvonalennuksia. Käyttöomaisuuden arvonalennuksista ja satunnaisista kuluista kertova teksti on sisällytetty kappaleeseen 1.2.5.

SOPIMUSTOIMINTA

Sopimuksenhallinnan kehittämistä ja järjestelmän käyttöönottoa kunnan toimialoilla ja palvelukeskuksissa on jatkettu vuoden 2023 aikana, jolloin Cloudia järjestelmästä luovuttiin ja siirryttiin käyttämään Tweb-sopimus-hallinta -järjestelmää.

Omakotitalolle aiheutuneen vesivahingon korvauskulu on ratkaisu ja kunta on suorittanut siitä korvaukset kiinteistön omistajalle. Käräjäoikeus on vahvistanut sovintosopimuksen Hausjärven kunnan ja entisen työntekijän välille vuonna 2023, jonka johdosta kunta maksoi työntekijälle korvauksia. Perusturvatoimen osalta vuodelle 2023 kohdistui vielä palkkakuluja koskien vuoden 2022 kesäaikaa.

Kunnalla ei ole tiedossa muita sopimuksista aiheutuvia negatiivisia seuraamuksia, joista voisi aiheutua taloudellista vahinkoa.

1.4. Kokonaistalouden tarkastelu

1.4.1. Tilikauden tuloksen muodostuminen – tuloslaskelma ja sen tunnusluvut

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Tuloslaskelma sisältää vain ulkoiset kulut ja tuotot. Tilinpäätös sisältää Hausjärven kunnan lisäksi taseyksikkönä käsitellyn Hausjärven vesihuoltolaitoksen tilinpäätöksen. Kokonaisuutena tilinpäätös on 585 487,45 euroa ylijäämäinen. Vesihuoltolaitoksen tulos on 163 771,47 euroa alijäämäinen.

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

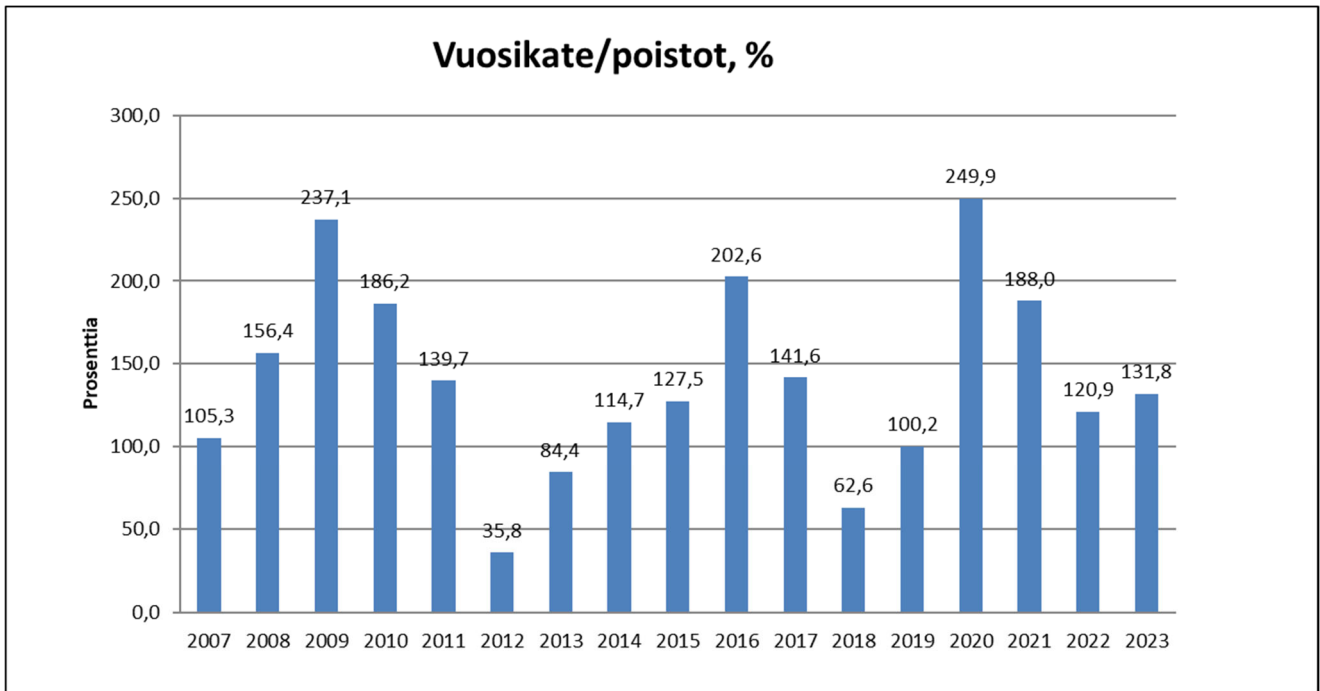
(ulkoinen, 1000 €)

	2023 (1000 €)	2022 (1000 €)
Toimintatuotot	5 335	7 743
Valmistus omaan käyttöön	2	0
Toimintakulut	-25 549	-56 931
Toimintakate	-20 211	-49 188
Verotulot	19 082	35 860
Valtionosuudet	6 254	16 385
Rahoitustuotot ja -kulut	-393	-183
Korkotuotot	3	2
Muut rahoitustuotot	26	35
Korkokulut	-417	-214
Muut rahoituskulut	-5	-6
Vuosikate	4 731	2 873
Poistot ja arvonalentumiset	-3 589	-2 376
Satunnaiset kulut	-557	0
Tilikauden tulos	585	497
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	585	497

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	21 %	14 %
Vuosikate/poistot, %	170 %	121 %
Vuosikate, euroa/asukas	591 €	357 €
Asukasmäärä	8 000	8 040

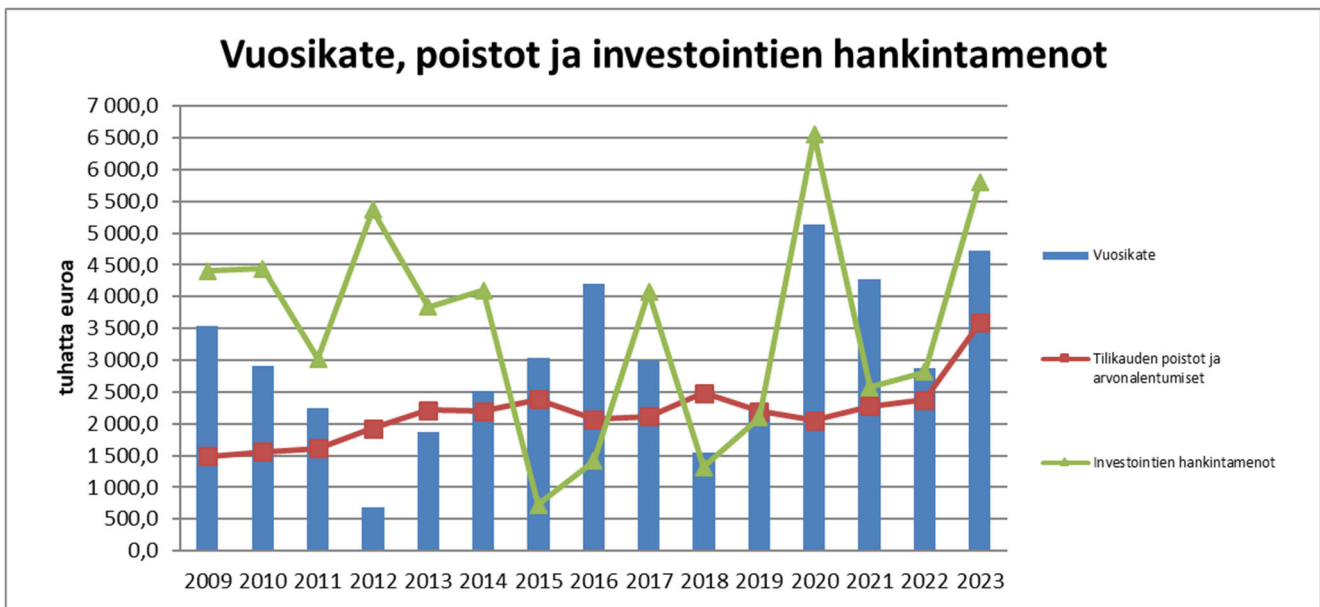
Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin ja lainanlyhennyksiin tai sijoitukseen. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien poistojen suuruinen, on kunnan tulorahoitus riittävä ja sillä pystytään kattamaan vähintään vuosittaiset korvausinvestoinnit

VUOSIKATE/POISTOT

Viimeisen 17 vuoden aikana Hausjärven kunnan vuosikate/poistot -tunnusluku on ollut yli 100 % kolmea vuotta lukuun ottamatta. Muina vuosina vuosikate on ylittänyt vuosittaiset poistot ja arvonalentumiset.

VUOSIKATE, POISTOT JA INVESTOINTIEN HANKINTAMENOT

Poistojen katsotaan osoittavan vuosittaisiin korvausinvestointeihin kuluvan määrän.

1.4.2. Toiminnan rahoitus – rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT		2023	2022
		(1000 €)	(1000 €)
Toiminnan rahavirta		4 640	2 633
	Vuosikate	4 731	2 873
	Satunnaiset erät	-557	0
	Tulorahoituksen korjaukset	465	-241
Investointien rahavirta		-4 691	-2 557
	Investointimenot	-5 803	-2 854
	Rahoitusosuudet investointimenoihin	9	40
	Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	1 103	257
Toiminnan ja investointien rahavirta		-51	75
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset		14	14
	Antolainasaamisten vähennys	14	14
Lainakannan muutokset		2 055	-3 637
	Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 000	0
	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 945	-3 637
	Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0
Oman pääoman muutokset		0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset		-2 251	670
	Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-2	-16
	Vaihto-omaisuuden muutos	1	-19
	Saamisten muutos	652	344
	Korottomien velkojen muutos	-2 903	361
Rahoituksen rahavirta		-183	-2 953
Rahavarojen muutos		-234	2 878
Rahavarat 31.12.		3 841	6 953
Rahavarat 1.1.		4 075	4 075
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT		2023	2022
Toim. ja inv. rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000€		-72	-374
Investointien tulorahoitus, %		82 %	102 %
Lainanhoitokate		1,53	0,80
Laskennallinen lainanhoitokate		1,41	0,96
Kassan riittävyys, päivää		40	23
Asukasmäärä		8 000	8 040

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymää seurataan 5 vuoden ajanjaksoissa.

Rahoituslaskelman välitulos Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen ja negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa ole- via kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvuoden ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvuonna on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, % = $100 \times \text{vuosikate} / \text{investointien omahankintameno}$.

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, mikä on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien hyödykkeiden myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Lainanhoitokate = $(\text{vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset})$ Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun.

Laskennallinen lainanhoitokate = $(\text{vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{korkokulut} + \text{korolliset velat} / 8)$ Uusi tunnusluku kertoo myös kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tunnusluvussa käytetään 8 vuoden laina-aikaa, mikä kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina- aikaa.

Kassan riittävyys, päivää = $365 \times \text{rahavarat } 31.12. / \text{kassasta maksut tilikaudella}$. Tunnusluku kuvaa kunnan maksuvalmiutta ja se ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan **rahavaroilla**.

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä kertoo, että 5 vuoden investointitaso on ollut suurempi kuin mitä tulorahoitusta on kertynyt. Tämä johtuu pääasiassa Ryttylän koulun ja Oitin alakoulun uudisrakennuksen rakentamisinvestoinneista. Lainanhoitokate ja laskennallinen lainanhoitokate katsotaan hyväksi, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttäväksi kun tunnusluku on 1–2 ja heikoksi kun tunnusluvun arvo jää alle yhden. Tunnusluku on tällä hetkellä tyydyttävällä tasolla. Laskennallisessa lainanhoitokatteessa tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan kunnan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla.

Tilikauden aikana on jatkettu yhteensä 6 000 000 eurolla kuntatodistuksia. Kassan riittävyys -

---

tunnusluku on kohtuullisen korkealla tasolla. Pienimmillään rahavarat ovat kuukausittain tyyppillisesti juuri ennen verotulotilitystä ja suurimmillaan verotulotilityksen maksupäivänä, joka on kuukauden lopussa (yleensä 28.-30. päivä).

1.4.3. Tase ja sen tunnusluvut

Taseen tarkoitus on kuvata kunnan taloudellista asemaa tilinpäätöshetkellä. Hausjärven kunnan tase sisältää kunnan ja sen taseyksikkönä toimivan vesihuoltolaitoksen taseen.

KUNNAN TASE, TIIVIS (ULKOISET ERÄT)

VASTAAVAA (1000€)	2023	2022
PYSYVÄT VASTAAVAT	46 836	49 874
Aineettomat hyödykkeet	1 696	1 865
Aineettomat oikeudet	0	21
Muut pitkävaik. menot	1 696	1 844
Aineelliset hyödykkeet	42 011	39 737
Maa- ja vesialueet	6 751	6 480
Rakennukset	19 939	21 208
Kiinteät rak. ja laitteet	10 182	10 978
Koneet ja kalusto	721	931
Ennakkomaksut ja keskener. hankinnat	4 418	140
Sijoitukset	3 129	8 271
Muut osakkeet ja osuudet	3 083	8 212
Muut lainasaamiset	41	54
Muut saamiset	5	5
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	56	60
Lahjoitusrahast. er.katteet	56	60
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 118	6 006
Vaihto-omaisuus	124	125
Aineet ja tarvikkeet	124	125
Saamiset	1 153	1 806
Pitkäaikaiset saamiset	2	1
Lainasaamiset	0	0
Pitkäaikaiset muut saamiset	2	1
Lyhytaikaiset saamiset	1 151	1 804
Myyntisaamiset	784	985
Muut saamiset	200	517
Siirtosaamiset	167	302
Rahat ja pankkisaamiset	3 841	4 075
VASTAAVAA YHTEENSÄ	52 011	55 939

VASTATTAVAA (1000€)	2023 euroa	2022 euroa
OMA PÄÄOMA	22 797	24 964
Peruspääoma	11 772	14 524
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	10 440	9 943
Oikaisu edellisiin tilikausiin	0	0
Tilikauden yli- / alijäämä	585	497
PAKOLLISET VARAUKSET	0	0
Muut pakolliset varaukset	0	0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	82	87
Lahjoitusrahastojen pääomat	70	72
Muut toimeksiantojen pääomat	12	15
VIERAS PÄÄOMA	29 132	30 889
Pitkäaikainen	16 502	14 947
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	16 502	14 947
Lyhytaikainen	12 630	15 942
Joukkovelkakirjalainat	6 000	6 000
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	3 445	2 945
Saadut ennakot	2	2
Ostovelat	1 130	2 925
Muut velat	255	374
Siirtovelat	1 798	3 695
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	52 011	55 939

TASEEN TUNNUSLUVUT		
	2023	2022
Omavaraisuusaste, %	43,8	44,6
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	95,0	51,5
Velat ja vastuut % käyttötuloista	96,3	52,4
Kertynyt yli-/alijäämä, 1.000 €	11 025	10 440
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	1 378	1 299
Lainakanta 31.12., 1.000 €	25 947	23 892
Lainakanta 31.12./asukas	3 243	2 972
Lainasaamiset, 1.000 €	41	54
Asukasluku	8 000	8 040

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Omavaraisuusaste, % = $100 \times (\text{oma pääoma} + \text{poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{koko pääoma} - \text{saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden minimimitavoitetasona voidaan 50 %:n ylittävää omavaraisuutta. Alempi omavaraisuusaste merkitsee merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, % = $100 \times (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}) / (\text{käyttötulot})$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valti-onosuuksista.

Velat ja vastuut % käyttötuloista = $100 \times (\text{vieras pääoma} - \text{saadut ennakot} + \text{vuokravastuut}) / (\text{käyttötulot})$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun silloin, kun vieraaseen pääomaan rinnastetaan myös vuokravastuut.

Lainakanta 31.12. = vieras pääoma - (saadut ennakot + ostovelat + siirtovelat + muut velat)

Lainasaamiset 31.12. = sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Kunnan suhteellinen velkaantuneisuus -tunnusluku kasvoi huomattavasti edellisestä tilikaudesta, joka johtuu erityisesti sote-uudistuksen vaikutuksista kunnan toiminnan volyyymiin. Luku kuvaa kunnan kykyä selvitä omalla tulorahoituksella velan takaisinmaksusta. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Velat ja vastuut % käyttötuloista on tunnusluku, joka ottaa huomioon myös leasing- tai vuokrasopimuksilla rahoitetut hankkeet, jotka eivät näy velkana kunnan taseessa.

Kunnan lainakanta kasvoi noin 2,1 miljoonalla eurolla ja oli tilikauden päättyessä 3 243 euroa asukasta kohden.

1.4.4. Ulkoiset kokonaistulot ja -menot

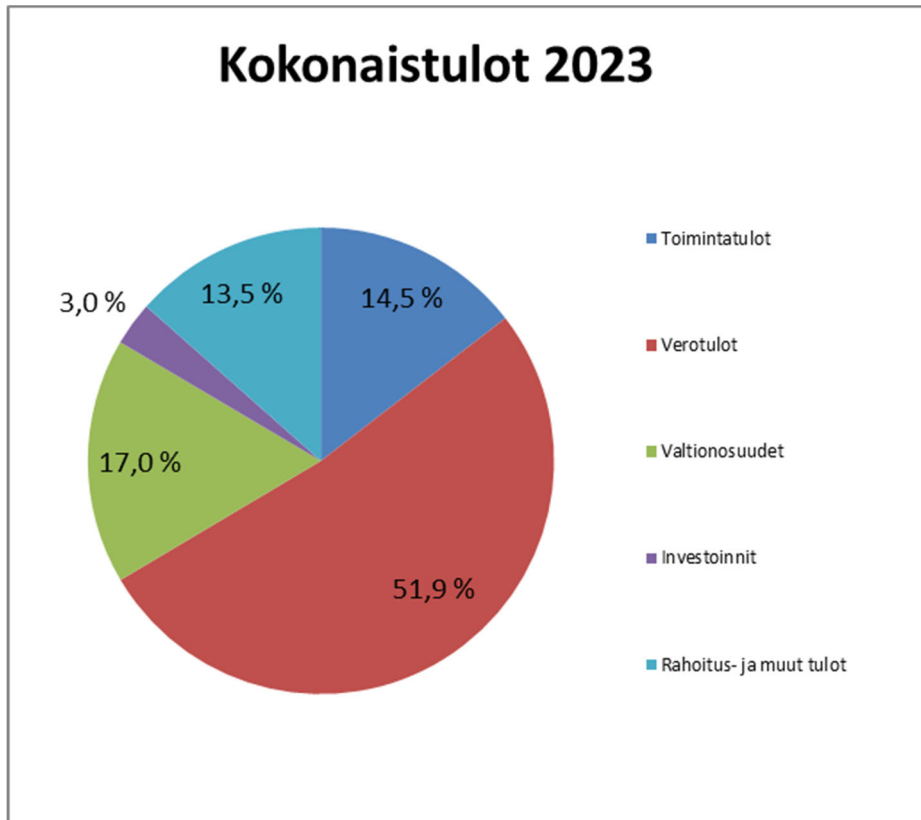
Kokonaistulojen ja menojen laskelma on koottu vuoden 2023 tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat ja jossa taseyksikkö (vesihuoltolaitos) on yhdistetty rivi riviltä.

Kokonaistulo- ja menokäsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön. Tämän johdosta tarkastelussa tuloihin luetaan myös lainanotto.

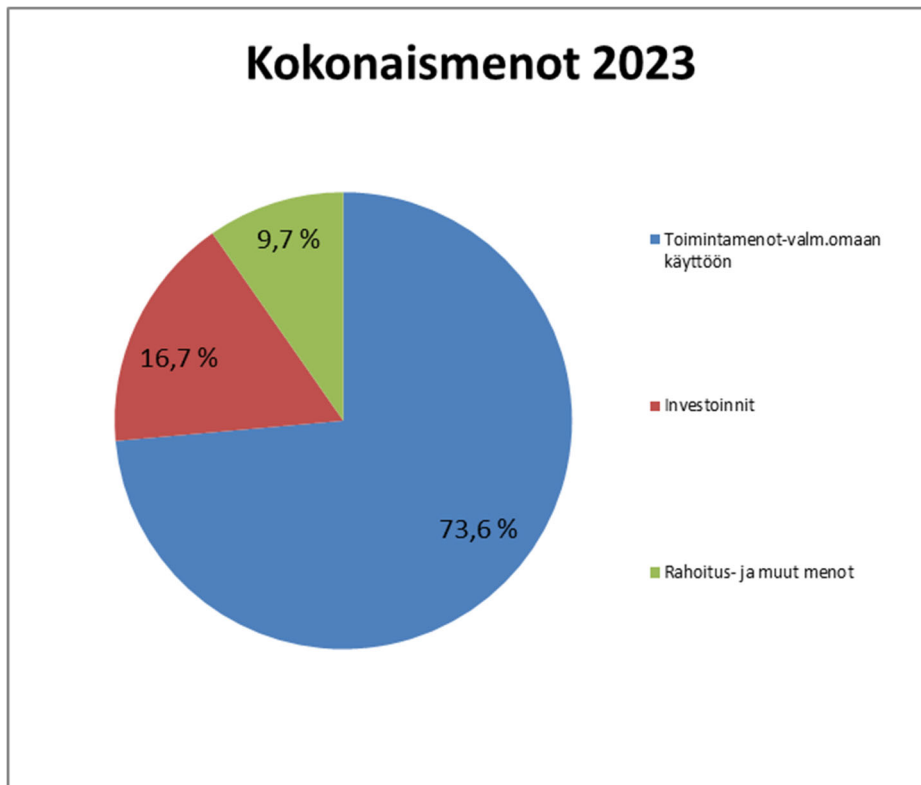
TULOT	1 000 €	MENOT	1 000 €
<i>Varsinainen toiminta</i>		<i>Varsinainen toiminta</i>	
Toimintatuotot	5 335	Toimintakulut	25 549
Verotulot	19 082	-Valmistus omaan käyttöön	-2
Valtionosuudet	6 254	Korkokulut	417
Korkotuotot	3	Muut rahoituskulut	5
Muut rahoitustuotot	26	Satunnaiset kulut	557
Satunnaiset tuotot	0		
Tulorahoituksen korjauserät		Tulorahoituksen korjauserät	
-Pysyv. vast. hyödykk. luov.voitot	-91	-Pakollisten varausten muutos	0
		-Pysyv. vast. hyödykk. luov.tappiot	-557
<i>Investoinnit</i>		<i>Investoinnit</i>	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	9	Investointimenot	5 803
-Pysyv. vast. hyödykk. luov.tulot	1 103		
<i>Rahoitustoiminta</i>		<i>Rahoitustoiminta</i>	
Antolainasaamisten vähennykset	14	Antolainasaamisten lisäykset	0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 000	Pitkäaik. lainojen vähennys	2 945
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0
Oman pääoman lisäykset	0	Oman pääoman vähennykset	0
Kokonaistulot yhteensä	36 734	Kokonaismenot yhteensä	34 717

Kokonaistulojen ja menojen erotus on täsmäytetty rahoituslaskelmaan vähentämällä rahavarojen muutoksesta muut maksuvalmiuden muutokset.

KOKONAISTULOT

KOKONAISMENOT

1.5. Kuntakonsernin toiminta ja talous

1.5.1. Konsernirakenne ja toiminnan ohjaus

Kuntalain 68 a §:n perusteella kunnan, joka tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin, tulee laatia ja sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätös. Konsernitilinpäätös laaditaan konserniyhteisöjen taseiden ja tuloslaskelmien sekä niiden liitetietojen yhdistelmänä. Konsernitilinpäätökseen sisällytetään lisäksi konsernin rahoituslaskelma, jossa annetaan selvitys kuntakonsernin varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana.

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty konserniyhteisöjen omistusosuutta vastaava määrä osakkuusyhteisöjen voitosta tai tappiosta sekä oman pääoman muutoksesta.

Hausjärven kunnan konsernitilinpäätös sisältää seuraavat yhteisöt:

YHDISTELMÄ KONSERNITILINPÄÄTÖKSEEN SISÄLTYVISTÄ YHTEISÖISTÄ

Yhteisön tyyppi	Yhdistelty (kpl)	Ei yhdistelty (kpl)
Tytäryhteisöt		
Yhtiöt	0	0
Säätiöt	1	0
Kuntayhtymät	1/2*	0
Yhteensä	2	0

*) Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän viimeinen tilikausi päättyi 31.8.2023, purkuprosessi on joiltain osin kesken.

ERITTELY KONSERNITILINPÄÄTÖKSEEN SISÄLTYVISTÄ YHTEISÖISTÄ

Säätiöt:

Hausjärven vammaissäätiö (tytär)

Kuntayhtymät:

Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymä

Hämeen maakuntaliitto, kuntayhtymä, josta käytetään nimeä Hämeen liitto

Konserniohjeissa määritellään konserniohjauksen perusteet ja tavoitteet. Kunnanvaltuusto asettaa konsernin tavoitteet talousarviovalmistelun yhteydessä.

KUNNANVALTUUSTO

Kunnanvaltuusto on Hausjärvi -konsernin toiminnan ylin toimielin. Kunnanvaltuusto hyväksyy konsernijohtamista koskevat yleiset tavoitteet ja toimintaperiaatteet.

Kunnanvaltuusto tarkistaa koko konsernin strategian vähintään kerran valtuustokaudessa. Kunnanvaltuusto asettaa taloussuunnitelmassa tytäryhteisölle ja toiminnallisesti merkittävillä yhteisöillä vuosittaiset tavoitteet.

Kunnanvaltuusto määrittelee omistajapolitiikan perusteet. Omistajapolitiikan tavoitteena on laadukkaiden ja kustannustehokkaiden palvelujen tuottaminen kuntalaisille.

Kunnanvaltuusto päättää pääomasijoituksista tytäryhteisöihin sekä myöntää tarvittavan takauksen pitkäaikaisen vieraan pääoman hankintaan. Kunnanvaltuusto valvoo kunkin tytäryhteisön toimintaa sen vuotuisen

tilinpäätöksen, toimintakertomuksen sekä liitetietojen kautta sekä pidättää itsellään oikeuden saada tarvittavia lisäselvityksiä niin harkitessaan.

Tarkastuslautakunta arvioi kunnanvaltuuston puolesta arviointikertomuksessaan tytäryhteisöjen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumista.

Yhtiökokousedustajien ja toimielinten jäsenten valinnasta määrätään hallintosäännössä.

KUNNANHALLITUS

Kunnanhallitus ohjaa Hausjärvi -konsernia. Hallitus vastaa Hausjärvi -konsernin toiminnan ja talouden koordinoinnista.

Kunnanhallitus seuraa ja valvoo tytäryhteisöjen toimintaa ja tekee toimenpide-ehdotuksia yhteisön hallitukselle tarvittavista toimenpiteistä. Kunnanhallitus antaa konsernitilinpäätöksen yhteydessä tiedot kunnanvaltuustolle yhteisöjen toiminnasta ja taloudesta.

Yhtiökokousedustajien ja toimielinten jäsenten valinnasta määrätään hallintosäännössä.

Tilintarkastajia valittaessa on kiinnitettävä huomiota konsernia koskeviin tilintarkastuslain säännöksiin ja muutoinkin varmistuttava valvonnan kattavuudesta.

Kunnanhallitus antaa tarvittaessa ohjeita edustajilleen tytäryhteisöjen yhtiökokouksissa. Kunnanhallitus kuulee tarvittaessa tytäryhteisön hallituksen puheenjohtajaa ja toimitusjohtajaa asiantuntijoina käsiteltävässä tytäryhteisön yhtiökokousasioita.

Kunnanhallitus antaa ohjeet yhteisön hallituksessa oleville kunnan edustajille merkittävistä toiminnallisista ja taloudellisista linjaratkaisuista. Kunnanhallitus seuraa ja valvoo yhteisöjen toimintaa ja tekee tarvittavat toimenpide-ehdotukset.

LAUTAKUNNAT

Lautakunnat toiminnan järjestämisestä vastaavina toimieliminä seuraavat toimialaansa kuuluvien tytäryhteisöjen toimintaa, puuttuvat epäkohtiin ja raportoivat tarvittaessa kunnanhallitukselle.

Tarkastuslautakunnalla on oikeus saada tietoja ja selvityksiä kunnan tytäryhteisöjen toiminnasta. Tarkastuslautakunta raportoi arviointikertomuksessaan tavoitteiden saavuttamisesta.

KUNNANJOHTAJA SEKÄ TALOUS- JA HENKILÖSTÖJOHTAJA

Kunnanjohtaja vastaa Hausjärvi -konsernin strategisesta johtamisesta yhdessä johtoryhmän kanssa.

Kunnanjohtaja sekä talous- ja henkilöstöjohtaja seuraavat ja valvovat tytäryhteisöjen toimintaa kunnanhallituksen hyväksymän työnjaon mukaisesti. Yhteisöt ovat velvollisia antamaan seurannan edellyttämät tiedot. Kunnanjohtaja sekä talous- ja henkilöstöjohtaja raportoivat seurannasta vuosittain kunnanhallitukselle päätetyn työnjaon mukaisesti ja tarvittaessa muulloinkin.

Kunnanjohtajalla sekä talous- ja henkilöstöjohtajalla on läsnäolo- ja puheoikeus valvomansa yhteisön hallituksessa hyväksytyn työnjaon mukaisesti. Talous- ja henkilöstöjohtajalla on oikeus antaa tytäryhteisöille talousarvion seurantaan ja konsernitilinpäätöksen laadintaan liittyviä aikataulua koskevia sitovia ohjeita ja muita ohjeita.

KONSERNIN TYTÄRYHTEISÖ

Konsernin tytäryhteisön hallitus tai vastaava toimielin ja toimitusjohtaja vastaavat asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta sekä siitä, että tytäryhteisössä toimitaan lainsäädännön ja konserniohjeiden mukaan.

1.5.2. Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä siirtyi osaksi Kanta-Hämeen hyvinvointialuetta vuoden 2023 alussa ja Eteva kuntayhtymän toiminta siirtyi samaan aikaan osaksi usean eri hyvinvointialueen toimintaa. Sen sijaan Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän osalta hyvinvointialueelle siirtyi kuntien tavoin henkilöstö, irtain ja käyttöomaisuus ja sopimukset. Kuntayhtymä vuokrasi hyvinvointialueelle tilojaan 31.7.2023 asti, kunnes kunnat ostivat kuntayhtymältä alueellaan sijaitsevien tilojen kiinteistöt, rakennukset ja osakkeet sekä lunastivat muut kuntayhtymän omistamat osakkeet lukuun ottamatta Hämeen Tekstiilihuoltoa, jonka osakkeet lunasti etuosto-oikeudella Päijät-Hämeen hyvinvointialue.

Kunnanvaltuusto hyväksyi kuntayhtymän vuoden 2023 tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.-31.8.2023 (6.11.2023/124§). Jäsenkunnille tilitettiin joulukuussa 2023 tuolloin jaettavissa ollut lopputilityksen erä, jonka suuruus oli hyväksytty loppuselvityksen käsittelyn yhteydessä (nk. joulukuun jako-osuus). Kyseinen erä Hausjärven kunnan osalta oli 999 422,39 euroa. Kuntayhtymäosuuksien purkukirjaus tehtiin Hausjärven kunnan kirjanpitoon joulukuussa 2023 kyseistä summaa vastaan, jolloin tappiota kirjattiin satunnaisiin kuluihin 556810,11 euroa. Kyseisten kuntayhtymäosuuksien tasearvoa oli kirjanpitolautakunnan hyvinvointi- ja kuntajaoston lausunnon 139 mukaisesti nostettu Hausjärven kunnan vuoden 2023 tilinavauksessa noin 0,455 miljoonalla eurolla 1 556 232,50 euroon. Aiemmin syksyllä oli jo jaettu Tuomi Logistiikka Oy:n, Kuntien Tiera Oy:n ja Sarastia Oy:n osakkeita, joiden tasearvo oli Hausjärven osalta 828,48 euroa. Kuntayhtymän purkamisesta aiheutuneisiin kuluihin jätettiin 200 000 euron varaus ja lisäksi jakamatta jäivät vielä toistaiseksi erät, joiden suuruus riippuu siitä, miten kesken olevien asioiden neuvottelut etenevät Kanta-Hämeen hyvinvointialueen kanssa Penttilänkadun ja Kontiontien kiinteistöjen osalta. Myös perintötoimistoilla olevien saatavien arvostus on vielä kesken. Vielä jakamatta olevia varoja säilyttää toistaiseksi Riihimäen kaupunki. Kun kyseiset asiat saadaan sovittua, kuntayhtymän purku saadaan lopullisesti päätökseen ja tilitettyä kunnille loput mahdolliset jako-osuudet.

Kunnanhallitus esitti alkuvuodesta 2023 Hausjärven vammaissäätiölle, että säätiö luopuisi kunnan nimeämistä hallituspaikoista ja siirtäisi ne hyvinvointialueen nimeämiksi hallituspaikoiksi, jolloin säätiön asema kunnan tytäryhteisönä päättyisi. Hausjärven vammaissäätiö ei ole kuitenkaan tehnyt sääntömuutosta, joten konserniasema Hausjärven kuntaan jatkuu edelleen.

1.5.3. Arvio konsernin todennäköisestä kehityksestä

Kunnan tytäryhteisönä vuonna 2023 oli enää Hausjärven vammaissäätiö. Kun Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän purku saadaan päätökseen, Hausjärvi -konsernissa on jäljellä enää Hämeen Liitto ja Hausjärven Vammaissäätiö, ellei säätiö tee kunnanhallituksen esittämää sääntömuutosta.

Kuntalain 114 §:n mukaan kunnan, jolla ei ole tytäryhteisöjä, mutta joka on jäsen kuntayhtymässä tai liikelaitoskuntayhtymässä, tulee sisällyttää tilinpäätökseensä konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot.

Kirjanpitolain 6:3.1 §:n mukaan tytäryhteisön tilinpäätös saadaan jättää yhdistelemättä konsernitilinpäätökseen, jos yhdistelemättä jättäminen ei vaaranna oikean ja riittävän kuvan antamista konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tytäryhteisön yhdistelemättä jättämisessä tulee ottaa huomioon varovaisuuden periaate. Oikean ja riittävän kuvan antamista arvioitaessa tulee ensisijaisesti kiinnittää huomiota yhdistelemättä jättämisen vaikutukseen konsernin tilikauden tulokseen ja omaan pääomaan. Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston konsernitilinpäätöksen laatimista koskevan yleisohjeen (2021) mukaan

---

kunnan tilinpäätökseen on sisällytettävä yhdistelemättä jätetyistä tytäryhteisöistä ja kuntayhtymistä kunnan tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja koskevan asetuksen (525/2020) ja kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeessa tilinpäätöksen liitetiedoista todetut liitetiedot.

Hausjärven kunnan omistamat kuntayhtymäosuudet Hämeen Liitosta (Hämeen maakuntaliitto, kuntayhtymä), ovat vähäisiä (4,52%), eikä kunnan osuus kuntayhtymän varoista ja veloista muodostu rahamäärältään olennaiseksi konsernitaseen kannalta. Myöskään Hausjärven vammaissäätiön toiminnan volyyymi on kohtuullisen pieni Hausjärven kunnan volyyymiin nähden, joten tilikaudella 2024 tulee selvitettäväksi, riittäisikö konsernitilinpäätöksessä jatkossa se, että Hämeen Liittoa ja Hausjärven vammaissäätiötä ei yhdisteltäisi konsernitilinpäätökseen, vaan liitetiedoissa annettaisiin yhdistelemättä jätetyiltä yhteisöiltä edellytetyt konsernin liitetiedot.

1.5.4. Kuntakonsernin tuloslaskelma

KONSERNIN TULOSLASKELMA, TIIVIS

TULOSLASKELMA, 1000€	2023	2022
Toimintatuotot	5 920	26 331
Toimintakulut	-26 051	-74 875
TOIMINTAKATE	-20 131	-48 544
Verotulot	19 082	35 860
Valtionosuudet	6 254	16 385
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	3	4
Muut rahoitustuotot	28	196
Korkokulut	-417	-272
Muut rahoituskulut	-7	-9
Rahoitustuotot ja -kulut	-394	-82
VUOSIKATE	4 811	3 618
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 804	-3 270
Arvonalentumiset	-817	0
Poistot ja arvonalentumiset	-3 621	-3 270
Satunnaiset erät	-557	
TILIKAUDEN TULOS	633	348
Tilinpäätössiirrot	1	2
Tilikauden verot	-11	-8
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	622	342

KONSERNIN TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2023	2022
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	23	35
Vuosikate/poistot %	133	111
Vuosikate, €/ asukas	601	450
Asukasmäärä	8 000	8 040

1.5.5. Kuntakonsernin rahoituslaskelma

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

1 000 €	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	4 811	3 619
Satunnaiset erät	-557	
Tilikauden verot	-11	-8
Tulorahoituksen korjaukset	-210	-115
	4 033	3 495
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-5 803	-6 594
Rahoitusosuudet investointimenoihin	9	40
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustu	2 163	120
	-3 631	-6 434
Toiminnan ja investointien rahavirta	402	-2 939
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennys	15	17
	15	17
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 000	6 329
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 986	-4 119
	2 014	2 209
Muut maksuvalmiuden muutokset	-2 928	-39
Rahoituksen rahavirta	-899	2 188
Rahavarojen muutos	-497	-751
Rahavarat 31.12.	4 041	8 410
Rahavarat 1.1.	4 537	9 161
Rahavarojen muutos	-497	-751

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2023	2022
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-4 487	-4 307
Investointien tulorahoitus, %	83	55
Lainanhoitokate	1,5	0,9
Laskennallinen lainanhoitokate	1,4	0,9
Kassan riittävyys, päivää	42	36
Asukasmäärä	8 000	8 040

1.5.6. Kuntakonsernin tase

KONSERNIN TASE

TASE, 1000€	2023	2022
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT	47 137	57 541
Aineettomat hyödykkeet	1 718	2 058
Aineettomat oikeudet	21	209
Muut pitkävaikutteiset menot	1 697	1 849
Aineelliset hyödykkeet	42 323	51 624
Maa- ja vesialueet	6 799	6 688
Rakennukset	20 203	25 921
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 182	11 040
Koneet ja kalusto	721	1 350
Muut aineelliset hyödykkeet	0	1
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	4 418	6 624
Sijoitukset	3 097	3 860
Osakkeet ja osuudet	3 051	3 778
Muut lainasaamiset	41	73
Muut saamiset	5	9
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	200	203
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 334	12 719
Vaihto-omaisuus	124	208
Saamiset	1 169	4 101
Pitkäaikaiset saamiset	2	90
Lyhytaikaiset saamiset	1 167	4 011
Rahoitusarvopaperit	0	2
Rahat ja pankkisaamiset	4 041	8 408
VASTAAVAA YHTEENSÄ	52 670	70 463

VASTATTAVAA	2023	2022
OMA PÄÄOMA	23 095	25 134
Peruspääoma	11 797	14 549
Muut omat rahastot	2	3
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	10 674	10 240
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	622	342
VÄHEMMISTÖOSUUDET	4	7
PAKOLLISET VARAUKSET	0	435
Muut pakolliset varaukset	0	435
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	225	256
VIERAS PÄÄOMA	29 347	44 630
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	16 502	24 929
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	134	176
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	9 445	9 237
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	3 266	10 289
VIERAS PÄÄOMA	29 347	44 630
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	52 670	70 463

KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT

Konsernitaseen tunnusluvut	2023	2022
Omavaraisuusaste, %	44	36
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	94	57
Kertynyt yli-/alijäämä, 1.000 €	11 296	10 582
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	1 412	1 316
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000€	26 537	35 077
Konsernin lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas	3 317	4 363
Lainakanta 31.12., 1.000 €	26 124	34 384
Lainakanta 31.12., €/asukas	3 266	4 277
Lainasaamiset, 1.000 €	41	73

Asukasluku	8 000	8 040
------------	-------	-------

Omavaraisuuden tavoitetasona voidaan pitää 50 %:n ylittävää omavaraisuutta. Kuntakonsernin omavaraisuus ei näin ollen ole riittävä ja kuntakonsernin velkarasitetta voidaan pitää merkittävänä.

1.6. Kunnanhallituksen esitys tilikauden tuloksen käsittelystä ja talouden tasapainotamista koskevista toimenpiteistä

Hausjärven kunnan tilikauden 2023 tulos on 585 487,45 euroa ylijäämäinen. Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle, että ylijäämä siirretään taseeseen edellisten tilikausien yli-/alijäämätilille. Taseessa on siirron jälkeen ylijäämää 11 025 448,35 euroa. Näin ollen voidaan todeta, että kuntalain 110 §:n mukainen alijäämän kattamisvelvollisuus ei koske Hausjärven kuntaa vuoden 2023 tilinpäätöksen perusteella.

2. TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

2.1. Valtuustoon nähden sitovien strategisten tavoitteiden toteutuminen

KUNNANVALTUUSTON JA KUNNANHALLITUKSEN SITOVIAT STRATEGISET VUOSITAVOITTEET 2023-2035

PAINOPISTE: KEHITTYVÄ KUNTA

Päämäärä ja tavoite	Mittari	Lähtötaso	Tavoite saavutetaan / Mittarin seuranta	Toteuma
Hausjärvellä on maakunnan pienin työttömyysaste -Työttömyysaste on pienempi kuin Kanta- Hämeen muilla kunnilla	Sijoitus työllisyyskatsauksessa (<i>järjestysnro</i>) (Hämeen ELY-keskus)	6/2022: 3. pienin (6,6 %)	joka vuosi 2035 asti	12/2023: 4. pienin (7,7 %)
Asukasmäärä mahdollistaa kunnan elinvoiman säilymisen -Asukasmäärä pysyy vähintään vuoden 2021 tasolla (8144)	Asukasmäärä (<i>lkm</i>) (Tilastokeskus)	31.12.2021: 8 144	joka vuosi 2035 asti	12/2023: 8 000
Asukkaat viihtyvät Hausjärvellä -Tyytyväisyys asuinkuntaan asuinpaikkana erinomainen (tavoite 9–10 mitta-asteikolla 0–10)	Tyytyväisyys asuinkuntaan asuinpaikkana (kunnan hankkima tutkimus)	9/2022 ¹ : 7,35	joka vuosi 2035 asti	10/2023: 7,59
Hausjärvi on yrittäjyyden ykköskunta maakunnassa -Suosittehalukkuus yrityksen sijaintikunnaksi erinomainen (tavoite 9–10 mitta-asteikolla 0–10)	Suositteluhaluus yrityksen sijaintikunnaksi (kunnan hankkima tutkimus)	uusi mittari	joka vuosi 2035 asti	Mittaria ei vielä lisätty kyselyyn
Hausjärvi on yrittäjyyden ykköskunta maakunnassa -Maakunnallinen kärkisija Suomen Yrittäjien kuntabarometrissa	Sijoitus Suomen Yrittäjien kuntabarometrissa (<i>järjestysnro</i>)	5/2022: 8.	jokaisessa kunta- barometrissa /seuranta: joka toinen vuosi alkaen 2024	Toteutetaan vuonna 2024
Hausjärven kunta on hiilineutraali vuonna 2035 (hiilidioksidipäästöjen vähennys 80 % vuoteen 2007 verrattuna) (85,5) 1. Päästöt pienevät vuosittain kohti päämäärää. 2. Vuonna 2023 laaditaan ilmasto-ohjelma.	1. Kokonaispäästöt (kt CO ₂ e) (Syke: hinku-laskelma) 2. Ilmasto-ohjelma valmis	1. 2020: 56,1 2. -	1.2035 2.2023 /seuranta: 1.joka vuosi 2.2023	1. ennuste 2022: 51,8 (-39% vuoteen 2007 verrattuna) 2. Kesken

PAINOPISTE: ME TARJOAMME MAHDOLLISUUDET HYVÄÄN ELÄMÄÄN

Päämäärä ja tavoite	Mittari	Lähtötaso	Tavoite saavutetaan / Mittarin seuranta	Toteuma
Asukkaat ovat tyytyväisiä kunnan palveluihin ja viestintään. -Asiakaskokemus on vähintään hyvä (tavoite 7–10 mitta-asteikolla 0–10)	Kaksi eri mittaria: Arjen asioiden hoito asuinkunnassani sujuu helposti Kunta viestii asioistaan avoimesti ja aktiivisesti (kunnan hankkima tutkimus)	9/2022 ¹ : 1:6,16 2:6,11	joka vuosi 2035 asti	10/2023: 1:6,51 2:6,51
Kunnan vuosikate on riittävän ylijäämäinen investointien kattamiseen keskipitkällä aikavälillä -Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta positiivinen	Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta (<i>milj. euroa</i>)	TP2021: -1,663	viimeistään 2035 /seuranta: joka vuosi	TP2023: -0,07 -
Kunnan lainamäärä alenee -Kunnan lainamäärä pysyy alle kuntien keskimääräisen lainamäärän per asukas	Kunnan lainamäärä/asukas (<i>euroa</i>)	TP2021: (Hausjärvi/ kuntien ka): 3380/3469	joka vuosi 2035 asti	TP2023: 3242/3323
Syrjäytymisen ehkäiseminen Hausjärven toisen asteen läpäisyprosentti korkeampi kuin Kanta-Hämeen	Toisen asteen koulutuksen saaneet 15-20 -vuotiaat (%) (Sotkanet.fi THL)	2021: (Hausjärvi/K anta-Häme) 47,3 /44,2	joka vuosi 2035 asti	2022 47,3/44,3

PAINOPISTE: ME TEEMME HAUSJÄRVEN - KAIKKI TEKEMÄÄN YHDESSÄ!

Päämäärä ja tavoite	Mittari	Lähtötaso	Tavoite saavutetaan / Mittarin seuranta	Toteuma
Aktiivinen tapahtumatoiminta -Kunta on mukana vähintään 10:ssä kunnan eri taajamissa järjestettävissä yleisötapahtumissa	Tapahtumien määrä (<i>lkm</i>)	1–8/2022: 9 (Hikiä, Monni, Oitti, Ryttylä)	joka vuosi 2035 asti	12/2023: >25
Toimivat ja hyvinvoivat työyhteisöt -Henkilöstökyselyn tulokset koskien työssä jaksamista ja työyhteisön toimivuutta ovat vähintään vuoden 2021 kyselyn tasolla	Työssä jaksaminen: keskiarvo seitsemästä eri mittarista ² Työyhteisön toimivuus: keskiarvo yhdeksästä eri mittarista ³ (työhyvinvointikysely)	2021: 1. 4,0 2. 3,8	jokaisessa henkilöstökyselyssä / seuranta: joka toinen vuosi alkaen 2023	2023: 1. 4,1 2. 3,9
Toimivat ja hyvinvoivat työyhteisöt -Henkilöstön terveys paranee	Terveysprosentti, (%)	TP 2022: 10,5*	joka vuosi 2035 asti	TP 2023: 12,8
Toimivat ja hyvinvoivat työyhteisöt -Henkilöstön sairauspoissaolojen määrä vähenee	Sairauspoissaolot, (<i>poissaolopv/hlö</i>)	TP 2021: 17,5	joka vuosi 2035 asti	TP 2023: 15,5

²Keskiarvo muodostuu seuraavista mittareista: 1. Työni kuormitus ja määrä on sopiva 2. Tunnen olevani työkykyinen 3. Olen valmis kohtaamaan muutoksia ja uusia haasteita työssäni 4. Tulen hyvin toimeen työtovereideni kanssa 5. Tulen hyvin toimeen esimieheni kanssa 6. Olen yleensä tyytyväinen työhöni 7. Asiakkaat antavat minulle palautetta, joka tukee työssäni jaksamista.

³Keskiarvo muodostuu seuraavista mittareista: 1. Työyhteisöni ilmapiiri on hyvä 2. Työyhteisössäni arvostetaan kaikkien työtä 3. Työyhteisössäni kannustetaan uusien ideoiden esille tuomista 4. Saan tarvittaessa työyhteisöni muilta jäseniltä apua ja tukea 5. Tuen ja autan työyhteisöni muita jäseniä heidän sitä tarvitessaan 6. Ongelmat ja ristiriidat työyhteisössäni käsitellään rakentavasti 7. Osaan etsiä ja saan työni kannalta tarvittavan tiedon helposti 8. Työyhteisössäni on toimiva työpalaverikäytäntö 9. Työyhteisössäni työnjako on toimiva.

*) Lähtötasotietoa on muutettu koskemaan koko vuotta 2022, koska alkuperäinen lähtötasoluku ei koskenut koko vuotta, eikä olisi ollut vertailukelpoinen toteumalukujen kanssa. Mittari mittaa sitä, kuinka suurella osuudella henkilökunnasta ei ole ollut ollenkaan sairauspoissaoloja kalenterivuoden aikana.

2.2. Käyttötalouden toteutuminen

Kuntalain 110 §:n mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota.

Kunnan toiminta on jaettu toimialoihin ja palvelukeskuksiin, jotka ovat valtuustoon nähden sitovia tasoja. Elinkeinot ja kehittäminen-palvelukeskus sisältää myös ympäristölautakunnan.

Käyttötalouden sitovat toiminnalliset tavoitteet eli strategiset vuosittaiset tavoitteet on esitetty edellisen kappaleen taulukossa. Valtuustotason sitovien tavoitteiden lisäksi on asetettu myös lautakuntiin nähden sitovia tavoitteita, jotka on esitelty tulosalueilla. Konserniyhteisöjä ja muita toiminnallisesti tärkeitä yhteisöjä koskevat toiminnalliset tavoitteet on esitetty kappaleessa 4.4.

Sitova tavoite sitoo kunnanhallitusta, lautakuntia, palvelukeskuksia ja viranhaltijoita samalla tavoin kuin määräraha. Sitovat tavoitteet ovat tavalla tai toisella mitattavissa. Tilinpäätökseen liittyvässä toimintakertomuksessa verrataan toteutunutta toimintaa valtuuston hyväksymiin sitoviin tavoitteisiin. Tulos- ja vastuualueita koskevissa osissa on esitetty painopistealueita, tavoitteita ja tunnuslukuja, jotka ovat luonteeltaan operatiivisia, eikä niillä ole sitovuutta toimielimiin nähden.

Käyttötalouden ja investointiosan sitovuus on seuraava:

Käyttötalouden määrärahojen käytöstä ja tuloarvioiden toteutumisesta päättää toimielintasolla valtuusto. Määrärahojen käytöstä ja tuloarvioiden toteutumisesta tulosalueella päättää asianomainen toimielin.

Vuoden aikana raportoidaan määrärahojen mahdollisista ylityksistä lautakunnalle ja edelleen kunnanhallitukselle. Valtuuston hyväksyntä tarvitaan, jos menojen ylitystä tai tulojen alitusta ei saada katettua toimialan sisältä. Merkittävät toimialan sisältä katetut tuloarvioiden alitukset ja menoarvioiden ylitykset annetaan valtuustolle tiedoksi vähintään osavuositarkastuksen ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Valtuusto päättää sitovasti investointimäärärahojen käytöstä ja tuloarvioiden toteutumisesta hankeryhmittäin. Valtuuston hankeryhmittäin päättämistä osista hanketasolla päättää tekninen lautakunta. Hankinnoissa noudatetaan Hausjärven kunnan hankintaohjetta. Valmistuneista hankkeista raportoidaan erikseen sisäisen valvonnan ohjeen mukaisesti.

Valtuusto hyväksyy sitovasti seuraavat tuloslaskelmaosan määrärahat sekä tulo- ja menoarviot: verotulot, valtionosuudet, rahoitustuotot ja -kulut sekä rahoitusosasta antolainojen lisäyksen ja vähennyksen sekä lainakannan muutoksen.

Tilikauden aikana nostettavista pitkäaikaisista lainoista päättää kunnanhallitus. Lyhytaikaisen lainan nostamisesta päättää talousjohtaja.

Investointiosan irtaimen määrärahan siirrosta käyttötalouden osaan päättää kunnanhallitus.

Toimielimet eivät saa päättää käyttösunnitelmiaan sisäisten erien käytöstä.

Kunnanhallitus voi tarvittaessa täsmentää näitä määräyksiä talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa.

2.3. Kunnanvaltuusto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hausjärven kunnanvaltuusto on hyväksynyt uuden kuntastrategian, jonka maali on vuodessa 2035. Uuden strategian mukaiset, koko kuntaa ja kuntakonsernia koskevat päämäärät ja tavoitteet on esitetty alla. Toimialakohtaiset päämäärät ja tavoitteet kunnanvaltuuston strategisten päämäärien toteuttamiseksi on esitetty toimialakohtaisesti käyttötalousosassa.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

- 1) Hausjärvellä on maakunnan pienin työttömyysaste; sijoitus työllisyyskatsauksessa.
-Toteuma: Ei toteutunut, työttömyysaste oli maakunnan 4. pienin.
- 2) Asukasmäärä mahdollistaa kunnan elinvoiman säilymisen; asukasmäärä
-Toteuma: Asukasmäärä laski 8 000 asukkaaseen (vähennys 40 asukasta edellisvuoteen verrattuna)
- 3) Asukkaat viihtyvät Hausjärvellä; tyytyväisyys asuinkuntaan asuinpaikkana
-Toteuma: tyytyväisyys asuinkuntaan asuinpaikkana –kyselyn keskiarvo oli 7,59 asteikolla 0-10
- 4) Hausjärven kunta on hiilineutraali vuonna 2035; päästöt pienenevät vuosittain kohti päämäärää, ilmasto-ohjelma valmis 2023.
-Toteuma: Tavoite 1: Toteutunut. Päästöt jatkavat alenemistaan. Vuoteen 2007 verrattuna päästöt alentuneet 39%. Tavoite 2: kesken.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

- 5) Asukkaat ovat tyytyväisiä kunnan palveluihin ja viestintään; arjen asioiden hoito asuinkunnassa sujuu helposti, kunta viestii asioistaan avoimesti ja aktiivisesti
-Toteuma: Kyselyn keskiarvoinen tyytyväisyys asteikolla 0-10 arjen asioiden hoitamiseen oli 6,51 ja kunnan viestintään 6,51
- 6) Kunnan vuosikate on riittävän ylijäämäinen investointien kattamiseen keskipitkällä aikavälillä; toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta
-Toteuma: Ei toteutunut, toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta negatiivinen
- 7) Kunnan lainamäärä alenee; kunnan lainamäärä/asukas
-Toteuma: Toteutui, Hausjärven lainamäärä/asukas on 81 lainaa alempi kuin kunnan keskiarvo
- 8) Syrjäytymisen ehkäiseminen; Hausjärven toisen asteen läpäisyprosentti korkeampi kuin Kanta-Hämeen vastaava prosentti
-Toteuma: Toteutui, Hausjärven läpäisyprosentti 3% korkeampi.

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

- 9) Aktiivinen tapahtumatoiminta; tapahtumien määrä
-Toteuma: Toteutunut. Tapahtumien määrä yli 25.
- 10) Toimivat ja hyvinvoivat työyhteisöt; työssä jaksaminen, työyhteisön toimivuus
-Toteuma: Toteutunut. Henkilöstökyselyn tulokset paranivat vuodesta 2021.
- 11) Toimivat ja hyvinvoivat työyhteisöt; terveysprosentti
-Toteuma: Toteutui. Terveysprosentti parani vuodesta 2022.
- 12) Toimivat ja hyvinvoivat työyhteisöt; sairauspoissaolot
-Toteuma: Sairauspoissaolojen alentumistavoite toteutunut. 15,5 poissaolopäivää/vuosi (edellisenä vuonna 17,5) (ei sis. tapaturmasta aiheutuneita poissaoloja)

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-48,4	-65,5	0,0	-65,5	-60,8	5	-7,1 %
Toimintakate	-48,4	-65,5	0,0	-65,5	-60,8	5	-7,1 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-0,1						-
Netto yhteensä	-48,5	-65,5	0,0	-65,5	-60,8	5	-7,1 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Kunnanvaltuusto kokoontui 7 kertaa tilikauden aikana, joista 7 videoitiin. Valtuusto hyväksyi vuoden 2022 tilinpäätöksen 5.6.2023. Talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2025-2026 hyväksyttiin 27.11.2023, jonka osana hyväksyttiin kunnanvaltuuston strategiset päämäärät ja tavoitteet päämäärien saavuttamiseksi. Samalla hyväksyttiin talousarvion muutos mm. verotulojen, valtionosuuksien, rahoitustuottojen ja -kulujen sekä investointien osalta.

Vuoden aikana pidettiin valtuustoseminaarit keväällä ja syksyllä. Kunnan talous pysyi ylijäämäisenä, mutta toteutui talousarviota matalammalla tasolla johtuen mm. satunnaisista kuluista, jotka aiheutuivat Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymäosuusien purkutappiosta.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 92,9 %.

2.4. Keskusvaalilautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Tulosalue vaalit sisältää kuntavaalien, aluevaalien, eduskuntavaalien, presidentinvaalien, europarlamenttivaalien ja kansanäänestysten järjestämisen.

Talousarviovuonna 2023 järjestetään eduskuntavaalit ja taloussuunnitteluvuonna presidentinvaalit 2024.

VUOSITAVOITTEET

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

1) Vaalien onnistunut järjestäminen

-Toteuma: Toteutui. Vuonna 2023 järjestettiin eduskuntavaalit.

TALOUSSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	17,5	28,0	0,0	28,0	15,0	-13	-46,4 %
Toimintakulut	-26,3	-38,3	0,0	-38,3	-29,2	9	-23,8 %
Toimintakate	-8,8	-10,3	0,0	-10,3	-14,2	-4	37,3 %
Netto yhteensä	-8,8	-10,3	0,0	-10,3	-14,2	-4	37,3 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Vuonna 2023 järjestettiin eduskuntavaalit, joiden äänestysprosentti oli 70,8 % Hausjärvellä (koko maassa 72,0%).

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 53,7 %. Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 76,2 %.

2.5. Tarkastuslautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Valtuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on mm. arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunnan on huolehdittava, että tilintarkastajalla on käytössään riittävät voimavarat riippumattoman tilintarkastuksen toimittamiseksi.

Tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja yhdessä tukevat hallinnon ja talouden asianmukaista hoitamista ja toisaalta varmistavat riittävällä tavalla toiminnan oikeellisuutta, tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

VUOSITAVOITTEET

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

1) Vuoden 2022 talouden ja hallinnon arviointi ja tarkastus 31.5.2023 mennessä; tuotoksena arviointikertomus (lautakunta) ja tilintarkastuskertomus (tilintarkastaja)

-Toteuma: Toteutui

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-24,1	-28,6	0,0	-28,6	-26,7	2	-6,8 %
Toimintakate	-24,1	-28,6	0,0	-28,6	-26,7	2	-6,8 %
Netto yhteensä	-24,1	-28,6	0,0	-28,6	-26,7	2	-6,8 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Kunnan tilintarkastajana toimi KPMG Oy Ab, JHTT-yhteisö. Tarkastuslautakunta kokoontui vuoden aikana 9 kertaa.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ulkoisten toimintakulujen toteuma oli 93,2 % talousarvioon nähden.

2.6. Kunnanhallitus

2.6.1. Toimielin yhteensä

KUVAUS

Kunnanhallituksen vastuulla ovat seuraavat tulosalueet: kunnanhallitus ja ylin johto ja kuntien yhteistointiminta. Kunnanhallitus vastaa lisäksi Hallintopalvelut-palvelukeskuksen sekä Elinvoimapalvelut-palvelukeskuksen tuloarvioista ja määrärahoista sekä palvelukeskuksille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta.

Kunnanhallitus vastaa Suomen valtion määräämistä, kuntatalouteen ja toimintojen järjestämiseen liittyvistä valmistelutöistä. Kunnanhallitus vastaa myös kuntastrategiaa täydentävän henkilöstö-, elinvoima-, markkinointi- ja viestintäohjelman toteuttamisesta.

Kunnanhallituksen vastuulla on koko kunnan talouden seuranta ja ohjeistus siten, että vuoden 2023 tulos muodostuu vähintään talousarvion mukaiseksi.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Hausjärvellä on maakunnan pienin työttömyysaste; sijoitus työllisyyskatsauksessa.

-Toteuma: Ei toteutunut, Hausjärvellä oli Kanta-Hämeen kunnista 4. pienin työttömyysaste (7,7%)

2) Asukasmäärä mahdollistaa kunnan elinvoiman säilymisen; asukasmäärä

-Toteuma: Asukasmäärä laski 8 000 asukkaaseen (vähennys 40 asukasta edellisvuoteen verrattuna)

3) Asukkaat viihtyvät Hausjärvellä; tyytyväisyys asuinkuntaan asuinpaikkana

-Toteuma: kesken

4) Hausjärven kunta on hiilineutraali vuonna 2035; päästöt pienenevät vuosittain kohti päämäärää, ilmasto-ohjelma valmis 2023

-Toteuma: Tavoite 1: Toteutunut. Päästöt jatkavat alenemistaan. Vuoteen 2007 verrattuna päästöt alentuneet 39%. Tavoite 2: kesken.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

5) Asukkaat ovat tyytyväisiä kunnan palveluihin ja viestintään; arjen asioiden hoito asuinkunnassa sujuu helposti, kunta viestii asioistaan avoimesti ja aktiivisesti

-Toteuma: kesken

6) Kunnan vuosikate on riittävän ylijäämäinen investointien kattamiseen keskipitkällä aikavälillä; toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta

-Toteuma: kesken

7) Kunnan lainamäärä alenee; kunnan lainamäärä/asukas

-Toteuma: kesken

8) Syrjäytymisen ehkäiseminen; Hausjärven toisen asteen läpäisyprosentti korkeampi kuin Kanta-Hämeen vastaava prosentti

-Toteuma: kesken

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

9) Aktiivinen tapahtumatoiminta; tapahtumien määrä

-Toteuma: Toteutunut. Tapahtumien määrä: 25

10) Toimivat ja hyvinvoivat työyhteisöt; työssä jaksaminen, työyhteisön toimivuus

-Toteuma: Toteutunut. Henkilöstökyselyn tulokset paranivat vuodesta 2021.

11) Toimivat ja hyvinvoivat työyhteisöt; terveysprosentti

-Toteuma: kesken

12) Toimivat ja hyvinvoivat työyhteisöt; sairauspoissaolot

-Toteuma: Sairauspoissaolojen alentumistavoite toteutunut. 15,5 poissaolopäivää/vuosi (edellisenä vuonna 17,5) (ei sis. tapaturmasta aiheutuneita poissaoloja)

TALOUSSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	110,0	250,1	450,0	700,1	372,8	-327	-46,8 %
Toimintakulut	-428,1	-461,8	-241,0	-702,8	-549,2	154	21,9%
Toimintakate	-318,1	-211,7	209,0	-2,7	-176,5	179	6596,6 %
Rahoitustuotot ja -kulut							-
Poistot					-2,2	-2	-
Netto yhteensä	-318,1	-211,7	209,0	-2,7	-178,7	-181	101,2%
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

Lisäksi satunnaisiin kuluihin kirjattiin Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän purkutappiota 556 810,11 euroa.

TALOUSSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Toiminnan toteutumisen arviointi sisältyy kappaleisiin 2.6.2 ja 2.6.3

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 53,2 %. Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 78,2 %. Sievi Hyvinvointitilat Oy:n 312 500 euron kiinteistökauppa ei toteutunut vielä vuonna 2023, josta johtuen toimintatuotot jäivät budjetoitua matalammalle tasolle. Lisäksi satunnaisiin kuluihin kirjattiin Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän purkutappiota 556 810,11 euroa.

2.6.2. Kunnanhallitus ja ylin johto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Tämä tulosalue sisältää seuraavat toiminnot: kokoukset, toimikunnat, edustus ja huomionosoitukset sekä kunnanjohtaja. Vastuuhenkilö on kunnanjohtaja.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

- 1) Hausjärvi tarjoaa jokaiselle mahdollisuuden hyvään elämään: Turvallisuuden tunteen kokeminen asuinkunnassa; Taloustutkimuksen arvosana pysyy nykyisellä tasolla (8,73) tai nousee.

-Toteuma: Tavoite ei toteutunut turvallisuuden ollessa vastaajilla 8,23 keskiarvolla. Hausjärvellä on kuitenkin avointen vastausten perusteella turvallisuuden tunnetta asukkaiden keskuudessa.

- 2) Toteutetaan elinvoimaohjelmaa sekä markkinointi- ja viestintäohjelmaa.

-Toteuma: Toteutunut

- 3) Huolehditaan kunnan edunvalvonnasta ja sen toteutumisesta Hausjärven strategian mukaisesti seutu- ja maakunnan tasolla.

-Toteuma: Toteutunut

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

- 4) Kuntalaisten hyvinvoinnin ja asukkaiden osaamisen edistäminen.

-Toteuma: Toteutunut

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

- 5) Päätöksenteon avoimuuden ja kuntalaisten osallistumisen edistäminen: Kokousten videointien määrä ja toteutettujen yleisötilaisuuksien ja kuntalaiskyselyjen määrä, tuettujen yhteisöllisten hankkeiden määrä; vähintään kaksi valtuuston kokousta videoidaan ja vähintään yksi kokous järjestetään kunnanviraston ulkopuolella. Kaikki kokoukset pidettiin kunnanvirastolla. Kyselyjä palveluista järjestetään 1-2 vuodessa. Yhteisöllisiä hankkeita mahdollistetaan 1-2 vuodessa.

-Toteuma: Toteutunut. Valtuuston kokouksia videoitiin 7 kpl. Kuntalaiskyselyjä toteutettiin 2 kpl. Yleisötilaisuuksia toteutettiin 25 kpl. Yhteisöllisiä hankkeita toteutettiin 3 kpl (elinvoimaohjelma ja kylien turvallisuussuunnitelmat ja kyläradiot kolmeen taajamaan)

- 6) Kannustamme henkilöstölähtöiseen kehittämiseen: Kehittämistoimikunnassa käsiteltyjen kehittämisideoiden määrä; kuntatasolla vähintään 3 kehittämisideaa vuodessa.

-Toteuma: Kehittämisideoiden määrä ei toteutunut

- 7) Sivistyslautakunta ja tekninen lautakunta tukevat urheiluseuroja ja kyläyhdistyksiä eri hankkeissa.

-Toteuma: Toteutunut

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	110,0	250,1	450,0	700,1	372,8	-327	-46,8 %
Toimintakulut	-426,0	-454,8	-241,0	-695,8	-547,2	149	-21,4 %
Toimintakate	-316,0	-204,7	209,0	4,3	-174,4	-178	-4171,8 %
Rahoitustuotot ja -kulut							-
Poistot					-2,2	-2	-
Netto yhteensä	-316,0	-204,7	209,0	4,3	-176,6	-180	-4222,5 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

Lisäksi satunnaisiin kuluihin kirjattiin Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän purkutappiota 556 810,11 euroa.

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-6,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Kunnanhallitus on kokoontunut vuoden aikana 16 kertaa ja käsitellyt 198 pykälää. Riihimäen seudun johtoryhmä kokoontui 8 kertaa.

Osana vuoden 2023 talousarviota hyväksyttiin kunnanhallituksen ja –valtuuston sekä palvelukeskusten strategiset vuositavoitteet. Strategisten tavoitteiden toteutumaa on raportoitu talousarvion toteutumisvertailun kappaleessa.

Yritysvoimalan kanssa yhteistyötä on tehty tuloksellisesti. Kunnanhallituksen päätöksenteon tukena käytettiin yritysvaikutusten ennakoarviointia. Arvioinnilla pyritään siihen, että asioiden valmistelussa otetaan laaja-alaisesti huomioon ratkaisun merkitys yrityksille, yrittäjyydelle ja elinkeinojen kehittymiselle. Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän purkusopimus hyväksyttiin 2023.

Työllistämistoimia on tehty määrärahojen puitteissa. Nuorten kesätyötukea haki ja myönnettiin yrityksille nuorten palkkaamiseen. Hausjärven kunnan työttömyysprosentit ovat olleet Hämeen pienimpiä.

Kunnanhallitukselle on saatettu tiedoksi talouden toteutuma 1-3/2023 (kunnanhallituksen kokous 8.5.2023) puolivuosisuosikatsaus 1-6/2023 (kunnanhallituksen kokous 21.8.2023) sekä 1-9/2023 (kunnanhallituksen kokous 20.11.2023).

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 53,2 %. Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 78,6 %. Sievi Hyvinvointitilat Oy:n 312 500 euron kiinteistökauppa ei toteutunut vielä vuonna 2023, josta johtuen toimintatuotot jäivät budjetoitua matalammalle tasolle. Satunnaisiin kuluihin kirjattiin Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän purkutappiota 556 810,11 euroa.

2.6.3. Kuntien yhteistoiminta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vastuhenkilö on kunnanjohtaja. Kuntien yhteistoiminnoissa pääpaino on sidosryhmäyhteistyössä, jossa korostuu kunnan elinvoiman edistämiseen ja edunvalvontaan liittyvät asiat.

Hausjärven kunta osallistuu Suomen kasvukäytäväsopimuksen mukaiseen toimintaan ja kehittämiseen. Suomen kasvukäytävä on maan suurin yhtenäinen työssäkäynti- ja talousalue, joka toimii aitona innovaatio- ja kehittämisalustana älykkäille, ihmisten, tavaroiden, palveluiden sekä osaamisen liikkumiskäytävälle. Muita kunnan kannalta tärkeitä sidosryhmäyksiköitä ovat Yritysvoimala Oy, Hämeen liitto, seutujohtoryhmä, Hämeen yrittäjät, Hausjärven yrittäjät, Riihimäen ja Hyvinkään kauppakamari ja Vanajavesikeskus.

Uutena sidosryhmänä on 1.1.2023 alkaen Kanta-Hämeen hyvinvointimaakunta, joka hoitaa kunnilta siirtyneet lakisääteiset sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät.

TALOUSSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarvio muutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-2,1	-7,0	0,0	-7,0	-2,1	5	-70,5 %
Toimintakate	-2,1	-7,0	0,0	-7,0	-2,1	5	-70,5 %
Netto yhteensä	-2,1	-7,0	0,0	-7,0	-2,1	5	-70,5 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarvio muutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Suomen Kasvukäytävän verkoston, Yritysvoimalan, Hämeen liiton ja Vanajavesikeskuksen kanssa tehtävä yhteistyö on jatkunut tiiviinä.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 29,5 %.

2.7. Hallintopalvelut -palvelukeskus

2.7.1. Toimielin yhteensä

KUVAUS

Hallintopalvelut -palvelukeskus sisältää seuraavat vastualueet: 1) hallinto- ja talouspalvelut (keskitetty yleishallinto, tietohallinto, asiakirjahallinto ja arkistotoimi, taloushallinto, sisäinen valvonta ja riskienhallinta) 2) keskitetty henkilöstöhallinto 3) ruoka- ja siivouspalvelut.

Vastuhenkilö palvelukeskuksen osalta on talous- ja henkilöstöjohtaja.

Ruoka- ja siivouspalveluista vastaa ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Hallintosuunnittelijoiden tehtävissä oli vaihtuvuutta vuonna 2023. Essi Linnalaakso lopetti tehtävässään 12.2.2023, jonka jälkeen Anniina Mäki valittiin tehtävään, mutta lopetti tehtävässään 16.6.2023. Noora Tam-milehto aloitti hallintosuunnittelijan tehtävässä 1.8.2023 ja Saija Brandt aloitti määräaikaisena henkilöstösihteerinä 28.8.2023.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta päätettiin vaihtaa Kuntien Hetapalvelut Oy:stä Loimijoen Kuntapalvelut Oy:öön tilikaudesta 2024 alkaen. Käyttöönottoprojekti aloitettiin 6/2023 päätöksenteon jälkeen.

Ruoka- ja siivouspalveluissa on toteutettu organisaatiouudistus. Yksikössä työskentelee jatkossa kaksi palveluohjaajaa. Ruoka- ja siivouspalvelupäällikkönä aloitti Hanna Burke 19.5.2023.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Huolehditaan talouden suunnittelusta ja ajanmukaisesta seurannasta.

-Toteuma: Tavoite toteutui osittain. Talouden seurantaan ja ennustamiseen laadittuja malleja ei päästy hyödyntämään täysin toivotussa laajuudessa.

2) Huolehditaan sisäisen valvonnan ohjeiden sekä riskienhallinnan ajanmukaisuudesta.

-Toteuma: Tavoite on toteutunut. Sisäisen valvonnan ohjetta sekä riskien hallinnan päivitysprojekti on aloitettu vuonna 2023 ja toiminta on hyvän hallintotavan mukaista.

3) Selkeytetään sisäisiä prosesseja.

-Toteuma: Tavoite on osittain toteutunut. Kehitystä on tehty resurssien puitteissa.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

4) Toimivat ja hyvinvoivat työyhteisöt: Sairauspoissaolojen määrä vähenee ja erityisesti mielenterveyden ja tuki—ja liikuntaelinten sairauksista johtuviin poissaoloihin kohdennetaan toimenpiteitä. Huolehditaan työhyvinvoinnista ja työkyvyn ylläpidosta yhdessä työterveyshuollon kanssa.

-Toteuma: Tavoite osittain toteutunut. Työterveyshuollon kanssa on hyvä yhteistyö ja sairauspoissaolojen seurantaan ja niihin puuttumiseen on annettu tukea ja ohjeistusta. Poissaolohälytykset tulevat jokaiselle esimiehelle.

Chat-palvelu on tuonut uuden kanavan ottaa yhteyttä työterveyteen. Sairauspoissaolot laskivat vuonna 2023.

5) Talouden tasapaino: Kunnanvaltuuston tekemiin talouslinjauksiin perustuva talousarviovalmistelu. Tilinpäätöksen tulos on vähintään talousarvion mukainen ja investoinnit toteutuvat enintään talousarvion mukaisina.

-Toteuma: Tavoite osittain toteutunut. Talousarvio toteutui talousarviota heikommalla tasolla, suurin yksittäinen syy tähän oli Kilan kuntajaoston lausunnosta 139 johtuva noin 0,46 miljoonan euron kuntayhtymäosuusarvonmuutos, joka syvensi vastaavalla euromäärällä purkutappiota, joka kirjattiin satunnaisiin kuluihin. Investoinnit toteutuivat jonkin verran talousarviota matalammalla tasolla.

6) Seurataan ja toimeenpannaan henkilöstöohjelman tavoitteita.

-Toteuma: Tavoite toteutunut. Henkilöstölle ja esimiehille on pidetty tilaisuuksia henkilöstöohjelman läpikäymiseksi.

7) Kehitetään sisäisiä palveluita.

-Toteuma: Tavoite on osittain toteutunut. Kehitystä on tehty resurssien puitteissa.

8) Huolehditaan palveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta kustannustehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti.

-Toteuma: Tavoite on osittain toteutunut. Vuonna 2023 palvelukeskuksen toiminnan ja hinnan suhteen käytiin laajoja keskusteluja. Päätös vaihtaa palvelukeskusta tehtiin kesällä 2023. Käyttöönottoprojekti aloitettiin päätöksenteon jälkeen.

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

9) Kehitämme tietojohdamista ja talous- sekä henkilöstöraportointia. Tärkeässä roolissa on ajantasainen ja laadukas talousraportointi.

-Toteuma: Tavoite on osittain toteutunut. Vuonna 2023 on otettu käyttöön uusia sähköisiä palveluita ja ratkaisuja ja pyrkineet ratkaisuihin kohti tietojohdamista.

10) Palvelukeskuksen toimivuuteen panostaminen

-Toteuma: Vuonna 2023 palvelukeskuksen toiminnan ja hinnan suhteen käytiin laajoja keskusteluja. Lopputuloksena oli palvelukeskuksen vaihtoprosessin aloittaminen.

11) Yhteistyön kasvattaminen sidosryhmien kanssa

-Toteuma: Tavoite on toteutunut. Talouden yhteistyötä on Hämeen alueen talousjohtajien kanssa lisätty. Henkilöstöhallinnon osalta ollaan panostaneet saavutettavuuteen ja resursseja parannettu.

TALOUSSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	136,9	119,7	0,0	119,7	191,7	72	60,2 %
Toimintakulut	-3 666,5	-2 793,8	-189,0	-2 982,8	-3 091,7	-109	3,7 %
Toimintakate	-3 530,5	-2 674,1	-189,0	-2 863,1	-2 900,0	-37	1,3 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0,1						-
Poistot	-44,1	-150,7		-150,7	-104,1	47	-30,9 %
Netto yhteensä	-3 574,5	-2 824,8	-189,0	-3 013,8	-3 004,0	10	-0,3 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	2 051,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0	-
Toimintakulut	-143,4	0,0	0,0	0,0	-0,3	0	-
Toimintakate	1 907,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	1 907,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Vuonna 2023 kunta on sopeutunut uuteen malliinsa hyvinvointialueiden perustamisen jälkeen. Keskitettyihin tukipalveluihin, mukaan lukien ruoka- ja siivouspalvelut, on tullut muutoksia ja näiden osalta on tehty toimintojen uudelleenorganisointia. Sote-uudistus on työllistänyt vielä hallintoa vuonna 2023. Kunta joutuu hakemaan uudestaan oman merkityksensä sekä uudenlaiset toimintamallit ja tavat toimia samalla, kun se voi suunnata resurssinsa uudella tavalla. Sivustystoimi on nyt suurin toimiala kunnassa ja elinkeinoelämän kehittämisen, työllisyyden, teknisen toimen ja hyvinvoinnin edistämisen roolit korostuvat.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Toiminta on vuoden aikana toteutunut hyvin ja kunta on sopeutunut uuteen malliinsa hyvinvointialueiden aloittaessa. Tarkemmat talousarvion toteumat käydään seuraavissa kappaleissa.

Kunta on osallistunut vuoden 2023 ajan ICT-palvelujen muutosten hallinnan kehittämishankkeeseen, josta on saatu jo tuloksia käyttöön sovellettavaksi, mm. tiedonhallintamalli on päivitetty. Tietohallinto on hankkinut kokoushallintajärjestelmän kunnanviraston valtuustosaliin. Siihen liitetyillä kuvaus- ja äänentoistojärjestelmillä saadaan toteutettua valtuuston kokousten striimaus julkiseen tietoverkkoon. Tietohallinto on myös ollut mukana kunnan talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmä uudistuksen toteuttamisessa ja myös muita järjestelmämuutoksia on toteutettu, mm. henkilöstön koulutusjärjestelmä ja sähköinen allekirjoituspalvelu on hankittu vuoden 2023 aikana.

2.7.2. Keskitetty henkilöstöhallinto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Keskitetty henkilöstöhallinto sisältää seuraavat toiminnot: 1) henkilöstöhallinto, 2) henkilöstöedut ja 3) työsuojelu ja yhteistoiminta.

Palkanlaskentapalvelut hankitaan Kuntien Hetapalvelut Oy:ltä.

Vastuhenkilö on talous- ja henkilöstöjohtaja.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Palkanlaskentapalvelut hankittiin kuntien Hetapalvelut Oy:ltä 31.12.2023 saakka. Uusi yhteistyökumppani tulee olemaan Loimijoen kuntapalvelut Oy 1.1.2024 alkaen. Henkilöstöhallinnan ohjelma muuttuu samalla Personecista (Visma) Populukseen (CGI). Käyttöönottoprojekti on aloitettu syksyllä 2022.

Henkilöstöhallinnossa on työskennelty määräaikainen osa-aikainen projektipäällikkö koko vuoden 2023 ja henkilöstösihteeri on aloittanut määräaikaisena 28.8.2023.

Palkankorotukset kasvoivat kunnissa, kun vientialojen työehtosopimusten korkeammat korotukset huomiointiin täysmääräisinä kuntasektorin työehtosopimuksessa 7.3.2023 tehdyllä päätöksellä. Tämän johdosta palkkoihin tuli 1.6.2023 alkaen ylimääräinen 1,0 %-yksikön suuruinen yleiskorotus ja lisäksi maksettiin 467 euron kertapalkkio 30.6.2023. Näiden lisäksi keväällä 2023 on käyty yhteistyössä pääluottamusmiesten kanssa neuvotteluja järjestelyvaraerien jakamisesta ja kohdentamisesta.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Henkilöstöohjelman laatiminen ja hyväksyminen käyttöön.

-Toteuma: Tavoite toteutunut. Henkilöstöohjelma on laadittu aikataulun mukaisesti syksyllä 2023 ja viestitty sisäisesti sisällöstä ja tavoitteista.

2) Henkilöstöohjelmasta viestiminen henkilöstölle ja esimiehille sekä henkilöstöohjelman mukaisten toimenpiteiden käynnistäminen.

-Toteuma: Tavoite toteutunut. Henkilöstölle ja esimiehille on pidetty tilaisuuksia henkilöstöohjelman läpikäymiseksi.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

3) Toimivat ja hyvinvoivat työyhteisöt: Sairauspoissaolojen määrä vähenee ja erityisesti mielenterveyden ja tuki- ja liikuntaelinten sairauksista johtuviin poissaoloihin kohdennetaan toimenpiteitä.

-Toteuma: Tavoite osittain toteutunut. Työterveyshuollon kanssa on hyvä yhteistyö ja sairauspoissaolojen seurantaan ja niihin puuttumiseen on annettu tukea ja ohjeistusta. Poissaolohälytykset tulevat jokaiselle esimiehelle. Chatpalvelu on tuonut uuden kanavat ottaa yhteyttä työterveyteen. Sairauspoissaolot laskivat vuonna 2023.

4) Henkilökohtaisen työsuorituksen arvioinnin tueksi laadittu mittaristo henkilökohtaisten lisien myöntämiselle (HTA-arviointijärjestelmä) otetaan käyttöön.

-Toteuma: HTA-arviointijärjestelmä on käytössä ja se on otettu toimialoilla käyttöön.

5) Henkilöstöohjelmasta viestiminen henkilöstölle ja esimiehille sekä henkilöstöohjelman mukaisten toimenpiteiden käynnistäminen.

-Toteuma: Tavoite on toteutunut. Henkilöstölle ja esimiehille on pidetty tilaisuuksia henkilöstöohjelman läpikäymiseksi.

6) Sairauspoissaoloja ja erityisesti niiden pitkittymistä ehkäiseviä toimenpiteitä kehitetään yhteistyössä työterveyshuollon kanssa.

-Toteuma: Tavoite on toteutunut. Työterveyshuollon kanssa tehtävä yhteistyö on ollut hyödyllistä. Työterveyshuollon kanssa on kokoonnuttu neljännesvuosittain ohjausryhmässä ja ajankohtaiset ilmiöt on käyty läpi sekä työterveyshuollon mahdolliset tuet otettu huomioon.

7) Panostetaan työsuojeluprosesseihin.

-Toteuma: Tavoite on toteutunut. Vuoden aikana on tuotettu työsuojelun toimintaohjelma vuosille 2024-2025

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

8) Kannustamme henkilöstölähtöiseen kehittämiseen: Kehittämistoimikunnassa käsiteltyjen kehittämisideoiden määrä; kuntatasolla vähintään 5 kehittämisideaa vuodessa.

-Toteuma: Tavoite toteutui osittain. Henkilöstölähtöinen kehittäminen on aktivoitu taas ja henkilöstökyselyn valmistuminen ja tulosten hyödyntäminen ovat luoneet pohjaa henkilöstölähtöisen kehittämisen aikajanelle.

9) Henkilöstölähtöisen kehittämisen toimintamallin ylläpitäminen ja vahvistaminen organisaatiossa. Kannustetaan "Lupa tehdä toisin ja lupa kehittää" -ajattelumallilla työskentelyyn.

-Toteuma: Tavoite on toteutunut. Henkilöstölähtöinen kehittämisen-malli otettu aktiiviseen käyttöön. Henkilöstöä ja esimiehiä on ohjeistettu prosessissa.

10) Jatketaan henkilöstölähtöiseen kehittämiseen liittyvää kehittämisideoiden palkitsemiskäytäntöä.

-Toteuma: Tavoite on toteutunut. Palkitsemiseen hyödynnetään Smartum-saldoa, mutta kehitysehdotuksia ei ole tullut vuonna 2023.

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	30,1	31,0	0,0	31,0	18,1	-13	-41,7 %
Toimintakulut	-301,4	-262,9	-33,9	-296,8	-323,9	-27	9,1 %
Toimintakate	-272,2	-231,9	-33,9	-265,8	-305,9	-40	15,1 %
Netto yhteensä	-272,2	-231,9	-33,9	-265,8	-305,9	-40	15,1 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-3,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Kunnanhallitukselle annettiin keväällä 2023 palvelukeskuksen osalta katsauksia talous- ja henkilöstöpalveluiden toimivuudesta, niin sisällön kuin hinnan osalta. Palvelukeskuksen vaihdon päätökseen vaikutti suuresti hinnan yleinen nousu ja se, ettei hyvinvointialueen siirtymisellä ollut vaikutusta hintaan. Keväällä 2023 uusia vaihtoehtoja kartoitettiin ja uudeksi palvelukeskukseksi valittiin Loimijoen kuntapalvelut Oy Forssasta. Muutosprojekti aloitettiin syksyllä 2023.

Vuoden aikana on tuotettu työsuojelun toimintaohjelma vuosille 2024-2025 sekä henkilöstöohjelma 2023-2025. Syksyllä 2023 toteutettiin henkilöstön työhyvinvointikysely, joka on kunnassa tehty kahden vuoden välein. Tulokset on esitetty kunnanhallituksessa, henkilöstöjaostossa, pääluottamusmiehille, esihenkilöille ja henkilöstölle. Näistä tuloksista ja niiden mahdollisista korjaustoimenpiteistä on tehty kaksivuotinen suunnitelma henkilöstön kehittämiseen.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Henkilöstöhallinnon kustannuspaikalla on henkilöstökulut ylittyneet muutosprojektin aloittamisen sekä uuden henkilöstösihteerin palkkaamisen myötä. Ulkoiset toimintakulut ylittyivät 9,1% budjetoidusta.

2.7.3. Hallinto- ja talouspalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Talous- ja hallintopalvelut sisältävä seuraavat toiminnot: keskitetty yleishallinto, tietohallinto, asiakirjahallinto ja arkistotoimi, taloushallinto, sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Taloushallinto -toiminto koostuu talousohjauksesta, talouspalveluiden koordinoinnista ja kehittämisestä, rahoituksen järjestämisestä ja riskienhallinnasta.

Talousohjaus vastaa kunnan talouden suunnittelusta ja seurannasta, talousarvion ja -suunnitelman valmistelusta ja raportoinnista mukaan lukien puolivuositarkastuksista.

Talouspalvelut vastaa ostopalveluna ja sisäisesti tuotettavien kirjanpito- ja tilinpäätöstehtävien, ostolaskujen käsittelyn ja -reskontran, myyntilaskutuksen- ja perintätehtävien, ulkoisen ja sisäisen laskentatoimen ja niihin liittyvien tietojärjestelmien järjestämisestä, ohjauksesta sekä kehittämisestä sekä tilinpäätöksen koostamisesta.

Rahoitus vastaa lyhyt- ja pitkäaikaisesta varainhankinnasta ja sen riittävydestä, rahoitus- ja korkoriskien hallinnasta, leasingrahoituksen puitesopimuksista, sijoitustoiminnasta, likviditeetin ja tilien hallinnasta, ulkoisista pankki- ja rahoittajasuhteista sekä näiden osa-alueiden kehittämisestä.

Riskienhallinta vastaa riskienhallinnan koordinoinnista, ohjauksesta ja kehittämisestä, kattavan ja ajantasaisen vakuutusturvan varmistamisesta.

Asiakirjahallinto ja arkistotoimi -toiminto koostuu asiakirjahallinnasta, kokousten valmistelun ja päätöksenteon tuesta, kunnan virastopalveluista sekä yleishallinnon järjestelyistä. Se koordinoi myös kunnan hankintoja.

Asiakirjahallinto vastaa kunnan asiakirjahallinnon ja arkistoimen järjestämisestä ja sähköisistä asiahallinta-arkisto- allekirjoitusjärjestelmistä sekä kehittää näitä.

Kokousten valmistelu ja päätöksenteon tuki vastaa valtuuston ja -hallituksen kokousten valmistelusta, kunnan tasoisesti valmistelun ja päätöksenteon kehittämisestä sekä ohjauksesta.

Kokousten valmistelu ja päätöksenteon huolehtii valtuuston, hallituksen ja kunnan johtajan toimintaedellytyksistä, päätösvalmistelusta, täytäntöönpanosta, päätöksenteon käytännön järjestelyistä ja sihteeritehtävistä.

Virastopalvelut vastaa palvelupiste Monikon toiminnasta, kunnan viraston kopiointi ja postitus, toimistotarvikepalveluista sekä kunnan löytöeläinpalveluista.

Yleishallinnon järjestelyt ohjaavat ja kehittävät kunnan hallintomenettelyä sekä ylläpitävät johtosääntöä, hankintaohjetta ja muuta kunnan yleistä ohjeistusta. Yleishallinnon järjestelyt huolehtivat yleisten vaalien järjestämisestä. Puhelunvälitys ostetaan ulkopuoliselta toimijalta.

ICT-palvelut ja tietohallintopalvelut toteutetaan yhteistyössä Lopen kunnan kanssa. Tietohallinnon palveluyksikkö vastaa kunnan toiminnan ja palveluiden digitalisoinnin kokonaissuunnittelusta ja toteutuksesta, IT-toimittajien ohjauksesta ja IT-palvelujen elinkaarenhallinnasta, tietohallinnon, tietotekniikan, tietoliikenteen, teletekniikan sekä tietohallinnon ohjelmistojen tarkoituksenmukaisesta kehittämisestä ja yhteensovittamisesta sekä IT-hankintojen suunnittelusta ja toteutuksesta. Lisäksi yksikkö vastaa tietojärjestelmien tietoturvan ja tietosuojan suunnittelusta, koordinoinnista, kehittämisestä, toteuttamisesta ja seurannasta.

Talous- ja henkilöstöjohtaja vastaa talous- ja hallintopalveluista, sisältäen myös arkistovastuun.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Taloushallinnossa alkuvuoden aikana vaikutti paljon hyvinvointialueelle siirtyvät toiminnot. 1.1.2023 eteenpäin ei ollut enää perusturvan henkilöstöä, mutta perusturvatoimeen liittyvät talouden toiminnot koskien vuotta 2022 kuuluivat vielä kunnalle. Tilinpäätöksen aikaan oli haasteita konsernitilinpäätöksen laatimisen kanssa, johon apu tuli toiselta palvelukeskukselta. Tilinpäätöksen jälkeen annettiin talous- ja henkilöstöpalveluiden katsauksia kunnanhallitukselle keväällä 2023, niin palvelun kuin hinnan osalta. Palvelukeskuksen vaihdon päätökseen vaikutti suuresti hinnan yleinen nousu ja se, ettei hyvinvointialueen siirtymisellä ollut vaikutusta hintaan. Keväällä 2023 uusia vaihtoehtoja kartoitettiin ja uudeksi palvelukeskukseksi valittiin Loimijoen kuntapalvelut Oy Forssasta.

Syksyllä 2023 sopimusneuvottelujen jälkeen alkoi projekti, jossa vaihtotyö uusiin ohjelmiin ja palvelukeskukseen alkoi.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Taloudellisen tilanteen seuraaminen ja siihen nopeasti reagoiminen edellyttävät laadukkaita seuranta- ja ennustemenetelmiä. Pyritään järjestämään palvelut niin, että käytössä olisi laadukkaita seuranta- ja ennustemenetelmiä.

-Toteuma: Tavoite toteutui. Talouden seurantaan ja ennustamiseen laadittuja malleja ei päästy hyödyntämään täysin toivotussa laajuudessa

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

2) Talouden tasapaino: Tilinpäätöksen tulos on vähintään talousarvion mukainen ja investoinnit toteutuvat enintään talousarvion mukaisina.

-Toteuma: Tavoite osittain toteutunut. Työterveyshuollon kanssa on hyvä yhteistyö ja sairaspöissaolojen seurantaan ja niihin puuttumiseen on annettu tukea ja ohjeistusta. Poissaolohälytykset tulevat jokaiselle esimiehelle.

Chatpalvelu on tuonut uuden kanavat ottaa yhteyttä työterveyteen. Sairaspöissaolot laskivat vuonna 2023.

3) Jatketaan kunnan arkistonmuodostuksen ja sitä koskevien suunnitelmien kehittämistä arkistolaitoksen antamien sähköisen arkistonmuodostuksen eAMS-määritysten mukaisesti ja otetaan käyttöön sähköisen arkistoinnin ratkaisu.

-Toteuma: Tavoite toteutui osittain. Arkistonmuodostuksen ja suunnitelmien kehittäminen ei ole toteutunut suunnitelmien mukaisesti. Tähän vaikuttavat henkilöstöresurssit hallinnon osalta.

4) Ollaan aktiivisesti mukana julkisen hallinnon sähköisten palveluiden käyttöönotossa.

-Toteuma: Tavoite on osittain toteutunut. Vuonna 2023 ollaan otettu käyttöön uusia sähköisiä palveluita ja ratkaisuja.

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

5) Palvelukeskuksen toimivuuteen panostaminen sekä yhteistyön sujuvuus.

-Toteuma: Toteutui osittain. Vuonna 2023 palvelukeskuksen toiminnan ja hinnan suhteen käytiin laajoja keskusteluja. Lopputuloksena oli palvelukeskuksen vaihtoprosessin aloittaminen.

6) Kehitetään ICT-toimintaa ja pyritään hyödyntämään digitalisaatiota asiakaslähtöisesti.

-Toteuma: Tavoite on osittain toteutunut. ICT-osasto on tarjonnut ohjelma-alustoja ja vaihtoehtoja digitalisoida lomakkeita ja palveluja. Valtuuston kokousten streamaus ja laitteisto on ollut parannus kuntalaisten saavutettavuuteen. Kunnan sisäisesti on edistetty sähköistä perehdytysalustaa.

TALOUSSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	88,9	65,9	0,0	65,9	128,0	62	94,2 %
Toimintakulut	-1 319,6	-1 105,9	-78,1	-1 184,0	-1 275,3	-91	7,7 %
Toimintakate	-1 230,7	-1 040,0	-78,1	-1 118,1	-1 147,4	-29	2,6 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0,1						-
Poistot	-33,6	-134,6		-134,6	-89,6	45	-33,4 %
Netto yhteensä	-1 264,2	-1 174,6	-78,1	-1 252,7	-1 236,9	16	-1,3 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	14,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-44,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-29,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-29,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Taloushallinnossa ei ole ollut henkilöstövaihdoksia kunnassa, ja on päästy kehittämään ja selkeyttämään prosesseja. Kunta on suorittanut kaikki lakisääteiset tehtävät ja raportoinnit sille kuuluvalla tavalla kunnan omaa henkilöstöä sekä ostopalveluita apuna käyttäen. Kunnan taloushenkilöstön apuna on ollut talousasiantuntija sekä palvelukeskuksia. Riihimäen seudun terveyskeskuskuntayhtymän purkamisen prosessi on ollut käynnissä koko vuoden 2023. TE-palveluiden aloittaminen vuonna 2025 sekä valtion suunnalta kaavailut muutokset rahoitukseen ovat asioita, jotka vaikuttavat tulevina vuosina, mutta jotka tulee huomioida jo etupainotteisesti.

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut on hankittu vuonna 2022 alkaen Kuntien Hetapalvelut Oy:ltä. Vuoden 2022 tilinpäätöksen sisältämän konsernitilinpäätöksen laati kuitenkin Sarastia Oyj. Kunnanhallitus hyväksyi tilinpäätöksen alun perin 27.3.2023, mutta Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tilinpäätöksessä olleen virheen takia, joka nosti Hausjärven kuntamaksusuuksia sekä Kuntien Hetapalvelut Oy:n laatimassa konsernitilinpäätöksessä olleiden virheiden takia, tilinpäätöstä muutettiin ja kunnanhallitus hyväksyi tilinpäätöksen 22.5.2023.

Keväällä kunnassa pohdittiin ja selvitettiin mahdollisuuksia vaihtaa palvelukeskusta, ja vaihtopäätökseen päädyttiin kesällä 2023. Projekti talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen vaihtamiseksi aloitettiin sopimuksen teon jälkeen syksyllä 2023.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat budjetoitua paremmalla tasolla (toteuma-% 194,2%). Ulkoiset toimintakulut ylittivät 7,7%:lla. Ulkoinen toimintakate toteutui 2,6% arvioitua suurempana. Talouden toteumaan

---

vaikuttaa talous- ja henkilöstöpalveluiden palvelukeskuksen vaihto. Tämä näkyy asiakaspalveluiden ostoissa, henkilöstökuluissa ja poistoissa. Hallinnon henkilökunnassa on tapahtunut muutoksia ja vaikuttaa kehittämistyön etenemiseen.

Kunnan ICT-palvelut on tuotettu pääosin oman henkilöstön voimin, palveluja on toimitettu koko vuoden 2023 ajan myös hyvinvointialueelle. ICT-palvelut toimivat vakaasti ja ovat tarkoituksenmukaisia, niistä on saatu runsaasti positiivista palautetta loppukäyttäjiltä. Tietosuojaan liittyvää työtä on tehty kunnassa normaalisti. Kuntaan tulevien tietopyyntöjen määrä on hieman lisääntymään päin ja tietosuojaan liittyvät huomiot ja tietoturvaan liittyvät epäilyt on käsitelty normaalin toimintamallin mukaisesti. Vuoden 2023 aikana ei ole tehty yhtään tietosuojaan liittyvää ilmoitusta valvovalle viranomaiselle.

Taloutta seurataan vuoden aikana neljännesvuosittain tapahtuvalla raportoinnilla Valtiokonttorille sekä puolivuositarkastuksella. Taloutta suunnitellaan ja ennakoidaan tuleviin muutoksiin vuoden läpi. Taloutta seurataan tasaisesti niin toimialoilla kuin koko kunnan tasolla. Talouden toteutuminen talousarvion mukaisesti käyttötalouden ja investointien osalta on kunnan tavoite.

2.7.4. Ruoka- ja siivouspalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Ruoka- ja siivouspalvelut tuottaa ruoka- ja siivouspalvelun Monnin, Eskon, Ryttylän ja Oitin alakouluihin, Hausjärven yläasteelle sekä Hikiän, Kirkonkylän, Ryttylän ja Oitin päiväkoteihin. Lisäksi yksikkö tuottaa siivouspalvelun kirjastoon ja kunnantaloon.

Vastuuhenkilö on ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Ruoka- ja siivouspalvelujen tuotannosta on siirtynyt vuoden 2023 alusta lukien pois Lasihelmen, Jelppilän ja Lehtimajojen kiinteistöt sekä Paavolantien tilat. Yksiköstä on siirtynyt Kanta-Hämeen hyvinvointialueelle 11 vakanssia.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Yksikön tiedottamista kehitetään ylläpitämällä tietosisältöä kunnan verkkosivuilla.

-Toteuma: Kunnan verkkosivut on päivitetty ruoka- ja siivouspalvelujen osalta ja työtä niiden parissa jatketaan. Mm uuden ruoantuotantotavan aloituksesta uudessa keskuskeittiössä on esitelty verkkosivuilla.

2) Vuonna 2019 käyttöönotettu ruokapalvelun toiminnanohjausjärjestelmä on käytössä kaikkine ominaisuuksineen.

-Toteuma: Toiminnanohjausjärjestelmän eri toiminnallisuuksien käyttöönottoa on valmisteltu, työ jatkuu.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

3) Johtamisesta kehitetään valmentavaksi ja henkilöstön yhteisöohjautuvuutta laajennetaan ja syvennetään tavoitteena asiakaslähtöiset palvelut

-Toteuma: Yksikkö on keskittynyt uuden koulun ja keskuskeittiön käyttöönottoon.

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

4) Ruoka- ja siivouspalvelut -yksikköä kehitetään henkilöstölähtöisesti ylläpitämällä työpaja-käytäntöä, jossa työstehtään ja ratkotaan yhteisiä asioita.

-Toteuma: Vuonna 2023 on toteutettu seitsemän henkilöstön työpajaa.

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	17,8	22,8	0,0	22,8	45,7	23	100,7 %
Toimintakulut	-2 045,4	-1 424,9	-77,0	-1 501,9	-1 492,4	10	-0,6 %
Toimintakate	-2 027,6	-1 402,2	-77,0	-1 479,2	-1 446,7	32	-2,2 %
Poistot	-10,5	-16,1		-16,1	-14,5	2	-10,1 %
Netto yhteensä	-2 038,1	-1 418,3	-77,0	-1 495,3	-1 461,2	34	-2,3 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	2 036,6	0,0	0,0	0,0	0,3	0	-
Toimintakulut	-96,1	0,0	0,0	0,0	-0,3	0	-
Toimintakate	1 940,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	1 940,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2022*	TA 2023	TP 2023
Vuoden ateriasuoritteet	254 861	254 000	251 400
Vuoden aikana siivottavat neliömetrit		21 880	21 880

*)Vastaavaa vertailuarvoa ei ole ollut edellisissä tilinpäätöksissä, se on lisätty jälkepäin taulukkoon.

TUNNUSLUKUPOIKKEAMIEN SYYT

Ateriasuoritteet ovat toteutuneet lähes talousarviossa esitetyn mukaisesti. Lievään alitukseen ovat vaikuttaneet oppilasmäärien ja varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrien muutokset arvioituun nähden.

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ruoka- ja siivouspalveluissa on Kanta-Hämeen hyvinvointialueen toimintojen erkaantumisen myötä siirrytty tuottamaan palvelua ainoastaan arkipäivisin koulujen, päiväkotien, kirjaston ja viraston aukiolotarpeen mukaisesti. Työvuorojärjestelyjä on helpottanut viikonlopputyön tarpeen poistuminen.

Yhtenäiskoulun valmistumisprosessissa ruoka- ja siivouspalvelut on ollut tilojen viimeistelyyn tarvittavissa suunnittelutoimissa mukana. Yksikkö on valmistellut uuden ruokatuotantotavan muutosta keskuskeittiötuotannon siirtyessä yhtenäiskouluun valmistuneeseen keittiöön kesällä 2024. Prosessi vaatii reseptien uusimista, raaka-aineiden päivittämistä ja uuden tuotantomenetelmän haltuunottoa.

Ruoka- ja siivouspalvelujen organisaatio on uudistunut. Yksikössä on työskennellyt 1.8.2024 alkaen kaksi palveluohjaajaa; toisen pääpainona on ruokapalvelujen osa-alueet ja toisen siivouspalvelujen osa-alueet. Ohjaajat perehdyttävät, opastavat ja ohjaavat, sekä osallistuvat tarvittaessa kohteiden työntekijöiden sijaistamiseen. Tämän myötä poissaolojärjestelyihin on tullut varmuutta.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ulkoisen toimintakatteen toteuma on 97,81 %. Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 200,73 %. Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 99,37 %.

Talousarvion ruoka- ja siivouspalvelut alitti noin kahdella prosentilla.

Myyntituotot kasvoivat odotettua suuremmiksi. Ruoka- ja siivouspalvelut pääsi henkilökuluissa noin 98 % toteumaan, vaikka poissaolojärjestelyjä jouduttiin tekemään ja määräaika- ja tilapäisiä sijaisia jouduttiin palkkaamaan.

2.8. Elinvoimapalvelut-palvelukeskus

2.8.1. Toimielin yhteensä

KUVAUS

Elinvoimapalvelut-palvelukeskus sisältää seuraavat tulosalueet: elinkeinojen kehittäminen, viestintä ja markkinointi, EU-tuet, maataloustoimi, joukkoliikenne, työllisyys- ja maahanmuuttoasiat sekä ympäristöterveydenhuollon. Lisäksi palvelukeskuksen alla toimii ympäristölautakunta.

Vastuhenkilö on kunnanjohtaja.

Elinvoimapalvelut-palvelukeskuksen tehtävä on edistää ja kehittää kunnassa asumista ja yrittämistä. Tätä tehtävää palvelukeskus toteuttaa ympäristöä ja kunnan erityispiirteitä kunnioittaen, yhdessä eri toimijoiden kanssa paikallisesti ja seudullisesti.

Elinvoimapalvelut-palvelukeskuksella on käytettävissään alla kuvatut valtuuston päättämät määrärahat ja tuolarvot. Talousarviovuoden luvut ovat sitovia ja suunnitelmavuosien luvut ohjeellisia.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Työllisyyskoordinaattori aloitti 1.1.2023 työnsä vastaten työttömien hausjärveläisten työllisyys- ja koulutuspalveluista sekä työllistämisestä. Ympäristöterveydenhuolto siirtyi 1.1.2023 palvelukeskukseen. Asuntoasiat ovat siirtyneet tekniseen toimeen.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Hausjärvi on yrittäjyyden ykköskunta maakunnassa: Maakunnallinen kärkisija Suomen yrittäjien yrittäjyysbarometrissa.

-Toteuma: Suomen Yrittäjien kuntabarometri toteutetaan seuraavan kerran vuonna 2024.

2) Nopea kaavoitusprosessien läpivienti: Kaavat valmistuvat tavoiteaikataulussa; asemakaavojen läpivienti 6–12 kuukaudessa.

-Toteuma: Toteutunut. Kaavoitushankkeet ovat edenneet aikataulussa ja niiden sisällölliset tavoitteet ovat toteutuneet. Kaavoituksen osalta on päästy päivittämään osakokonaisuuksia vastaamaan nykyisiä tarpeita ja uusia kaavoitushankkeita käynnistetään.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

3) Työmarkkinatuen seuranta aktiivitoimenpiteissä: Aktivointiaste ja kunnan osarahoittama työmarkkinatuki; Yli 50 % työttömistä on aktiivitoimenpiteissä, kunnan työmarkkinatuen rahoitusosuus on alle 130 000 euroa.

-Toteuma: Ei toteutunut. Aktivointiaste jäi 34%:iin ja työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin 201 481 euroa vuonna 2023

4) Vastamme ympäristölautakunnassa mahdollisimman nopeasti asiakkaan yhteydenottoihin. Pyrimme vastaamaan laaja-alaisiin kysymyksiin kootusti (ns. yhden luukun periaate).

-Toteuma: Ympäristötoimen osalta hakemusten joustava ja ripeä käsittely on pääosin toteutunut.

5) Ympäristölupien ja maa-aineslupien käsittelyaikataulu: 6–12 kuukautta, kun hakemukset ovat käsittelykelpoisia.

-Toteuma: Käsittelyaikataulu on saatu toteutumaan pääsääntöisesti.

TALOUSSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	459,9	337,5	0,0	337,5	310,6	-27	-8,0 %
Toimintakulut	-1 198,0	-1 495,0	-98,0	-1 593,0	-1 567,0	26	-1,6 %
Toimintakate	-738,1	-1 157,5	-98,0	-1 255,5	-1 256,4	-1	0,1 %
Rahoitustuotot ja -kulut							-
Poistot	-2,6	-15,6		-15,6	-14,9	1	-4,5 %
Netto yhteensä	-740,8	-1 173,1	-98,0	-1 271,1	-1 271,3	0	0,0 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,8	0,0	0,0	0,0	13,2	13	-
Toimintakulut	-19,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-18,3	0,0	0,0	0,0	13,2	13	-
Netto yhteensä	-18,3	0,0	0,0	0,0	13,2	13	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Hausjärven kunta on osallistunut Suomen kasvukäytävän yhteistyöverkoston aluekehittämisen edistämiseen. Suomen kasvukäytävä on talouskasvun ja kilpailukyvyn ydinalue, jonka sydämessä Hausjärvi toimii. Osana kasvukäytävän hanketta kunta osallistui vuorovaikutteisen tilannekuvan tekemiseen Hausjärven elinvoimasta.

Kunnanjohtaja on osallistunut Yritysvoimalan ja Suomen kasvukäytävän kokouksiin.

Riihimäen seudun matkailuhanke ”Yhdessä eteenpäin” hankkeen avulla luotiin yhteiset seudulliset matkailun verkkosivut ja valmisteltiin Parhaat palat -matkailusite. Riihimäen seudun kunnat päättivät jatkaa yhteistyötä omarahoitteisesti erillisellä sopimuksella.

Maakunnallisessa vertailussa Hausjärven työttömyysaste oli neljänneksi pienin. Kunnan osuus työmarkkinatuen kuntaosuuksista kasvoi ja asetettu tavoite ei toteutunut. Työttömien aktiivointiaste ei yltänyt tavoitteeseen.

Viime vuonna myytyjä ja vuokrattuja omakotitontteja oli edellisiin vuosiin verrattuna vähemmän.

Raideliikenteessä on vaikutettu maakuntaliiton kautta pääradan perusparantamiseen ja Riihimäki- Pasila liisäraiteiden investointeihin.

Hausjärven kunta on jatkanut Helsingin seudun liikenne –kuntayhtymän (HSL) kanssa lippuyhteistyötä, jonka edut ovat kuntalaisten käytössä. Sopimuksen mukaan hausjärveläiset voivat ostaa HSL:n matkakortin ja ladata sille henkilökohtaisen kausilipun. Lisäksi kunta järjestää kerran viikossa Riihimäelle palveluliikennettä siten, että pikkubussi noutaa matkustajia Oitista, Hikiältä ja Ryttylästä.

Maataloustoimen palvelut on järjestetty isäntäkuntamallilla siten, että isäntäkuntana toimii Janakkalan kunta. Maataloustoimen palvelut ovat toteutuneet tavoitteen mukaisesti.

Ystävyyssuhteita on ylläpidetty kirjallisin terveisin virolaisen Väike-Maarjan ja japanilaisen Naien kunnan kanssa.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 92,0 %. Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 98,4%.

2.8.2. Elinkeinoelämän kehittäminen

TEHTÄVÄN KUVAUS

Elinkeinojen kehittämiseen kuuluvat seuraavat toiminnot: elinkeinojen kehittäminen, viestintä ja markkinointi, EU-tuet, maataloustoimi, joukkoliikenne, työllisyys- ja maahanmuuttoasiat sekä ympäristöterveydenhuolto.

Vastuuhenkilönä on kunnanjohtaja.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Työllisyyskoordinaattori aloitti 1.1.2023 työnsä vastaten työttömien hausjärveläisten työllisyys- ja koulutuspalveluista sekä työllistämisestä. Ympäristöterveydenhuolto siirtyi 1.1.2023 palvelukeskukseen. Asuntoasiat ovat siirtyneet tekniseen toimeen. Elinkeinojen kehittämiseen on kuulunut myös 1.1.2023 alkaen maahanmuuttoasiat.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Hausjärvi on yrittäjyyden ykköskunta maakunnassa: Maakunnallinen kärkisija Suomen yrittäjien kuntabarometrissa.

-Toteuma: Suomen Yrittäjien kuntabarometri toteutetaan seuraavan kerran vuonna 2024.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

2) Työmarkkinatuen seuranta aktiivitoimenpiteissä: Aktiivointiaste ja kunnan osarahoittama työmarkkinatuki; Yli 50 % työttömistä on aktiivitoimenpiteissä, kunnan työmarkkinatuen rahoitusosuus on alle 130 000 euroa.

-Toteuma: Ei toteutunut. Aktiivointiaste jäi 34%:iin ja työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin 201 481 euroa vuonna 2023

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	232,8	166,5	0,0	166,5	163,3	-3	-1,9 %
Toimintakulut	-824,2	-942,0	-91,8	-1 033,8	-1 066,8	-33	3,2 %
Toimintakate	-591,5	-775,5	-91,8	-867,3	-903,5	-36	4,2 %
Poistot	-2,6	-15,6		-15,6	-14,9	1	-4,5 %
Netto yhteensä	-594,1	-791,1	-91,8	-882,9	-918,4	-36	4,0 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Toiminnan toteutumisen arviointi sisällytetty koko palvelukeskuksen arvioinnin yhteyteen.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 98,1 % ja ulkoiset toimintakulut 103,2 %.

2.8.3. Ympäristölautakunta

TEHTÄVÄN KUVAUS

Ympäristölautakuntaan kuuluvat toiminnot kaavoitus ja maankäytön suunnittelu, ympäristöasiat, rakennusvalvonta ja hallinto.

Vastuhenkilö on rakennustarkastaja.

Kaavoitustöitä ja maankäyttötoimenpiteitä toteutetaan kunnanhallituksen linjaamien ohjeiden ja päätösten mukaisesti.

Kaavoitus mahdollistaa kunnan taajamien asumisen, liikkumisen ja palveluiden kehittämisen. Tavoitetasona on joustava, kunnan kehitystä ja palveluita tukeva kaavoitus.

Asemakaavoituksessa taajamien kaavat ajantasaistetaan keskeisimmiltä osin. Vireillä olevat Hikiän ja kirkonkylän osayleiskaava ja Oitin osayleiskaava saatetaan loppuun.

Rakennusvalvonnan toiminta painottuu lakisäateisiin tehtäviin. Merkittävä osuus työn kuvaan on rakentamiseen painottuva neuvonta, rakentamismahdollisuuksien selvittäminen ja suunnittelun ohjaustyö.

Rakennuslupitus painottuu suhdanteiden mukaisesti.

Uudispientalorakentamisen arvioidaan pysyvän vuoden 2022 tasolla. Käyttötarkoituksen muutokset ja haja-asutusalueelle suuntautuva rakentaminen pysyvät arvioiden mukaan vuoden 2022 tasolla.

Rakennusvalvonnan ohjelmistojen kustannusten nousu tulee rasittamaan rakennusvalvonnan taloutta ja luo korotuspainetta lupamaksuihin.

Muuttuva lainsäädäntö ja uudet ohjelmistot edellyttävät jatkuvaa koulutusta.

Ympäristötoimi vastaa ympäristönsuojelun toteutumisesta kunnassa. Ympäristötoimelle kuuluvista lakisäateisistä tehtävistä mm. lupituksesta, neuvonnasta ja valvontatyöstä suoriudutaan kohtuullisessa ajassa.

Ympäristötoimen tehtäviin kuuluu maa-aineslain mukaisten lupahakemusten käsittely sekä myönnettyjen otolupien ja –alueiden valvonta. Maa-ainestenottoalueiden valvontaa suoritetaan vuosittain.

Ympäristölupitusten määrä riippuu yritystoiminnan luvanvaraisuudesta, hakemukset pyritään käsittelemään ja ratkaisemaan ympäristölautakunnassa kohtuullisessa ajassa noin vuoden sisällä. Ympäristöluvallisten toimintojen valvontaa suoritetaan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman mukaisesti.

Ympäristötoimessa neuvonta on erittäin merkittävä osa työmäärästä, joka painottunee jätevesiasioihin.

Jatketaan pohjavesialueiden suojelusuunnitelman päivityshanketta, joka pyritään saamaan valmiiksi vuonna 2023.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Joustava kaavoitusprosessin läpivienti: Hankkeet etenevät aikataulussa ja täyttävät niille asetetut tavoitteet sisällön ja laadun osalta. Kaavoituksella pyritään tukemaan kunnan pitovoimaa, kasvua ja yrittäjyyttä sekä tarjoamalla monipuolisia tontteja erilaisiin tarpeisiin.

-Toteuma: Kaavoitushankeet ovat edenneet aikataulussa ja niiden sisällölliset tavoitteet ovat toutuneet. Kaavoituksen osalta on päästy päivittämään osakokonaisuuksia vastaamaan nykyisiä tarpeita ja uusia kaavoitushankkeita käynnistetään.

2) Ympäristötoimi pyrkii vastaanottamiensa hakemusten osalta niiden joustavaan ja ripeään käsittelyyn.

-Toteuma: Ympäristötoimen osalta hakemusten joustava ja ripeä käsittely on pääosin toteutunut.

- 3) Rakennusvalvonta pyrkii ennako-ohjauksella opastamaan asiakasta ja löytämään sopivat ratkaisumallit.
-Toteuma: Ennako-ohjausta tehdään jatkuvasti rakennusvalvonnan henkilöstön toimesta asiakkaille, jotta heille löydetään sopivat ratkaisumallit.
- 4) Laaditaan kunnan ilmasto-ohjelma.
-Toteuma: Ilmastosuunnitelman laatiminen on aloitettu.
- 5) Kannustamme kuntalaisia, alueemme yrityksiä ja muita toimijoita hakemaan tietoa uusimpien ilmastoteknologioiden käyttöönotosta.
-Toteuma: Yksityisten kiinteistöjen aurinkoenergiajärjestelmiä ja maalämpöjärjestelmiä on kannustettu rakentamaan lupamaksujen poistolla.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

- 6) Vastaamme mahdollisimman nopeasti asiakkaan yhteydenottoihin. Pyrimme vastaamaan laaja-alaisiin kysymyksiin kootusti (ns. yhden luukun periaate).
-Toteuma: Asiakastiedusteluihin on pystytty vastaamaan pääsääntöisesti viikossa riippuen tiedustelujen laaja-alaisuudesta ja sovitusti yhden luukun periaatteella.
- 7) Ympäristölupien ja maa-aineslupien käsittelyaikataulu: 6–12 kuukautta, kun hakemukset ovat käsittelykelpoisia.
-Toteuma: Käsittelyaikataulu on saatu totutumaan pääsääntöisesti.
- 8) Rakennuslupien käsittelyaikataulu: 2–8 viikkoa, kun hakemukset ovat myöntökelpoisia.
-Toteuma: Käsittelyaikataulu on saatu totutumaan pääsääntöisesti.

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

- 9) Toimialueemme asiakkaiden ohjauksen/neuvonnan parantaminen: hakemusten täydennystarpeiden pienentäminen ja lupakäsittelyiden nopeutuminen; lupahakemukset täydellisempiä.
-Toteuma: Tavoite on osittain toteutunut hakemusten täydennystarpeiden pienentämisen ja lupakäsittelyiden nopeutumisen osalta. Yksittäisten hakijoiden ohjaamista on jatkettava ja annettava yksilöllisiä ohjeita.

TALOUSSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	227,1	171,0	0,0	171,0	147,3	-24	-13,9 %
Toimintakulut	-373,8	-553,0	-6,2	-559,2	-500,2	59	-10,5 %
Toimintakate	-146,7	-382,0	-6,2	-388,2	-352,9	35	-9,1 %
Rahoitustuotot ja -kulut							-
Netto yhteensä	-146,7	-382,0	-6,2	-388,2	-352,9	35	-9,1 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,8	0,0	0,0	0,0	13,2	13	-
Toimintakulut	-15,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-14,5	0,0	0,0	0,0	13,2	13	-
Netto yhteensä	-14,5	0,0	0,0	0,0	13,2	13	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön määrä			5	5	5
Rakennusluvut, yhden asunnon talot (uudet)	6	3	9	7	5
Rakennusluvut, rivitalot (uudet)	1	1	4	1	1
Rakennusluvut, käyttötarkoituksen muutos asunnoksi			1	2	2
Rakennusluvut, muut	75	98	123	100	111

TUNNUSLUKUPOIKKEAMIEN SYYT

Uusien asuntojen rakentamisen osalta jäätin tavoitteista. Tähän johti yleinen taloudellinen tila ja rakentamisen hiipuminen.

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ympäristölautakunta kokoontui tilikauden aikana 7 kertaa. Päätösten yhteismääräksi tuli 98 kappaletta.

Kokonaisuutena ympäristölautakunnan talouden toteuma oli parempi kuin talousarviossa oli arvioitu. Kulut toteutuivat arvioitua pienempinä

Hikiän ja kirkonkylän osayleiskaava saatettiin valmiiksi. Asemakaavoituksessa taajamien kaavojen ajantasaisaminen on käynnissä keskeisimmiltä osin. Vireillä olevaa Oitin osayleiskaavatyötä jatketaan perusselvityksillä, ja sen jälkeen varsinaisella kaavoituksella. Osa tilattujen palveluiden laskutuksesta ajoittuu vasta vuodelle 2024.

Rakennusvalvonnan osalta kokonaislupamäärä toteutui, mutta taloudellisesti lupamaksuennusteesta jäätin hankkeiden pienen koon tähden. Rakennusvalvonnan tehtävät muodostuivat asiakkaiden neuvonnasta, rakentamismahdollisuuksien selvittämisestä, luvituksesta ja muista lakisäätelistä tehtävistä. Ohjelmistokustannusten osalta kulut jäivät vielä arvioitua pienemmiksi.

Ympäristötoimen tehtävät painottuivat hakemusten käsittelyyn, ympäristövalvontaan maa-ainelain valvontaan ja neuvontaan. Ympäristötoimelle kuuluvista lakisäätelistä tehtävistä suoriuduttiin pääasiassa suunnitellusti, valvontaohjelman mukaiset määräaikaistarkastukset suoritettiin tyydyttävästi. Maa-ainestaksa päätettiin tilikauden aikana. Ilmastosuunnitelman laadinta aloitettiin. Ympäristötoimen osalta talouden toteuma pysyi talousarvion puitteissa.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Kokonaisuutena ympäristölautakunnan talouden toteuma oli parempi kuin talousarviossa oli arvioitu. Kulut toteutuivat arvioitua pienempinä.

Ympäristölautakunnan hallinnon osalta pysyttiin talousarvion puitteissa.

Kaavoituksessa asiantuntijapalveluiden ostoihin varattujen varojen osalta jäi osa käyttämättä, koska joidenkin tilattujen palveluiden laskutus ajoittuu vasta vuodelle 2024.

Rakennusvalvonnan luvitettujen hankkeiden määrä huomioon otettuna hankkeiden laajuus vaikuttivat lupamaksutuottoon siten, että tuottoennustetta ei tavoitettu. Rakentamisen määrän lasku johtuu yleisestä taloustilanteesta rakennusalalla. Rakennusvalvonnan osalta arvioitua pienemmät kokonaiskustannukset saivat talouden pysymään tasapainossa.

Ympäristötoimen osalta talouden toteuma pysyi talousarvion puitteissa.

2.9. Sivistyslautakunta

2.9.1. Toimielin yhteensä

KUVAUS

Sivistyslautakunnan vastuulla ovat seuraavat tulosalueet: hallintopalvelut, varhaiskasvatus, peruskoulut, toisen asteen koulutus, kulttuuri- ja museotoimi, liikunta- ja nuorisotoimi, kirjastotoimi sekä kansalaisopisto.

Sivistyslautakunnan toiminta-ajatus: Sivistyslautakunta vastaa toimialaansa kuuluvien palvelujen ajanmukaisesta, kustannus- ja arvotietoisesta järjestämisestä hausjärveläisille käytössä olevien voimavarojen mukaan.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Jatko-opiskeluun yhteishaun kautta päässeet Hausjärveltä päättötodistuksen saaneista (%); Tyydyttävä taso 95%, hyvä taso 98%

-Toteuma: Toteutui: 100%

2) Lasten ja nuorten liikuntaharrastusten lisääminen; Liikuntakerhojen ympärivuotinen tarjonta neljässä taajamassa.

-Toteuma: Liikuntatapahtumien, liikuntakerhojen ja niihin osallistujien määrät kasvoivat vuonna 2023. Liikuntakerhojen ympärivuotinen toteutus neljässä taajamassa ei toteutunut.

3) Lasten ja nuorten päihdevalistus yhteistyössä sidosryhmien kanssa (vanhempaintoimikunnat, urheiluseurat,...); Jokaisella koululla on järjestetty vähintään yksi tilaisuus.

-Toteuma: Toteutui

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

4) Lukio-opetuksen säilyminen kunnassa; Hausjärven perusopetuksen päättötodistuksen saaneista, lukioon hakeutuvista nuorista, 45 % hakee oman kunnan lukioon.

-Toteuma: Toteutui

5) Varhaiskasvatuspalveluiden monipuolinen tarjonta; Tarjolla neljä eri muotoa varhaiskasvatuspalveluista.

-Toteuma: Toteutui

6) Kouluviihtyvyyden lisääminen; 1. kouluterveyskyselyn tulokset kouluviihtyvyyden osalta kohentuneet vuoden 2021 kyselystä. 2. kiusaamisen vähentyminen kouluterveyskyselyssä vuoden 2021 kyselystä

-Toteuma: Ei toteutunut kaikilta osin. 2: Alakoulut 2021 9% ja 2023 12,6%. Yläkoulu 2021 18,2% ja 2023 18,6%

7) Koulutilojen saneerauksiin ja tilantarpeisiin varautuminen: 1. Oitin kouluhankeen suunnittelu. 2. Rakennustöiden aloittaminen.

-Toteuma: Toteutui

8) Kirjaston digitaalisten palvelujen ja käyttäjämäärien lisääminen; 1. Pääkirjasto on auki ympärivuoden. 2. Kirjastoauto kiertää laajasti kunnan alueella

-Toteuma: Toteutui

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

9) Maakunnallisessa yhteistyössä mukana oleminen; Maakunnallisten yhteistyöhankkeiden määrä

-Toteuma: Alkuvuodesta on toteutettu seudullinen kysely perusopetuksen huoltajille

TALOUSSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	1 483,3	1 369,3	230,0	1 599,3	1 686,2	87	5,4 %
Toimintakulut	-14 165,2	-14 113,3	-1 155,0	-15 268,3	-15 413,3	-145	0,9 %
Toimintakate	-12 681,8	-12 744,0	-925,0	-13 669,0	-13 727,0	-58	0,4 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-3,2						-
Poistot	-13,6	-20,1		-20,1	-15,8	4	-21,2 %
Netto yhteensä	-12 698,6	-12 764,1	-925,0	-13 689,1	-13 742,9	-54	0,4 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	5,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-3 108,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-3 103,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-3 103,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Toiminnan toteutumisen arviointi sisältyy kappaleisiin 2.9.2-2.9.8

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Talouden toteutumisen arviointi sisältyy kappaleisiin 2.9.2-2.9.8

2.9.2. Sivistyksen hallintopalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallintopalveluihin kuuluvat luottamushenkilöhallinto ja lautakunnan hallintopalvelut. Vastuuhenkilö on sivistysjohtaja.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Hyvinvointisuunnittelijan virka 1.1.2023 alkaen.

Hyvinvointijaosto aloitti toimintansa keväällä 2023. Hyvinvointiajosto toimii sivistyslautakunnan alaisuudessa ja esittelijä toimii hyvinvointisuunnittelijana.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Opetusministeriön ja Opetushallituksen hankerahoituksen hyödyntäminen oman toiminnan tukena; Toimialalla käynnissä olevien hankkeiden määrä.

-Toteuma: 1. Kolmen kopla (lukio) 2. Puhu Poliitikolle (kirjasto) 3. Oikeus oppia (perusopetus) 4. verkostoperuskoulu (perusopetus) 5. Digi ja vaka (varhaiskasvatus)5. Me osaamme Kanta-Hämeessä(opisto)

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

2) Koulu- ja koulukuljetusten kilpailuttaminen; Sopimus kuljetusten järjestämisestä voimassa 1.8.2023.

-Toteuma: Ei toteutunut. Kuljetukset järjestetty väliaikaisilla sopimuksilla.

3) Toimintaympäristön muutoksien vaikutusten huomioiminen.

-Toteuma: Yhteistyö hyvinvointialueen kanssa jatkunut sivistyspalvelujen osalta.

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

4) Palautteen kerääminen toiminnasta; Palautteen keräämisen suunnitelma sivistystoimialalle.

-Toteuma: Ei toteutunut. Yhtenäistä suunnitelmaa ei ole tehty.

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	250,7	271,3	40,0	311,3	331,4	20	6,5 %
Toimintakulut	-790,6	-844,6	0,0	-844,6	-896,1	-52	6,1 %
Toimintakate	-539,8	-573,3	40,0	-533,3	-564,7	-31	5,9 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-3,1						-
Poistot	-13,6	-20,1		-20,1	-15,8	4	-21,2 %
Netto yhteensä	-556,6	-593,4	40,0	-553,4	-580,5	-27	4,9 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön määrä	4	4	4	5	5
Sivlan kokoukset	11	12	11	11	10
Sivlan kokousten asiat	94	91	49	90	55
Sivistystoimen johtajan päätökset	435	581	148	600	131
Varhaiskasvatuspäällikön päätökset	-	1 902	1 539	1 600	1 730
Osastosihteerin päätökset	35	29	77	70	32
Koulujen rehtoreiden päätökset	1 718	1 776	227	1 800	245
Rehtorikokoukset	12	10	12	10	9
Kustannukset, €/asukas	47,00	55,00	50,00	68,00	52,00

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Sivistyslautakunta kokoontui 10 kertaa. Kokoontumisten yhteydessä lautakunta kiersi lautakunnan alaisissa toimipisteissä ja tutustui yksikköjen toimintaan.

Oitin alakoulun uudisrakennuksen rakennustyöt alkoivat ja vuoden loppuun mennessä rakennus on melkein valmis.

Vuosittain syntyneiden lukumäärä on asettunut 60-70 lapsen tasolle. Tämä on huomioitu palveluiden mitoituksessa.

Henkilöstölle on laadittu koulutussuunnitelma yhteistyössä yksiköiden esihenkilöiden kanssa.

Koulukuljetusten kilpailuttaminen on markkinaoikeuden ratkaistavana. Syyslukukaudeksi laadittiin väliaikaiset kuljetussopimukset. Näyttöpölyllä tapahtuvaa liikennöintiä jatkettiin lukuvuodeksi 2023-24 Ventoniemen kanssa.

Hallinto on omalta osaltaan ollut mukana luomassa uusia rakenteita ja yhteistyötä 1.1.2023 aloittaneen hyvinvointialueen kanssa.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Hallinnon ulkoisen toimintakatteen toteuma on 106%. Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 106,5%. Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 106%. Euromääräisesti vuoden 2023 toimintakate ylittyi noin 31 400 eurolla. Toimintatuotot ylittyivät 20 100 eurolla ja toimintakulut 51 500 eurolla.

Toimintatuottojen osalta arvioitua paremmin toteutuivat valtionavustukset.

Toimintakulujen ylityksen osalta suurimpana tekijänä ovat oppilaskuljetukset.

2.9.3. Varhaiskasvatus

TEHTÄVÄN KUVAUS

Varhaiskasvatukseen kuuluvat tulosyksiköt:

- Päiväkotihoido: Hikiän, Oitin, Ryttylän ja Kirkonkylän päiväkodit sekä Monnin, Eskon ja Oitin koulun esiopetuksen päivähoito
- Lastenhoidontuet: palveluseteli, yksityisenhoidon tuki ja lastenkotihoidontuki
- Erityispäivähoito

Vastuhenkilö on varhaiskasvatuspäällikkö, joka toimii varhaiskasvatuksen alueen esimiehenä.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Ryttylän päiväkotiin perustettiin elokuussa 2023 neljäs ryhmä lisääntyneen lapsimäärän vuoksi.

Ryttylässä yksityinen ryhmäperhepäiväkoti lopetti toimintansa 31.7.2023.

Yksityinen perhepäivähoitaja jäi pois työstä 1.9.2023 alkaen.

Päiväkoteihin palkattu kiertävä sijainen.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Henkilöstömäärän suhteuttaminen kunnallisessa varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrään.

-Toteuma: Toteutunut

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

2) Tarjolla on neljä eri muotoa varhaiskasvatuspalveluista

-Toteuma: Toteutunut

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

3) Huoltajien ja lasten osallisuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa sähköisen toiminnanohjausjärjestelmän avulla.

-Toteuma: Osallisuuden tavoite on toteutunut

TALOUSSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	329,6	277,1	0,0	277,1	361,2	84	30,3 %
Toimintakulut	-3 125,2	-3 097,9	-389,3	-3 487,2	-3 453,7	34	-1,0 %
Toimintakate	-2 795,6	-2 820,8	-389,3	-3 210,1	-3 092,5	118	-3,7 %
Netto yhteensä	-2 795,6	-2 820,8	-389,3	-3 210,1	-3 092,5	118	-3,7 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-664,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-664,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-664,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön määrä	54	53	46	45	50
Lapset kunnallisessa päivähoidossa	249	222	198	200	218
Lapset kotihoidon tuella	78	80	53	55	38
Lapset yksityisen hoidon tuella	0	1	0	0	0
Lapset palvelusetelillä	105	101	106	80	91

TUNNUSLUKUPOIKKEAMIEN SYYT

Ryttylän päiväkotiin perustettu syksystä 2023 neljäs ryhmä, jossa oli kaksi kasvattajaa.

Lapsimäärien lisääntymisen ja alle 3-vuotiaiden suuren määrän vuoksi henkilöstöä palkattu lisää.

Lasten määrä lisääntynyt myös yksityisessä varhaiskasvatuksessa.

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Toiminta varhaiskasvatuksessa on toteutunut hyvin, ja lasten määrän lisääntyminen on näkynyt niin yksityisessä kuin kunnallisessakin varhaiskasvatuksessa. Merkittävää on ollut, että alle 3-vuotiaiden määrä on lisääntynyt siten, että lapset tulevat entistä nuorempina varhaiskasvatukseen. Alueelliset erot ovat merkittäviä.

Ryttylän päiväkotiin perustettiin elokuussa 2023 neljäs ryhmä, johon palkattiin kaksi kasvattajaa. Oitin päiväkotiki täyttyi loppuvuotta kohden. Toistaiseksi huoltajat ovat saaneet lapsensa siihen varhaiskasvatuspaikkaan ja toimintamuotoon, johon ovat halunneet.

Monnissa Päivähoito Satumaahan tuli loppuvuodesta hakemuksia, ja päiväkotiki täyttyy alkuvuodesta 2024.

Ryttylän ja Oitin päiväkodeissa on useita tehostetun ja erityisen tuen lapsia. Tukitoimia ja uutta materiaalia on toteutettu ryhmissä avustajien avulla ja toisaalta vuoden loppuun kestäneen Tukea varhaiskasvatuksen arkeen 2- hankkeen työntekijöiden voimalla.

Vuoden alusta päiväkodeissa on ollut Janakkalan ja Lopen kanssa yhteinen VakaJaDigi-hanke. Hankkeessa on koulutettu henkilöstöä hyödyntämään digitaalisia laitteita ja erilaisia ohjelmia lasten kanssa. Päiväkoteihin on hankerahalla ollut mahdollista myös hankkia laitteita.

Ryttylän, Kirkonkylän ja Oitin päiväkodeissa on useita muiden kuntien sijoittamia lapsia. Maksutuotot sijoitustusta lapsesta kohdentuu päiväkotikiin, jossa lapsi on. Hyvinvointialueiden synnyttyä myös muutoksia toiseen suuntaan on tullut. Hausjärvi maksaa muihin kuntikiin sijoitettujen lasten varhaiskasvatukseen kohdentuvia kustannuksia. Kustannukset kohdentuvat erityisvarhaiskasvatuksen kustannuspaikalle.

Kouluilla toimivassa esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa on ollut lapsia saman verran kuin edellisenäkin vuonna.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Varhaiskasvatuksen ulkoinen toimintakate oli 96,3%. Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 130%. Ulkoiset Toimintakulut toteutuivat 99%. Toimintakate toteutui noin 118 000 euroa budjetoitua paremmalla tasolla.

Toimintatuottojen osalta varhaiskasvatuksen asiakasmaksut, muille kunniki myytävät varhaiskasvatuspalvelut, muut yhteistoimintakorvaukset toteutuivat ennakoitua suurempina euromääräisesti 84 000€

toimintakulujen osalta kotihoidon ja yksityisen hoidon tukea meni ennakoitua vähemmän euromääräisesti 26 400€. Työvoiman vuokraukseen meni ennakoitua vähemmän rahaa euromääräisesti 29 400€. Varhaiskasvatukseen palkattu kiertävä sijainen on vähentänyt työvoimanvuokrauspalvelun käyttöä joiltakin osin.

2.9.4. Peruskoulut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Peruskoulutukseen kuuluvat tulosityksikköinä esiopetus, peruskoulut, koululaisten iltapäivätoiminta sekä koulun tukitoiminnot.

Vastuuhenkilö on kunkin koulun toiminnasta vastaava rehtori. Muun toiminnan osalta vastuuhenkilö on sivistysjohtaja.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Viisi uutta erityisluokanopettajan virkaa 1.1.2023 alkaen. Viisi uutta koulunkäynninohjaajan vakanssia 1.1.2023 alkaen. Kouluvalmentajan vakanssi 1.1.2023 alkaen. Nepsy-ohjaajan vakanssi 1.1.2023 alkaen. Psykologi- ja kuraattoritoiminnot siirtyvät Kanta-Hämeen hyvinvointialueen järjestettäväksi 1.1.2023 lukien. Vammaisten lasten aamu- ja iltapäivä toiminta siirtyi hyvinvointialueen vastattavaksi mutta toiminta järjestettiin kunnan toimesta ostopalveluna.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen opetuksessa; 1. Opettajien jatkuva koulutus. 2. Ajantasainen väli-
neistö.

-Toteuma: Toteutui

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

2) Kiusaamisen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen; Kiusaamisen vähentyminen vuoden 2021 kouluterveyskyselyn tuloksesta.

-Toteuma: Ei toteutunut. Alakoulut 2021 9% ja 2023 12,6%. Yläkoulu 2021 18,2% ja 2023 18,6%

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

3) Sähköisen asioinnin lisääminen; Oppilastietojärjestelmän mahdollisuuksien hyödyntäminen.

-Toteuma: Ei toteutunut. Pääkäyttäjän vaihdoksia.

4) Asiakaskyselyn toteuttaminen; Seudullisen kyselyn toteuttaminen kevään 2023 aikana.

-Toteuma: Toteutui

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	748,2	652,8	190,0	842,8	823,9	-19	-2,2 %
Toimintakulut	-8 752,3	-8 566,2	-664,6	-9 230,8	-9 294,8	-64	0,7 %
Toimintakate	-8 004,1	-7 913,4	-474,6	-8 388,0	-8 470,9	-83	1,0 %
Rahoitustuotot ja -kulut							-
Netto yhteensä	-8 004,1	-7 913,4	-474,6	-8 388,0	-8 470,9	-83	1,0 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-2 119,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-2 116,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-2 116,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Opetushenkilöstö	83	82	82	85	83
Avustajat, oppilashuolto	31	27	36	37	36
Esiopetusoppilaat	105	97	93	70	77
1–6-luokkalaisten	689	649	646	630	598
7–9-luokkalaisten	221	215	232	240	259
Esikon koulu, erityisopetus	13	25	25	40	32
Oppilaat yhteensä	1 041	986	996	980	966
Aamu- ja iltapäivätoimintapisteen	5	5	5	5	5
Esiopetusoppilas €/vuosi	6 568	5 961	6 947	6 000	6 668
Perusopetusoppilas €/vuosi	8 220	8 597	9 003	8 700	8 237
Kuljetusoppilaat 0–6 (sis. Esikon erityisopetus)	205	211	228	210	197
Kuljetusoppilaat 7–9	148	155	176	180	205
Kuljetusmenot yhteensä	713 412	787 151	882 643	877 000	963 323

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Vuoden 2023 talousarviossa perusopetukseen tuli viisi uutta virkaa ja seitsemän vakanssia. Vakanssit on saatu täytettyä mutta virkojen osalta neljä on täytetty määräaikaisena kelpoisten hakijoiden puutteen vuoksi. Uusilla tehtävillä on pyritty vastaamaan kasvavaan tuen tarpeeseen ja ennalta ehkäisemiseen. Uudet tehtävät ovat antaneet rehtoreille paremmat mahdollisuudet opetuksen päivittäiseen järjestämiseen.

Oikeus oppia -hankkeen avulla on jatkettu edelleen henkilöstön koulutusta ja valmistettu materiaalia esimerkiksi koulupoissaoljen vähentämiseksi.

Alkuvuodesta on toteutettu seudullinen kysely perusopetuksen huoltajille. Kyselyn tuloksia on käsitelty sivistyslautakunnassa. Keväällä 2023 osa perusopetuksen oppilaista vastasi kouluterveyskyselyyn. Kyselyn tulokset tulivat syksyllä ja niitä on käsitelty hyvinvointijaostossa ja sivistyslautakunnassa.

Oppilashuollon työntekijöistä koulukuraattorit ja koulupsykologit siirtyivät hyvinvointialueelle. Ensimmäisen vuoden osalta koulupsykologipalvelujen saanti parani. Koulukuraattoreiden osalta tilanne syksyllä heikentyi henkilöstövaihdoksen yhteydessä.

Oitin koulun uudisrakennuksen rakennustyöt sujuivat tehokkaasti ja koulurakennus luovutettiin kunnan käyttöön tammikuussa 2024.

Yläasteen osalta oppilasmäärä on jatkanut nousua. Nousun syynä on Riihimäen ja Hyvinkään tiukentunut ohjeistus toissijaisiin koulupaikkoihin.

Hausjärven yläasteelta päättötodistuksen saaneet sijoittuivat seuraavasti jatko-opintoihin syksyllä 2022:

Lukiokoulutuksen aloitti 26 oppilasta, joista 17 Hausjärven lukiossa. Ammatillisen koulutuksen aloitti 48 oppilasta.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Perusopetuksen ulkoisen toimintakatteen toteuma on 100,99%. Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 97,76%. Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 100,69%. Euromääräisesti ylitystä talousarvion toimintakatteeseen on noin 82 400 euroa.

Toimintatuottoja jäi puuttumaan euromääräisesti noin 19 000 euroa.

Toimintakulut ylittyivät euromääräisesti noin 64 000 eurolla. Kulujen ylityksen pääasiallisena syynä ovat henkilökulut 33 000 euroa ja koulukuljetukset 25 000 euroa.

2.9.5. Toisen asteen koulutus

TEHTÄVÄN KUVAUS

Toisen asteen koulutus sisältää toiminnot Hausjärven lukio ja musiikkikoulut.

Vastuhenkilö on lukion osalta koulun rehtori, muun koulutuksen osalta sivistysjohtaja.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Lukion rehtori on ollut virkavapaalla 1.8.2023 alkaen. Rehtorin tehtävää on hoidettu määräaikaisena viransijaisuutena.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Hausjärven lukion toiminnan vahvistaminen; Oman lukion markkinointi seudullisesti perusopetuksen oppilaille.

-Toteuma: Toteutui

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

2) Lukio-opetuksen kehittäminen; Henkilöstön jatkuva koulutus painopisteenä opetussuunnitelma- ja lakimuutokset.

-Toteuma: Toteutui

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

3) Hyvä yhteistyö kodin ja koulun välillä; 1. Järjestetyt vanhenpainillat 2. yhteisöllinen opiskelijahuolto - 4 kokousta lukuvuodessa.

-Toteuma: 1. yksi vanhempainilta 2. toteutui

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	3,8	1,9	0,0	1,9	2,7	1	41,0 %
Toimintakulut	-553,8	-603,0	-70,0	-673,0	-660,1	13	-1,9 %
Toimintakate	-550,0	-601,1	-70,0	-671,1	-657,4	14	-2,0 %
Netto yhteensä	-550,0	-601,1	-70,0	-671,1	-657,4	14	-2,0 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-145,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-145,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-145,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön määrä	4,30	4,30	4,00	4,00	4,30
Opiskelijat	55	54	48	44	44
Suoritetut yo-tutkinnot	20	11	19	18	16
Musiikinopiskelijat	38	43	43	43	43
Lukion oppilas, euroa/vuosi	12 275	12 464	13 652	12 500	13 583
Musiikkiopistolainen, euroa/vuosi	1 100	1 119	912	1 100	1 168

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Ylioppilastodistuksen sai 16 uutta ylioppilasta. Vuonna 2023 Hausjärven lukion aloitti 19 uutta opiskelijaa. Uuden opetussuunnitelman käyttöönotto on jatkunut ja nyt se on käytössä kaikkien vuosikurssien osalta. Lukiota on markkinoitu markkinointitiimin voimin. Markkinointi on keskittynyt oman kunnan nuoriin sekä Kärkölään.

Uutena opintojaksona syksyllä alkoi yrittäjyys ja työelämätaidot.

Hausjärven lukio palkittiin valtakunnallisilla Studia- messuilla lukiolaisstipendillä opiskelijalähtöisistä kestävyysinnovaatioista.

Musiikkiopistojen toiminta on toteutunut suunnitellulla tavalla.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Toisen asteen ulkoisen toimintakatteen toteuma on 98%. Toimintakate toteutui noin 14 000 euroa budjettia parempana.

2.9.6. Hyvinvointipalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Kunnanvaltuusto hyväksyi hallintosäännön muutoksen, joka tuli voimaan 1.1.2023. ja jossa kulttuuri- ja museotoiminta sekä liikunta- ja nuorisotoimi sulautettiin uuteen Hyvinvointipalvelut -vastuualueeseen.

Vastuuhenkilönä on hyvinvointisuunnittelija.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Nuorisotoimessa ja liikuntapalveluissa esihenkilövastuu siirtyi liikuntasihteeriltä hyvinvointisuunnittelijalle. Nuorisotoimessa toinen vakituisista työntekijöistä sanoutui irti syksyllä ja rekrytointiprosessin vuoksi toimintaa jouduttiin sopeuttamaan muutaman kuukauden ajaksi. Loppuvuodesta Hikiän nuorisotila muutti Levy-paja Luukon tiloihin Hikiän aseman kupeeseen.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Liikuntaneuvonnan aloittaminen: Neljä neuvontatapahtumaa vuodessa.

-Toteuma: Tavoite toteutui

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

2) Nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen: Nuorisotilatoiminnan ja liikuntakerhotoiminnan järjestäminen neljässä taajamassa ympäri vuoden.

-Toteuma: Nuorisotilatoimintaa on järjestetty taajamissa ympäri vuoden. Liikuntakerhot eivät toteutuneet.

3) Koulunuorisotyön vakiinnuttaminen: Toimintaa kaikissa kunnan kouluissa

-Toteuma: Tavoite toteutui

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

4) Yhteistyö paikallisten seurojen ja yhdistysten kanssa: yksi tapaaminen vuodessa.

-Toteuma: Tavoite toteutui.

5) Liikuntatapahtumien järjestäminen: 12 tapahtumaa vuodessa.

-Toteuma: Tavoite toteutui.

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	63,3	63,7	0,0	63,7	70,4	7	10,5 %
Toimintakulut	-320,1	-421,0	-12,7	-433,7	-448,3	-15	3,4 %
Toimintakate	-256,7	-357,3	-12,7	-370,0	-377,9	-8	2,1 %
Netto yhteensä	-256,7	-357,3	-12,7	-370,0	-377,9	-8	2,1 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	101,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	100,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	100,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön määrä	2	2	3	3	4,9
Liikuntatapahtumat	172	230	237	12	18
Liikuntakerhot	262	352	363	400	309
Osallistujat	5 734	7 582	10 853	8 500	9 013
Nuorisoillat ja tapahtumat	304	308	476	400	568
Kävijät	3 267	4 146	9 641	5 000	15 534
Liikuntakerta				200	185

TUNNUSLUKUPOIKKEAMIEN SYYT

Henkilöstön määrän poikkeama johtuu siitä, että talousarvion lukuun ei ole laskettu nuorisotoimen määräaikaisia tilatoiminnan ohjaajia. Liikuntapalveluissa kaikki suunnitellut liikuntakerhot eivät toteutuneet. Liikuntakertojen jääminen tavoitteesta johtui talven heikoista sääolosuhteista; hiihtokoulut peruuntuivat sen vuoksi melkein kokonaan.

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Hyvinvointisuunnittelijan johdolla on luotu rakenteita kunnallisen hyvinvointityön tueksi.

Kuntalaisille toteutettiin hyvinvointikysely keväällä 2023. Tulokset on käsitelty toimitelmissä ja viimeisenä kunnanvaltuustossa.

Nuorisotilatoimintaa on järjestetty läpi vuoden kaikissa neljässä taajamassa. Työntekijäresursseja ei ole riittävästi liikuntakerhojen järjestämiseen. Koulunuorisotyö on vakiintunut osaksi Hausjärven kunnan nuorisotoimen työtä ja sitä on kehitetty aktiivisesti koko vuoden ajan.

Liikuntapalvelu on tarjonnut ihmisille liikuntaneuvontaa pyydetäessä ja järjestänyt tavoitteen asettaman määrän neuvontatapahtumia. Yhdistystapaaminen järjestettiin syksyllä ja jatkossa tapaamisia on kahdesti vuodessa. Erilaisia liikuntatapahtumia toteutui tavoitteen mukaisesti

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Hyvinvointipalveluiden ulkoisen toimintakatteen toteutuma on 102,13 %. Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 110,48 %. Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 103,36%. Toimintamenojen ylitys on noin 15 000 euroa. Toimintamenojen ylitys selittyy 2023 ratkenneella korvausasialla.

2.9.7. Kirjastotoimi

TEHTÄVÄN KUVAUS

Yleisten kirjastojen tehtävänä on toteuttaa tiedollista ja kulttuurillista tasavertaisuutta, edistää väestön hyvinvointia, estää syrjäytymistä ja tukea sivistys- ja tietopääoman karttumista. Yleisten kirjastojen palvelut ovat kaikille avoimia ja peruspalvelut maksuttomia. Kunta vastaa siitä, että palvelut ovat kirjastolain mukaisia (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016).

Hausjärvellä on pääkirjasto ja kirjastoauto.

Vastuuhenkilö on kirjastonjohtaja.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Kirjastonjohtaja irtisanoutui 14.8.2023 alkaen. Kirjastonjohtajan virka muutettiin 21.8.2023 kirjasto- ja kulttuurijohtajan viraksi. Kirjasto- ja kulttuurijohtajan virka täytettiin 30.10.2023 alkaen.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Asiakaskyselyn tekeminen yhteistyössä RATAMO-kirjastojen kanssa kerran kahdessa vuodessa.

-Toteuma: Vuonna 2023 ei tehty.

2) Koulu yhteistyön tekeminen; Kuusi käyntiä koululla vuodessa.

-Toteuma: Toteutui alakoulujen osalta. Yläkoulu vierailee kirjastolla.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

3) Pääkirjasto on avoinna ympäri vuoden.

-Toteuma: Toteutui

4) Kirjastoauto kiertää ympäri kunnan aluetta; Kahden viikon kierron aikana pysäkkejä on 70-80 kappaletta.

-Toteuma: Toteutui

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

5) Kirjasto mukana järjestämässä tapahtumia; 12 tapahtumaa vuodessa.

-Toteuma: Toteutui

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	3,7	4,3	0,0	4,3	4,4	0	2,8 %
Toimintakulut	-366,8	-336,6	-18,4	-355,0	-381,4	-26	7,4 %
Toimintakate	-363,1	-332,3	-18,4	-350,7	-377,0	-26	7,5 %
Netto yhteensä	-363,1	-332,3	-18,4	-350,7	-377,0	-26	7,5 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-66,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-66,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-66,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön määrä	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
Lainoja/asukas	9,00	11,00	11,00		11,50
Käyntejä/asukas	4,00	4,00	5,00		5,00
1 lainan hinta (euroa)	5,00	4,00	4,00		4,00
1 käynnin hinta (euroa)	12,00	12,00	9,00		9,00
Aineistomenot, euroa/asukas	8,00	9,00	8,00		8,50
Henkilöstömenot, euroa/asukas	28,00	27,00	29,00		30,00
Toimintakulut €/asukas	48,00	48,00	45,00		47,00

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Kirjaston toiminta on toteutunut kevätkauden osalta suunnitellusti. Pääkirjasto on ollut kesän auki ja kirjastoauto on kiertänyt reiteillä. Kevätkaudella kirjasto on ollut aktiivinen toimija ollen mukana tapahtumissa sekä järjestänyt omia tapahtumia eri yhteistyökumppanien kanssa. Johtaja tilanteen johdosta syyskaudella toiminta ei ole ollut yhtä aktiivista kuin kevätkaudella. Koulujen kanssa tehtävä yhteistyö on jatkunut aktiivisena läpi vuoden.

Vuoden 2023 aikana ei toteutettu asiakaskyselyä. Asiakaskysely toteutetaan vuoden 2024 aikana Ratamo-kirjastokimpan kanssa.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Kirjaston ulkoisen toimintakatteen toteuma on 107%. Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 102,8%. Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 107,5%. Euromääräinen ylitys on 26 000 euroa.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat tilillä ylitystä on 17 000 euroa ja palvelujen ostossa 10 000 euroa. Ylitys koostuu pääosin aineistohankinnoista.

2.9.8. Kansalaisopisto

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vastuhenkilö on kansalaisopiston rehtori.

Toiminta-ajatus: Hausjärven kansalaisopiston tehtävänä on järjestää laadukasta ja laaja-alaista opetusta aikuisille elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti eri puolilla kuntaa ja erilaisille kohderyhmille. Opisto järjestää myös lapsille opetusta mm. kuvataiteessa ja musiikissa.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Kutomon muutto kunnantalolta Paavolaan.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Opiston tuntimäärä kasvaa tai pysyy samana vuoden 2022 toteutumaan verrattuna. Opiston opiskelijoiden määrä kasvaa tai pysyy samana vuoden 2022 toteutumaan verrattuna.

-Toteuma: Toteutui.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

2) Toimintaa tarjotaan eri puolilla kuntaa, esimerkiksi kylätaloilla kunnan omien tilojen puuttuessa. Säilyttää vuoden 2021 taso.

-Toteuma: Toteutui.

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

3) Opisto tarjoaa ajan hengen mukaisia ja kestoaltaan erimittaisia kursseja sekä luentoja. Lisäksi opisto suunnittelee kuntalaisten toiveiden perusteella kursseja. Vuosittaiset henkilöstökyselyt, palautekyselyt.

-Toteuma: Toteutui.

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	83,9	98,2	0,0	98,2	92,3	-6	-6,1 %
Toimintakulut	-256,4	-244,0	0,0	-244,0	-279,0	-35	14,3 %
Toimintakate	-172,4	-145,8	0,0	-145,8	-186,7	-41	28,1 %
Netto yhteensä	-172,4	-145,8	0,0	-145,8	-186,7	-41	28,1 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-11,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-9,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-9,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön määrä	2,20	2,20	2,00	3,00	2,70
Nettomenot/opetustunti	62,00	81,00	80,00	66,00	80,00
Nettomenot/opiskelijat	190,00	241,00	265,00	233,00	228,00
Nettomenot/asukas	17,00	17,00	21,00	18,00	24,00
Tuntimäärä	2 196	1 714	2 194	2 400	2 359
Opiskelijat	721	577	650	720	827
Kurssit	99	91	95	100	112

TUNNUSLUKUPOIKKEAMIEN SYYT

Talousarvion ylitys selittää tunnuslukupoikkeamat, jotka ovat yhteydessä kustannuksiin. Kurssi- ja opiskelijamäärien kasvu on seurausta ensimmäisestä pandemian jälkeisestä toimintavuodesta.

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Vuodelle 2023 oli suunniteltu eri puolille kuntaa 163 kurssia, joista toteutui 112. Netto-opiskelijoita oli yhteensä 827 (2022: 650 netto-opiskelijaa). Monilla kursseilla opiskelijoiden minimimäärä ylittyi, mutta jäi alle kymmeneen opiskelijaan. Kansalaisopisto onnistui kasvattamaan opetusten tuntimäärää vuoteen 2022 verrattuna. Talousarvion tavoitteena oli 2400 opetustuntia. Vuonna 2023 toteutuneita tunteja oli 2359. Useampi liikunnan verkkokurssi ja pari kielten verkkokursseja toteutuivat, ja niiden myötä kansalaisopisto sai uusia opiskelijoita myös muista kunnista ja kaupungeista.

Kansalaisopiston toiminnan kehittämiseen osallistuivat rehtorin lisäksi opistos sihteeri ja päätoiminen musiikinopettaja. Saimme opetushallitukselta laatu- ja kehittämisavustuksen yhdessä Riihimäen kansalaisopiston ja Lopen opiston kanssa. Hausjärven hallinnoiman Me osaamme Kanta-Hämeessä! -hankkeen tarkoituksena on suunnitella ja toteuttaa opistoissa osaamisperusteisia kursseja. Halutessaan opiskelija saa tällaisen kurssin suorituksesta arvion ja hyväksytty arvio viedään Koski-tietovarantoon. Opiskelijalle suoritus näkyy Oma opin-topolku –palvelussa, josta hän pystyy opintonsa todentamaan hakiessaan jatkokoulutukseen tai työhön. Osaamisperusteisten kurssien osuuden lisääminen kurssitarjonnassa nostaa kansalaisopiston profiilia koulutuksen tuottajana ja yhteistyökumppanina.

Kansalaisopisto jatkoi yhteistyötä koulujen, kunnankirjaston, liikuntatoimen ja hyvinvointialueen kanssa. Samoin lähikuntien (Riihimäki ja Hyvinkää) kansalaisopistojen kanssa oltiin usein vuorovaikutuksessa. Opistosta lähti palautekysely kaikille opiskelijoille, jotka osallistuivat kursseille tai luennolle. Kansalaisopisto järjesti Lopen opiston kanssa tammikuussa 2023 yhteiset tuntiohjaajien suunnittelupäivät. Opinto-opas julkaistiin kesäkuussa. Kursseille ilmoittautuminen alkoi myös kesäkuussa. Rehtori Mia Pätsi viimeisteli Caf-laatukäsikirjan keväällä 2023 ennen siirtymistään Mäntsälän kansalaisopiston rehtoriksi. Syksyllä vt. rehtorina Hausjärvellä aloitti Anu Ylimäki.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Kansalaisopiston ulkoisen toimintakatteen toteuma on 128%. Ulkoiset toimintatuotot toteutuivat 94%. Ulkoiset toimintakulut toteutuivat 114%. Euromääräinen toimintakatteen ylitys on noin 41 000 euroa.

Toimintakulujen osalta ylitystä selittää henkilöstökulut.

2.10. Tekninen lautakunta

2.10.1. Toimielin yhteensä

KUVAUS

Teknisellä lautakunnalla on vastuullaan seuraavat tulosalueet: hallintopalvelut, yhdyskuntatekniset palvelut, vesihuoltolaitos ja tilapalvelu.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Onnistuminen hyvinvointialueiden toiminnan käynnistämisessä: Toiminnan häiriöttömyys; Säännöllisten seurantalaverien pitäminen Hyvinvointialueen kanssa

-Toteuma: Tavoite on toteutunut. Yhteydenpitoa on tehty kuukausittain hyvinvointialueen kanssa

2) Kustannuksien vähentäminen: Huleveden vähentäminen viemäriveresistä; Hulevesien vähentämiseen liittyvä toimenpide on toteutettu

-Toteuma: Tavoite toteutui. Ryttylässä tehtiin viemäriverkoston mittaukset ja verkostotiedon päivitys.

3) Päästöjen vähentäminen: Siirtyminen uusiutuviin energiamuotoihin, energiatehokkuuden parantaminen; Uusiutuvan energian käyttöönotto on toteutettu yhdessä kohteessa, Energiatehokkuuteen liittyvä toimenpide on toteutettu

-Toteuma: Tavoite toteutui, Hikiän päiväkotiiin toteutettiin vesi-ilmalämpöpumppujärjestelmä vähentämään lämmitysöljyn käyttöä.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

4) Toimivat kunnalliset peruspalvelut: Varma ja laadukas vesihuolto; Asiakkaisiin vaikuttavien ennakoimattomien toimintahäiriöiden enimmäismäärä on 3 kpl

-Toteuma: Tavoite toteutui. Toimintahäiriöitä oli 3 kpl.

5) Järjestetyn vesihuollon piiriin kuuluminen: Järjestettyyn vesihuoltoon on liittynyt toimintaalueen asuntokiinteistöt. Liittymisaste 31.12.2022 on 60,6 %; Liittymisaste 31.12.2023 on 61 %

-Toteuma: Tavoite ei toteutunut. Liittymisaste oli 21.12.2023 60,6 %

6) Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin: Liikenneturvallisuuden parantaminen; Yksi liikenneturvallisuutta parantava toimenpide toteutetaan vuoden aikana

-Toteuma: Tavoite toteutui, liikennemerkkejä vaihdettiin Ryttylään

7) Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin: Liikenneturvallisuustyön aktivoiminen Hausjärven kunnassa; Yksi turvallisuuksipahtuma toteutetaan vuoden aikana

-Toteuma: Tavoite ei toteutunut, koska suunniteltu esikoululaisten liikenneopetus siirtyi vuoden 2024 puolelle.

8) Laadukkaat varhaiskasvatus- ja koulupalvelut: Oitin yhtenäiskoulun rakentaminen; Urakkasopimus allekirjoitetaan 31.1.2023 mennessä

-Toteuma: Tavoite ei toteutunut, urakkasopimus allekirjoitettiin 2.2.2024

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

9) Osallistuva budjetointi: Osallistuvan budjetoinnin toteuttaminen; Osallistuvan budjetoinnin kohteista päätetään 31.3.2023 mennessä

-Toteuma: Tavoite ei toteutunut, osallistuvan budjetoinnin kohteet päätettiin 18.4.2023

10) Osallistuva budjetointi: Osallistuvan budjetoinnin toteuttaminen; Hankkeille tuotetaan kustannusten tilanne-tieto kuukausittain

-Toteuma: Tavoite toteutui osittain, sisäinen kustannusseuranta toteutui. Kustannustiedon jakaminen hankkeille toteutui osittain.

TALOUSSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	2 094,2	2 898,4	-300,0	2 598,4	2 758,9	161	6,2 %
Valmistus omaan käyttöön		15		15	2	-13	-85,8 %
Toimintakulut	-5 262,6	-4 475,7	-77,0	-4 552,7	-4 810,3	-258	5,7 %
Toimintakate	-3 168,4	-1 562,3	-377,0	-1 939,3	-2 049,3	-110	5,7 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0,5				0,7	1	-
Poistot	-2 289,7	-2 613,6		-2 613,6	-2 640,0	-26	1,0 %
Netto yhteensä	-5 457,6	-4 175,9	-377,0	-4 552,9	-4 688,6	-136	3,0 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	2 948,0	74,5	0,0	74,5	64,9	-10	-12,9 %
Toimintakulut	-556,8	-74,5	0,0	-74,5	-78,1	-4	4,8 %
Toimintakate	2 391,2	0,0	0,0	0,0	-13,2	-13	-
Rahoitustuotot ja -kulut	-22,2				-24,3	-24	-
Netto yhteensä	2 369,0	0,0	0,0	0,0	-37,5	-37	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Toiminnan toteutumisen arviointi sisältyy kappaleisiin 2.10.2-2.10.5.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Talouden toteutumisen arviointi sisältyy kappaleisiin 2.10.2-2.10.5.

2.10.2. Teknisen lautakunnan hallintopalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Hallintopalvelut sisältävät hallintopalvelut, myytävät palvelut, suunnittelun, rakennuttamisen, vesiosuuskunnat, jätehuollon, varastotoiminnan sekä avustukset ja mittaustoiminnan.

Keskeisiä tehtäviä ovat toimialalle kuuluva päätöksenteko tai sen valmistelu, toimialan ohjaus sekä oman palvelutuotannon laadun, taloudellisuuden ja vaikuttavuuden seuranta ja tehostaminen.

Vastuhenkilö on tekninen johtaja.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Teknisissä hallintopalveluissa ei ollut toiminnallisia muutoksia vuonna 2023.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Onnistuminen hyvinvointialueiden toiminnan käynnistämisessä: Toiminnan häiriöttömyys; Säännöllisten seurantalaverien pitäminen Hyvinvointialueen kanssa

-Toteuma: Tavoite on toteutunut. Yhteydenpitoa on tehty kuukausittain hyvinvointialueen kanssa

2) Päästöjen vähentäminen: Siirtyminen uusiutuviin energiamuotoihin, energiatehokkuuden parantaminen; Uusiutuvan energian käyttöönotto on toteutettu yhdessä kohteessa, Energiatehokkuuteen liittyvä toimenpide on toteutettu

-Toteuma: Tavoite toteutui, Hikiän päiväkotiiin toteutettiin vesi-ilmalämpöpumppujärjestelmä vähentämään lämmitysohjelmien käyttöä.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

3) Laadukkaat varhaiskasvatus- ja koulupalvelut: Oitin yhtenäiskoulun (eli 1.8.2024 aloittavan Hausjärven yhteinäkoulun) rakentaminen; Urakkasopimus allekirjoitetaan 31.1.2023 mennessä

-Toteuma: Tavoite ei toteutunut, urakkasopimus allekirjoitettiin 2.2.2024

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

4) Osallistuva budjetointi: Osallistuvan budjetoinnin toteuttaminen; Hankkeille tuotetaan kustannusten tilannetieto kuukausittain

-Toteuma: Tavoite toteutui osittain, sisäinen kustannusseuranta toteutui. Kustannustiedon jakaminen hankkeille toteutui osittain.

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	47,4	25,5	0,0	25,5	45,1	20	76,8 %
Toimintakulut	-1 119,3	-583,3	-134,7	-718,0	-652,7	65,3	-9,1 %
Toimintakate	-1 071,9	-557,8	-134,7	-692,5	-607,6	84,9	-12,3 %
Rahoitustuotot ja -kulut							-
Poistot	-1,3	-1,3		-1,3	-1,2		-11,3 %
Netto yhteensä	-1 073,2	-559,1	-134,7	-693,8	-608,8	85,0	-12,3 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	22,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-68,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	-46,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Netto yhteensä	-46,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön määrä	3,4	3,4	4,0	4,0	4,5
Kaavatontit -uudet pientalotontit, joilla kunnallistekniikka				0,0	0,0
Kaavatontit -tonttivaranto, AO-asuintontit kunnallistekniikassa				42,0	56,0
Kaavatontit -tonttivaranto, palvelurakennusten tontit				5,0	5,0
Kaavatontti, -tonttivaranto, yritystontti kunnallistekniikassa				12,0	12,0

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Teknisen lautakunnan kokoontunut tilikauden aikana yhteensä 12 kertaa. Päätösten yhteismääräksi on muodostunut yhteensä 108 kappaletta.

Osallistuvan budjetointi kohteista toteutettiin koiratarha Hikiälle. Ryttylän kyläkirjaston kirjahankintoja. Ykslamin alueelle on tehty uusi uimalaituri. Mommilan kirkonrantaan on tehty laituri ja uimapaikka on ruopattu.

Liikenneturvallisuustyöryhmä on kokoontunut kaksi kertaa. Liikenneturvallisuuden edistämiseksi on toteutettu esikoululaisten liikennekurssi syyskuussa. Liikennemerkkien tarkastukseen liittyvä opinnäytetyö Hämeen ammattikorkeakoulussa on valmis ja liikennemerkkien uusimistyö on tarkoitus aloittaa Ryttylästä.

Tekniset palvelut on tukenut kylien turvallisuustyötä mm. kyläradioiden hankinnalla, joita testattiin Valpas 2023 harjoituksessa

Vaahteratien kevyen liikenteen järjestelyjen suunnitelmat valmistuivat ja katusuunnitelma asetetaan nähtäville vuoden 2024 alussa.

Turvallisuussuunnitelma

Tekniset palvelut vastasivat Hausjärven kunnan turvallisuussuunnitelman laatimisesta. Hausjärven kunta liittyi vuoden 2023 alussa Sisäministeriön turvallisuussuunnittelun kehittämistyöhön.

Suunnitelman laadinnassa on hyödynnetty sisäisen turvallisuuden TUOVI-portaalia sekä Rikoksantorjunta-neuvoston aineistoa. Turvallisuussuunnitelman laadinnan pohjatiedoksi on teetetty asukaskysely hyvinvointikyselyn yhteydessä.

Suunnitelma sisältää kuusi kansallista teemaa: 1. Nuorten rikollisuuden vähentäminen, 2. Ikääntyneiden asuminen turvallisuuden kehittäminen, 3. Lähisuhdeväkivallan vähentäminen, 4. Hyvät väestösuhteet, 5. Alkoholista ja huumeista johtuvien turvallisuushaittojen ennaltaehkäisy, 6. Julkisten tilojen turvallisuus. Lisäksi

---

toimenpideohjelmassa on Hausjärven omia teemoja kuten liikenneturvallisuus, koulujen turvallisuuden kehittäminen, kyläturvallisuus ja nettiturvataidot.

Turvallisuussuunnitelma päivitetään valtuustokausittain. Turvallisuustilanne raportoidaan osana hyvinvointiraportointia vuosittain.

Henkilöstö

Vakinaisen henkilöstön määrässä ei ole ollut muutoksia (4,5 hlö).

Määräaikaisia työntekijöitä on ollut kolme henkilöä, joiden tehtävät ovat olleet osastosihteerin sijaistus, sopimusten kirjaaminen ja mittaustyöt.

TALOUDEN TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Talous toteutui talousarvion mukaisesti. Asiantuntijamenot ylittyivät ja vastaavasti avustukset alittuivat.

2.10.3. Yhdyskuntatekniset palvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Yhdyskuntatekniset palvelut sisältävät liikenneväylät, puistot ja yleiset alueet, liikunta-alueet, kone- ja kuljetuspalvelut ja maa- ja metsätilat.

Vastuhenkilö on aluemestari.

VUOSITAVOITTEET

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

1) Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin: Liikenneturvallisuuden parantaminen; Yksi liikenneturvallisuuksia parantava toimenpide toteutetaan vuoden aikana

-Toteuma: Tavoite toteutui, liikennemerkkejä vaihdettiin Ryttylään.

2) Hausjärvellä kuntalaiset voivat hyvin: Liikenneturvallisuustyön aktivoiminen Hausjärven kunnassa; Yksi turvallisuustapahtuma toteutetaan vuoden aikana

-Toteuma: Tavoite ei toteutunut, koska suunniteltu esikoululaisten liikenneopetus siirtyi vuoden 2024 puolelle.

Me teemme Hausjärven – Kaikki tekemään yhdessä!

3) Osallistuva budjetointi: Osallistuvan budjetoinnin toteuttaminen; Osallistuvan budjetoinnin kohteista päätetään 31.3.2023 mennessä

-Toteuma: Tavoite ei toteutunut, osallistuvan budjetoinnin kohteet päätettiin 18.4.2023.

TALOUSSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	263,6	203,2	0,0	203,2	305,5	102	50,3 %
Valmistus omaan käyttöön		15		15		-15	-100,0 %
Toimintakulut	-1 128,8	-880,5	-9,4	-889,9	-961,1	-71	8,0 %
Toimintakate	-865,3	-662,3	-9,4	-671,7	-655,6	16	-2,4 %
Poistot	-662,6	-940,2		-940,2	-991,6	-51	5,5 %
Netto yhteensä	-1 527,9	-1 602,5	-9,4	-1 611,9	-1 647,2	-35	2,2 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	239,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-221,7	-6,9	0,0	-6,9	-5,9	1	-14,4 %
Toimintakate	17,4	-6,9	0,0	-6,9	-5,9	1	-14,4 %
Netto yhteensä	17,4	-6,9	0,0	-6,9	-5,9	1	-14,4 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön määrä	9,50	9,50	9,00	9,00	9,00
Kunnossapito, euroa/km	4 999,00	6 049,91	8 267,00	6 000,00	6 545,76
Valaistus, euroa/valopiste	54,00	50,00	50,00	30,00	53,51
Liukastusmisonnettomuudet, kpl /vuosi	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00
Taimikoiden hoito ja ensiharvennukset, ha	6,00	5,00	6,00	5,00	10,70
Yksityistieavustukset, keskimäärin euroa/km	401,81	395,25	378,00	350,00	402,56

TUNNUSLUKUPOIKKEAMIEN SYYT

Kunnossapidon yksikkökustannukset ovat tavoitetta suuremmat normaalia raskaamman talven johdosta.

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Runsaslumisuus on nostanut alueiden ja kiinteistöjen ulkoalueiden hoidon työmäärää ja kustannuksia. Lisäksi kustannuksia on lisännyt urakoitsijoiden työhintojen tarkistukset. Keliolosuhteista johtuen asukas- ja asiakaspalautetta on tullut hieman normaalia enemmän. Yleisillä alueilla ei ole sattunut korvausvaatimukseen johtaneita onnettomuuksia.

Katuvalaistuksen saneeraustöiden painopiste on ollut Hikiässä, jossa edellisenä vuonna aloitettujen töiden viimeistely jää osittain kesken. Oitissa on katuvalaistuksen saneerauksen suunnitelmat valmistuneet. Maarakennustöiden osalla tehdään yhteistyötä sähköverkkoyhtiö Carunan kanssa.

Leikkipaikoista kunnostettiin Pohjankujan (Ryttylä) ja Lukkarinkujan (Hikiä) leikkipaikat. Lakisäätöinen leikkipaikkatarkastus tehtiin elokuussa.

Pihlajantielle rakennettiin n. 70 m pituinen osuus asemakaavan mukaisesti. Uuden katuyhteyden ansiosta on kiinteistöjen kulkurasitteita voitu poistaa.

Keskustien välillä Oitintie-Vartiomäentie (1,1 km) siirtymisestä kunnan hoitoon on jatkettu neuvotteluita ELY-keskuksen kanssa. Asemakaavan muutos on valmistelussa.

Vuoden aikana hankittiin yksi pakettiauto. Kaikki kunnan autot liitettiin ajoneuvoseurantaan.

Henkilöstö

Vakinaisen henkilöstön määrässä ei ole ollut muutoksia (9 hlö).

Kesätyöntekijöitä on ollut teknisissä palveluissa kauden aikana yhteensä 24 henkilöä.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Yhteiskuntateknisten palveluiden talous toteutui n. 17 000 € talousarviota paremmin. Tuloja, jotka koostuivat metsänmyyntituloista ja muista tuloista, oli noin 102 000 € talousarviota enemmän. Alueiden ja kaluston kunnossapitokustannukset ylittivät talousarvion.

2.10.4. Tilapalvelut

TEHTÄVÄN KUVAUS

Tilapalvelu käsittää kiinteistöjen ylläpidon ja peruskorjaukset sekä kunnan vuokra-asunnot.

Vastuuhenkilö on talonrakennusmestari.

TOIMINNALLISET MUUTOKSET

Ulkoiset vuokratuotot (nettomuutos) kasvavat noin 755 000 eurolla, kun sote-tilat vuokrataan hyvinvointialueelle ja on tarkoituksena, että terveyskeskuksen rakennus siirtyisi Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymältä kunnalle. Neuvottelut kuntayhtymän purkamisesta ovat kuitenkin edelleen kesken. Hyvinvointialueelle siirtyy yksi henkilö.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Onnistuminen hyvinvointialueiden toiminnan käynnistämisessä: Toiminnan häiriöttömyys; Säännöllisten seurantalaverien pitäminen Hyvinvointialueen kanssa

-Toteuma: Tavoite on toteutunut. Yhteydenpitoa on tehty kuukausittain hyvinvointialueen kanssa.

2) Päästöjen vähentäminen: Siirtyminen uusiutuviin energiamuotoihin, energiatehokkuuden parantaminen; Uusiutuvan energian käyttöönotto on toteutettu yhdessä kohteessa, Energiatehokkuuteen liittyvä toimenpide on toteutettu

-Toteuma: Tavoite on toteutunut. Hikiän päiväkotiin on asennettu ilma-vesilämpöpumppu vähentämään lämmitysöljyn käyttöä.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

3) Laadukkaat varhaiskasvatus- ja koulupalvelut: Oitin yhtenäiskoulun rakentaminen; Urakkasopimus allekirjoitetaan 31.1.2023 mennessä.

-Toteuma: Tavoite ei toteutunut. Urakkasopimus allekirjoitettiin 2.2.2023

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	466,2	1 230,7	-120,0	1 110,7	1 157,8	47	4,2 %
Valmistus omaan käyttöön					2	2	-
Toimintakulut	-2 110,4	-2 179,2	71,2	-2 108,0	-2 229,1	-121	5,7 %
Toimintakate	-1 644,2	-948,5	-48,8	-997,3	-1 069,1	-72	7,2 %
Poistot	-1 136,1	-1 135,1		-1 135,1	-1 158,1	-23	2,0 %
Netto yhteensä	-2 780,3	-2 083,6	-48,8	-2 132,4	-2 227,2	-95	4,4 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	2 615,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakulut	-219,8	-67,6	0,0	-67,6	-72,2	-5	6,8 %
Toimintakate	2 395,2	-67,6	0,0	-67,6	-72,2	-5	6,8 %
Netto yhteensä	2 395,2	-67,6	0,0	-67,6	-72,2	-5	6,8 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön määrä	5,80	5,80	6,00	6,00	6,20
Ylläpito, euroa/m ³	14,93	14,90	15,00	17,00	15,09
Sähkö, euroa /vuosi	380 302	383 705	431 107	430 000	422 473
Vesi ja jätevesi, euroa /vuosi	49 759	53 493	67 911	70 000	68 187
Lämpö, euroa/m ³ /vuosi	4,83	5,20	4,00	4,00	3,50

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Sisäilmatyöryhmän kokouksia pidettiin 3 kpl. Työterveyshuoltoon ilmoituksia sisäilmasta ei ole tullut vuoden aikana. Oitin yläasteella toteutettiin maanalaisten huoltotunnelien ilmanlaadun parannus ja ylimääräisten vanhojen rakennusmateriaalien poisto. Sisäilman lämpötilasta on tullut ilmoituksia ja säätöjä on tehty tarpeen mukaan. Työterveystarkastuksia on pidetty 5 kpl.

Lehtimajojen kiinteistöautomaatio uusittiin.

Ryttylän puukirjaston katto uusittiin. Samalla uusittiin yläpohjan eristeet ja purettiin vanhat toiminnasta poistuneet hormirakenteet.

Monnin koulun ja esikoulun pihassa uusittiin ja täydennettiin ulkoleikkilaitteet.

Valtuustosalin saneerauksen ensimmäinen vaihe saatiin valmiiksi. Työhön kuuluivat seinien ja lattioiden saneeraus. Tilaan asennettiin myös sähköinen kokoustekniikka.

Hikiän päiväkotiin asennettiin vesi-ilmalämpöpumppu korvaamaan öljyn käyttöä lämmityksessä.

Tilikaudella on hankittu yhteensä 5 kpl ilmalämpöpumppua, jotka asennettu Kirkonkylän päiväkotiin ja yksi Eskon koulun keittiöön.

Vuokra-asunnot

Hausjärven kunnalla oli vuokra-asuntoja yhteensä 37 vuokra-asuntoa.

Vuokra-asuntojen järjestyssääntö päivitettiin, jotta kameravalvontaa olisi mahdollista laajentaa vuokra-asuntokiinteistöihin. Mäntylinnaan lisättiin kameravalvontaa toistuvien ilkkivatapausten takia. Ilkkivatapausten sista ilmoitettiin poliisille.

Vuoden lopussa vuokra-asuntojen täyttöaste oli 54 %. Tilikaudella tehtiin 5 uutta vuokrasopimusta. Täyttöastetta pienentää ns. punaiset talot, jossa asukasmäärä vaihtelee paljon.

Henkilöstö

Vakinaisen henkilöstön määrässä ei ole ollut muutoksia (6,2 hlö).

Määräaikaisia työntekijöitä on ollut yksi henkilö Oitin keskusta-alueen kiinteistöhoivossa.

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Toimintakate ylitti talousarvion noin 77 000 €:lla. Tuotot olivat 47 000 € talousarviota korkeammat mm. kaukolämpötuottojen johdosta. Menoissa henkilöstökulut alittavat budjetin noin 43 000 €, koska sijaisia ei ollut tarvetta käyttää. Muissa menoissa ylitystä aiheutti eniten rakennusten kunnossapitopalvelut 96 000 €, lämmitys 57 000 € ja luottotappiot 37 000 €. Rakennusten kunnossapitopalvelun kustannuksiin vaikuttivat talvikunnossapidon lisäksi normaalia korkeammat talotekniikan korjaukset.

2.10.5. Vesihuoltolaitos

TEHTÄVÄN KUVAUS

Vesihuoltolaitokseen kuuluvat vesilaitos ja viemärlaitos.

Vastuhenkilö on rakennuttajainsinööri.

VUOSITAVOITTEET

Kehittyvä kunta

1) Kustannuksien vähentäminen: Huleveden vähentäminen viemäriveresistä; Hulevesien vähentämiseen liittyvä toimenpide on toteutettu

-Toteuma: Tavoite toteutui. Ryttylässä tehtiin viemäriverkoston mittaukset ja verkostotiedon päivitys.

Me tarjoamme mahdollisuudet hyvään elämään

2) Toimivat kunnalliset peruspalvelut: Varma ja laadukas vesihuolto; Asiakkaisiin vaikuttavien ennakoimattomien toimintahäiriöiden enimmäismäärä on 3 kpl

-Toteuma: Tavoite toteutui. Toimintahäiriöitä oli 3 kpl.

3) Järjestetyn vesihuollon piiriin kuuluminen: Järjestettyyn vesihuoltoon on liittynyt toiminta-alueen asuntokiinteistöt. Liittymisaste 31.12.2022 on 60,6 %; Liittymisaste 31.12.2023 on 61 %

-Toteuma: Tavoite ei toteutunut. Liittymisaste oli 21.12.2023 60,6 %.

TALOUSLUVUT (ULKOISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	1 317,1	1 439,0	-180,0	1 259,0	1 250,5	-8	-0,7 %
Toimintakulut	-904,1	-832,7	-4,1	-836,8	-966,5	-130	15,5 %
Toimintakate	413,0	606,3	-184,1	422,2	284,0	-138	-32,7 %
Rahoitustuotot ja -kulut	0,5				0,7	1	-
Poistot	-489,6	-537,0		-537,0	-489,1	48	-8,9 %
Netto yhteensä	-76,1	69,3	-184,1	-114,8	-204,4	-90	78,1 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TALOUSLUVUT (SISÄISET)

(1 000 euroa)	TP 2022	Alkuperäinen talousarvio 2023	Talousarviomuutokset 2023	Talousarvio muutosten jälkeen 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	70,2	74,5	0,0	74,5	64,9	-10	-12,9 %
Toimintakulut	-44,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0	-
Toimintakate	25,5	74,5	0,0	74,5	64,9	-10	-12,9 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-22,2				-24,3	-24	-
Netto yhteensä	3,3	74,5	0,0	74,5	40,6	-34	-45,5 %
Asukasluku 31.12.	-	-	-	-	-	-	-
Euroa/asukas	-	-	-	-	-	-	-

TUNNUSLUVUT

Tunnusluku	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TP 2023
Henkilöstön määrä	3,10	3,10	3,00	3,00	3,30
Käyttökulut/laskutettu vesi, m ³ (ei sis. pääomakuluja)	0,84	1,03	1,00	1,00	1,06
Käyttökulut/laskutettu jätevesi, m ³ (ei sis. Pääomakuluja)	2,48	2,14	2,00	3,00	2,88
Vesijohtoverkosto km (sis. siirtolinjat)	120,60	120,63	121,00	123,00	121,68
Jätevesiverkosto km (sis. siirtolinjat)	100,20	100,23	101,00	103,00	101,48
Hulevesiverkosto km	18,95	22,45	22,00	23,00	22,72

TOIMINNAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Vesilaitoksen talousveden myynti oli 244 291 m³, joka on n. 8 % alempi kuin edellisellä tilikaudella. Veden käyttöön on vaikuttanut erityisesti yleinen taloustilanne ja asiakkaiden tarve säästää kiinteistöjen käyttökuiluissa.

Jäteveden käsittelyn kulut ovat olleet 374 000 €. Kustannukset ovat nousseet n. 5 % edellisestä vuodesta.

Vesilaitoksen laitoksen perus- ja käyttömaksuihin tehtiin 5 % korotus ja muihin maksuihin tehtiin pieniä korotuksia tilikauden alussa.

Ryttylässä tehtiin laajaa selvitystä vesihuollon putkien sijainneista ja ominaisuuksista.

Vuoden aikana valmistui pumppaamon 71 (Oitin pääjätepumppaamo) ylivuodon hidastusrakenteet. Pumpaamolla otettiin käyttöön 50 m³ säiliötila ehkäisemään tulvatilanteiden ylivuotoja.

Valvonnan tehostamiseksi automaattisten virtausmittausmittareiden asentamisen valmistelu on käynnistetty. Pumpaamoihin on tehty sähköinen huoltokirja ja häiriötilanneohjeistusta on täydennetty.

Vesilaitoksen vesihuoltolain 15 a § mukainen häiriötilannesuunnitelma päivitettiin ja toimitettiin Kanta-Hämeen ELY-keskukseen.

Villentien vesihuoltotyö saatiin valmiiksi ja Umpistentielle tehtiin vesihuollon laajennustyö.

Tilikauden aikana on saneerattu viemäriverkon linjapumppaamo 75 Hikiä-Riihimäki osuudella. Lisäksi Erkylässä on korjattu pumppaamoiden toimintahäiriöitä.

Vuoden aikana tehtiin ennalta odottamattomia korjauksia

Riihimäen Veden Haapahuhdan laitoksen saneerausta jatkettiin. Hausjärven Vesilaitos on osallistunut investointiin perussopimuksen mukaisesti.

Henkilöstö

Vakinaisen henkilöstön määrässä ei ole ollut muutoksia (3,3 hlö).

TALouden TOTEUMAN ARVIOINTI JA SYYT OLEELLISILLE TALOUSARVIOPOIKKEAMILLE

Toimintakate ylitti budjetin noin 148 000 €:lla. Tulot ovat noin 18 000 € alle talousarvion Palkkakustannukset ylittävät talousarvion 56 000 €, jonka osalta merkittävin syy on hälytyskorvausten puuttuminen talousarviosta. Laitteiden kunnossapitokulut ylittyivät 28 000 €:lla.

3. TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN

3.1. Talousarvion tuloslaskelmaosan toteutumisvertailu

KUNNAN TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN (ULKOISET JA SISÄISET ERÄT)

	Alkuperäinen talousarvio (1000€)	Talousarvio- muutokset (1000€)	Talousarvio muutosten jälkeen (1000€)	Toteuma (1000€)	Poikkeama (1000€)	Poikkeama (%)
Toimintatuotot	5 077	380	5 457	5 414	- 44	-1 %
Myyntitulot	2 330	50	2 380	2 309	- 71	-3 %
Maksutulot	532	0	532	527	- 5	-1 %
Tuet ja avustukset	580	50	630	607	- 23	-4 %
Muut toimintatulot	1 636	280	1 916	1 971	56	3 %
Valmistus omaan käyttöön	15	0	15	2	- 13	-86 %
Valmistus omaan käyttöön	15	0	15	2	- 13	14 %
Toimintakulut	- 23 546	- 1 760	- 25 306	- 25 627	- 321	1 %
Henkilöstömenot	- 13 272	- 985	- 14 257	- 14 318	- 62	0 %
Palkat ja palkkiot	- 10 639	- 787	- 11 426	- 11 478	- 52	0 %
Henkilösivumenot	- 2 633	- 198	- 2 831	- 2 840	- 9	0 %
Eläkemenot	- 2 238	- 198	- 2 436	- 2 410	26	-1 %
Muut henkilösivumenot	- 395	0	- 395	- 430	- 35	9 %
Palvelujen ostot	- 6 677	- 465	- 7 142	- 7 540	- 398	6 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	- 2 501	40	- 2 461	- 2 492	- 31	1 %
Avustukset	- 585	- 80	- 665	- 595	71	-11 %
Muut toimintamenot	- 512	- 270	- 782	- 682	100	-13 %
Toimintakate	- 18 454	- 1 380	- 19 834	- 20 211	- 377	2 %
Verotulot	17 800	1 200	19 000	19 082	82	0 %
Valtionosuudet	5 700	660	6 360	6 254	- 106	-2 %
Rahoitustulot ja -menot	- 287	- 60	- 347	- 393	- 46	13 %
Korkotulot	4	0	4	28	24	592 %
Muut rahoitustulot	11	0	11	26	15	137 %
Korkomenot	- 300	- 60	- 360	- 442	- 82	23 %
Muut rahoitusmenot	- 2	0	- 2	- 5	- 3	161 %
Vuosikate	4 759	420	5 179	4 731	- 448	-9 %
Poistot ja arvonalentumiset	- 2 800	- 815	- 3 615	- 3 589	26	-1 %
Suunnitelman muk. poistot	- 2 800	0	- 2 800	- 2 777	23	-1 %
Arvonalentumiset	0	- 815	- 815	- 812	3	
Satunnaiset erät	0	0	0	- 557	- 557	
Satunnaiset kulut	0	0	0	- 557	- 557	
Tilikauden tulos	1 959	- 395	1 564	585	- 978	-63 %
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	1 959	- 395	1 564	585	- 978	-63 %

VEROTULOT	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama (€)	Poikkeama (%)
Kunnan tulovero	15 050 000	1 000 000	16 050 000	16 142 992	92 992	0,6 %
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 050 000	100 000	1 150 000	1 156 953	6 953	0,6 %
Kiinteistövero	1 700 000	100 000	1 800 000	1 781 628	-18 372	-1,0 %

Kunnan tuloveroprosentti oli 8,86 % vuonna 2023.

3.1.1. Hausjärven kunnan kiinteistöveroprosentit

Kiinteistötyyppi	Veroprosentti
Yleinen kiinteistövero	1,25 %
Vakituiset asuinrakennukset	0,45 %
Muut asuinrakennukset	1,05 %
Rakentamaton rakennuspaikka	4,00 %
Voimalaitosrakennukset	3,00 %
Yleishyödylliset yhteisöt	0,50 %

VALTIONOSUUDET JA VEROTULOMENETYSTEN KORVAUS

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio-muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama (€)	Poikkeama (%)
Valtionosuudet	4 220 000	710 000	4 930 000	4 815 585	-114 415	0
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus, ml. tasaukset	5 420 000	660 000	6 080 000	6 104 183	24 183	0,4 %
kulttuuriministeriön muut valtionosuudet	-1 200 000	50 000	-1 150 000	-1 288 598	-138 598	12,1 %
Verotulomenetysten korvaus	1 480 000	-50 000	1 430 000	1 438 486	8 486	0,6 %
YHTEENSÄ	5 700 000	660 000	6 360 000	6 254 071	-105 929	-1,7 %

4. INVESTOINTIOSAN TOTEUTUMINEN

INVESTOINTIEN TOTEUTUMINEN (Luvut 1000 €)

KUNNANHALLITUS	TP 2022	TA 2023	Muutos 2023	Muutettu TA 2023	TP2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Muut pitkävaikutteiset menot							
9003 Talous- ja henkilöstöhallinnon käyttöönottoprojekti	-61	0	0	0	0	0	
9005 Www-sivujen uusiminen	-38	0	0	0	0	0	
9006 Tietohallinnon ICT-investoinnit (muut kuin koneet ja kalusto)	0	0	0	0	0	0	
9006 Elinkeinopoliittiset hankkeet (lopullinen investointiryhmä riippuu käyttökohteesta)	0	-500	0	-500	-7	493	-99 %
Muut pitkävaikutteiset menot yhteensä	-99	-500	0	-500	-7	493	-99 %
Maa- ja vesialueet							
9101 Maa-alueiden osto	-71	-50	-240	-290	-283	7	-2 %
9102 Maa-alueiden myynti	68	20	0	20	104	84	419 %
9103 Kiinteistöjen hankinta ja myynti, tontin osuus	0	0	0	0	0	0	
Maa- ja vesialueet yhteensä	-3	-30	-240	-270	-180	90	-33 %
Koneet ja kalusto							
9401 /9002 Hallinnon atk-laitteet ja ohjelmat	-71	-35	0	-35	-12	23	-67 %
9405 Ruoka- ja siivouspalvelun irtaimisto	-47	-30	0	-30	-30	0	0 %
9402 Valtuustosalin sähköiset kokouslaitteet	0	-60	0	-60	-78	-18	30 %
9406 Ruoankuljetusauto	0	-40	0	-40	-39	1	-1 %
Koneet ja kalusto yhteensä	-118	-165	0	-165	-159	6	-4 %
Osakkeet ja osuudet							
9267 Hausjärven Talo, myyntitulot	188	0	0	0	0	0	
9501 Osakkeiden ja osuuksien osto	0	0	0	0	-2	-2	
9502 Osakkeiden ja osuuksien myynti	0	0	1100	1100	999	-101	-9 %
Osakkeet ja osuudet yhteensä	188	0	1100	1100	997	-103	-9 %
KUNNANHALLITUS YHTEENSÄ	-32	-695	860	165	652	487	295 %

SIVISTYSLAUTAKUNTA	TP 2022	TA 2023	Muutos 2023	Muutettu TA 2023	TP2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Koneet ja kalusto							
9442 Koulujen atk ja tvt-laitteet	-20	-20	0	-20	0	20	-100 %
Koneet ja kalusto yhteensä	-20	-20	0	-20	0	20	-100 %
SIVISTYSLAUTAKUNTA YHTEENSÄ	-20	-20	0	-20	0	20	-100 %
TEKNINEN LAUTAKUNTA	TP 2022	TA 2023	Muutos 2023	Muutettu TA 2023	TP2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Rakennukset /sivistystoimi							
9201 Oitin alakoulun uudisrakennus (yhtenäiskoulu, alakoulu ja valmistuskeittiö)	-66	-4 100	-120	-4220	-4245	-25	1 %
9268 Oitin yhtenäiskoulu, monitoimitila	0	0	-40	-40	-52	-12	29 %
Sivistystoimen rakennukset yhteensä	-66	-4100	-160	-4260	-4296	-36,419	1 %
Rakennukset /usea toimiala							
9267 Hausjärven talo, kunnalle siirtyneen rakennuksen osuus	-129	0	0	0	0	0	
9291 Kiinteistöjen peruskorjaukset, rahoitusosuudet	29	0	0	0	9	9	
9291 Kiinteistöjen peruskorjaukset	-221	-260	0	-260	-263	-3	1 %
9292 Kiinteistöjen hankinta ja myynti, rakennuksen osuus	0	0	-340	-340	-320	20	-6 %
Usean eri toimialan rakennukset yhteensä	-321	-260	-340	-600	-574	25,7558	-4 %

TEKNINEN LAUTAKUNTA	TP 2022	TA 2023	Muutos 2023	Muutettu TA 2023	TP2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Kiinteät rakenteet ja laitteet							
9311 Puistot, leikkipaikat ja liikunta-alueet, rahoitusosuudet	12	0	0	0	0	0	
9311 Puistot, leikkipaikat ja liikunta-alueet	-50	-50	0	-50	-55	-5	9 %
9322/9325 Karhintien/Hikiä-Rmk kevyenliikenteen väylä	-87	0	0	0	0	0	
9323 Kaaritien kevyenliikenteen väylä	-306	0	0	0	0	0	
9324 Savelantien kevyenliikenteen väylä	-261	0	0	0	0	0	
9345 Valaistus	-201	-150	0	-150	-92	58	-39 %
9350 Päällystäminen	-183	0	0	0	0	0	
9371 Monnin kunnallistekniikka	-250	0	0	0	0	0	
9378 Seuraavan vuoden investointien suunnittelut	-6	0	0	0	0	0	
9379 Pienet/odottamattomat korvausinvestoinnit	0	-20	0	-20	-30	-10	48 %
9372 Oitin kunnallistekniikka	0	-30	0	-30	0	30	-100 %
9373 Pihlajatie jatke	0	-30	0	-30	-37	-7	23 %
Kiinteät rakenteet ja laitteet yhteensä	-1 332	-280	0	-280	-213	67	-24 %
TEKNINEN LAUTAKUNTA	TP 2022	TA 2023	Muutos 2023	Muutettu TA 2023	TP2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Koneet ja kalusto							
9461 Pakettiauto tekninen	-23	-25	0	-25	-29	-4	16 %
9462 Ajettava ruohonleikkuri tekn.	-23	0	0	0	0	0	
9465 Latukone	-40	0	0	0	0	0	
9466 Hiekoituslaite ja etuaura	-50	0	0	0	0	0	
Koneet ja kalusto yhteensä	-136	-25	0	-25	-29	-3,8766	16 %
TEKNINEN LAUTAKUNTA YHTEENSÄ	-1 855	-4 665	-500	-5 165	-5113	52	-1 %

VESIHUOLTOLAITOS	TP 2022	TA 2023	Muutos 2023	Muutettu TA 2023	TP2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Muut pitkävaikutteiset menot							
9081 VL Riihimäen jätevedenpuhdistus	-9	-40	0	-40	-44	-4	11 %
Muut pitkävaikutteiset menot yhteensä	-9	-40	0	-40	-44	-4	11 %
Rakennukset							
Rakennukset yhteensä	0	0	0	0	0	0	0
Kiinteät rakenteet ja laitteet							
9381 VL Johtolinjat	0	-40	0	-40	0	40	-100 %
9383 VL Verkostojen saneeraus	0	-100	88	-12	0	12	-100 %
9384 VL Verkostojen saneeraus	0	0	-58	-58	0	58	-100 %
9385 VL Viemärikaivojen saneeraus	-115	-45	0	-45	-106	-61	136 %
9386 Kaaritien vesihuollon saneeraus	-140	0	0	0	0	0	
9389 VL Kolmilammin vedenottamo	-27	0	0	0	0	0	
9390 VL Riihiviidantien viemäri (Ryttylä)	-64	0	0	0	0	0	
9391 VL Repotien rakentaminen (Monni)	-70	0	0	0	0	0	
9392 VL Monninraitin rakentaminen (Monni)	-156	0	0	0	0	0	
9393 VL Villentien vh laajennus (Hikiä)	-24	0	-30	-30	-80	-50	166 %
9399 VL Muut pienet/odottamattomat korvausinvestoinnit	-45	-20	0	-20	0	20	-100 %
9395 Hikiän tekopohjavesilaitoksen saneeraus	0	-10	0	-10	0	10	-100 %
Kiinteät rakenteet ja laitteet yhteensä	-641	-215	0	-215	-186	29,0243	-13 %
VESIHUOLTOLAITOS YHTEENSÄ	-650	-255	0	-255	-230	25	-10 %
INVESTOINNIT, NETTO YHTEENSÄ	-2 557	-5 635	360	-5 275	-4691	584	-11 %

INVESTOINNIT YHTEENSÄ	TP 2022	TA 2023	Muutos 2023	Muutettu TA 2023	TP2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Tulot yhteensä	256	20	1100	1120	1103	-17	-1 %
Rahoitusosuudet yhteensä	41	0	0	0	9	9	
Menot yhteensä	-2 854	-5 655	-740	-6395	-5803	592	-9 %
Netto yhteensä	-2 557	-5 635	360	-5 275	-4691	584	-11 %

Investointilaskelmassa maa-alueiden myynti -kohta sisältää sekä tase-arvon että voiton, joka on kirjattu tuloslaskelmaan tuotoksi.

Osakkeiden ja osuuksien myynti -kohta sisältää Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän kuntayhtymäosuuksien 12/2023 tilitetyn jako-osuuden (999 422,39 euroa). Tässä yhteydessä kuntayhtymäosuudet alakirjattiin, jolloin tuloslaskelmaan muodostui 556 810,11 euron satunnainen kulu.

4.1. Keskeiset investointihankkeet ja niiden toteutuminen (olennaiset tapahtumat)

KEHITTÄVÄT INVESTOINNIT (MAAN HANKINTA JA KUNNALLISTEKNIikka UUSILLE ALUEILLE)

Vuonna 2023 ei ole rakennettu kunnallistekniikkaa uusille asuinalueille tai tehty maankäyttö sopimuksia tonttivarannon lisäämiseksi. Tonttivaranto on tällä hetkellä riittävä.

Kunta pyrkii hankkimaan maata varastoon ja kaavoitettavaksi kunnan strategian mukaisesti ja kunnan kasvu suunnista vapaaehtoisen kaupan kautta. Hausjärven kunnan alueella ei ole tarvetta ryhtyä maanhankintaan muita menetelmiä, kuten lunastusta käyttäen.

Myytävien, vapaana olevien tonttien väheneminen Monnissa edellyttää uusien maa-alueiden kaavoittamista. Ryttylässä Aurinkorannan asemakaavan ja kunnallistekniikan suunnitelman päivittämien aloitettiin tilikaudella ja rakentaminen aloitetaan seuraavalla tilikaudella.

Monnista ostettiin kiinteistökaupan kautta kiinteistö Kotipaikka 86-401-0001-0580. Maa-alue liittyy Monnin olemassa olevaan asemakaava-alueeseen ja alue on voimassa olevassa osayleiskaavassa merkitty asumiseen. Monnissa omakotitalotonttien kysyntä on vireää ja jo lähivuosien aikana tarvitaan tonttituotantoon uutta maa-aluetta.

Kunta hankki kiinteistökaupan kautta Oitista KISSALA 86-410-1-310 kiinteistön. Kiinteistö on tarkoitus jalostaa asuinrakentamiseen.

Tilikauden investoinnit on painottunut Hausjärven yhtenäiskoulun rakentamiseen. Urakkasopimus, jonka arvo 6 052 000 €, allekirjoitettiin helmikuussa ja vuoden 2023 lopussa rakennustyöt olivat valmiit lukuun ottamatta viimeistelytyötä.

Riihimäen seudun terveyskeskuskuntayhtymän purku käynnistettiin ja kunta osti Hausjärven terveysaseman 8/2023 kunnan sote-kiinteistöksi ja hyvinvointialueen vuokrasopimuksen piiriin.

VESIHUOLTOLAITOS

Villentien vesihuoltotyö saatiin valmiiksi ja Umpistentielle tehtiin vesihuollon laajennustyö. Tilikauden aikana on saneerattu viemäriverkon linjapumppaamo 75 Hikiä-Riihimäki osuudella. Vuoden aikana valmistui pumppaamon 71 (Oitin pääjätepumppaamo) ylivuodon hidastusrakenteet ja pumppaamolla otettiin käyttöön 50 m³ säiliötila ehkäisemään tulvatilanteiden ylivuotoja. Riihimäen Veden Haapahuhdan laitoksen saneerausta jatkettiin.

YLLÄPITOINVESTOINNIT

Kiinteistöjen peruskorjauksia on tehty PTS suunnitelman mukaan pyrkien säilyttämään kiinteistöjen arvo ja hallitsemalla korjausvelan kehittymistä. Lehtimajojen kiinteistöautomaatio uusittiin, Ryttylän puukirjaston katto uusittiin sekä Monnin koulun pihassa uusittiin ja täydennettiin ulkoleikkilaitteet. Valtuustosalin saneeraus aloitettiin ja uusittiin lattia- ja seinäpintoja.

TALOUDEN TOTEUTUMINEN JA OLENNAISET POIKKEAMAT

Investoinnit toteutuivat hieman talousarviota alemmalla tasolla. Investointimenot toteutuivat 90,7 %:sti: koneet ja kalusto 89 %, talonrakennus 96 %, kunnallistekniikka 76 % ja vesihuolto 87 %.

5. RAHOITUSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN

Rahoitusosa osoittaa varsinaisen toiminnan ja investointien sekä rahoituksen rahavirtojen vaikutuksen kunnan rahavarojen muutokseen tilikaudella. Rahoituslaskelman toteutusvertailu on alla:

KUNNAN RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN

TOIMINTA JA INVESTOINNIT	Alku-	TA-muu-	TA	Toteu-	Poik-	Poikke-
	peräinen		muutosten			
	TA	tokset	jälkeen			
	(1000 €)	(1000 €)	(1000 €)	(1000 €)	(1000 €)	
TOIMINNAN RAHAVIRTA						
VUOSIKATE	4 759	420	5 179	4 731	-448	-8,6 %
SATUNNAISET ERÄT	0	0	0	-557	-557	
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	-250	-50	-300	465	765	-255,1 %
	4 509	370	4 879	4 640	-239	-4,9 %
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA						
INVESTOINTIMENOT	-5 655	-740	-6 395	-5 803	592	-9,3 %
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	0	0	0	9	9	
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSTULO	270	1 250	1 520	1 103	-417	-27,4 %
	-5 385	510	-4 875	-4 691	184	-3,8 %
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-876	880	4	-51	-55	-1375,9 %
RAHOITUSTOIMINTA						
<u>ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET</u>						
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS MUILTA	0	0	0	0	0	
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS MUILTA	0	0	0	14	14	
	0	0	0	14	14	
<u>LAINAKANNAN MUUTOKSET</u>						
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	5 000	0	5 000	5 000	0	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-3 500	550	-2 950	-2 945	5	-0,2 %
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	-2 000	-1 000	-3 000	0	3 000	
	-500	-450	-950	2 055	3 005	-316,3 %
<u>OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET</u>	0	0	0	0	0	
<u>MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET</u>						
TOIMEKSIANT.VAROJEN JA PO MUU	0	0	0	-2	-2	
VAIHTO-OMAISUUDEN MUUTOS	0	0	0	1	1	
SAAMISTEN MUUTOS	0	0	0	652	652	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	0	0	0	-2 903	-2 903	
	0	0	0	-2 251	-2 251	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-500	-450	-950	-183	767	-80,8 %
RAHAVAROJEN MUUTOS	-1 376	430	-946	-234	712	-75,3 %
RAHAVARAT						
	31. 12.	3 841		-234		
	1. 1.	4 075				

6. YHTEENVETO VALTUUSTON HYVÄKSYMIIEN MÄÄRÄRAHOJEN JA TU- LOJEN TOTEUTUMISESTA TOIMIALOITTAIN

	Määrärahat						Tuloarviot					
	Alkup. talous-arvio (1000€)	TA:n muu- tokset (1000€)	TA muut:n jälkeen (1000€)	Toteu- tuma (1000€)	keam a (€) (1000€)	Poik- keama (%)	Alkup. talous- arvio (1000€)	TA:n muu- tokset (1000€)	TA muut:n jälkeen (1000€)	Toteu- tuma (1000€)	Poik- keama (€) (1000€)	Poik- keama (%)
KÄYTTÖTALOUSOSA												
Kunnanvaltuusto	65		65	61	-5	-7 %				0	0	
Keskusvaalilautakunta	38		38	29	-9	-24 %	28		28	15	-13	
Tarkastuslautakunta	29		29	27	-2	-7 %						
Kunnanhallitus	462	241	703	549	-154	-22 %	250	450	700	373	-327	-47 %
Hallinto- ja sisäiset palvelut	2794	189	2983	3092	109	4 %	120	0	120	192	72	60 %
Elinkeinot ja kehittäminen	1495	98	1593	1567	-26	-2 %	338	0	338	324	-14	-4 %
Sivistyslautakunta	14113	1155	15268	15413	145	1 %	1369	230	1599	1686	87	5 %
Tekninen lautakunta	4550	77	4627	4888	261	6 %	2988	-300	2688	2826	138	5 %
TULOSLASKELMAOSA												
Verotulot							17 800	1 200	19 000	19 082	82	0 %
Valtionosuudet							5 700	660	6 360	6 254	-106	-2 %
Korkotulot							4	0	4	3	-1	-16 %
Muut rahoitustulot							11	0	11	26	15	137 %
Korkomenot	300	60	360	417	57	16 %						
Muut rahoitusmenot	2	0	2	5	3	161 %						
Satunnaiset erät	0	0	0	557	557	0 %						
INVESTOINTIOSA												
Maa-alueet	50	240	290	283	-7	-2 %	20	0	20	104	84	420 %
Irtain omaisuus	210	0	210	188	-22	-10 %						
Elinkeinopol hankkeet	500	0	500	7	-493	-99 %						
Osakkeet ja osuudet	0	0	0	2	2		0	1100	1100	999	-101	-9 %
Talorakennus												
Kiinteistöjen hankinnat	0	340	340	320	-20							
Oitin yhtenäiskoulu	0	40	40	52	12	30 %						
Oitin alakoulu	4100	120	4220	4245	25	1 %						
Kiinteistöjen peruskorjaukset	260	0	260	263	3	1 %	0	0	0	9	9	
Kunnallistekniikan rakennus	280	0	280	213	-67	-24 %						
Vesi- ja viemärilaitos	255	0	255	230	-25	-10 %						
RAHOITUSOSA												
Antolainauksen muutokset												
Antolainasaamisten vähennys							0	0	0	14	14	
Lainakannan muutokset												
Pitkäaikaisten lainojen lisäys							5000	0	5000	5000	0	0 %
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksu	3500	-550	2950	2945	-5	0 %						
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksu	-2000	1000	3000	0	-3000							
Vaikutus maksuvalmiuteen	250	50	300	1786	1486	495 %						
YHTEENSÄ	31253	3060	38313	37140	-1174	-3 %	33627	3340	36967	36906	-61	0 %

7. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

7.1. Kunnan tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase

KUNNAN TULOSLASKELMA (ULKOISET ERÄT)

	2023	2022
Toimintatuotot	5 335 217,97	7 743 076,67
Myyntituotot	2 243 358,03	2 202 072,63
Maksutuotot	514 022,19	1 932 351,35
Tuet ja avustukset	606 713,81	1 942 350,32
Muut toimintatuotot	1 971 123,94	1 666 302,37
Valmistus omaan käyttöön	2 133,25	
Toimintakulut	-25 548 680,57	-56 930 981,55
Henkilöstökulut	-14 318 493,69	-20 564 832,76
Palvelujen ostot	-7 487 031,11	-31 051 156,73
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 466 587,72	-2 884 875,32
Avustukset	-594 868,13	-1 340 677,72
Muut toimintakulut	-681 699,92	-1 089 439,02
Toimintakate	-20 211 329,35	-49 187 904,88
Verotulot	19 081 573,00	35 860 036,00
Valtionosuudet	6 254 071,00	16 384 637,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-393 286,54	-183 416,51
Korkotuotot	3 369,41	2 063,97
Muut rahoitustuotot	26 042,94	34 572,75
Korkokulut	-417 474,56	-214 015,39
Muut rahoituskulut	-5 224,33	-6 037,84
Vuosikate	4 731 028,11	2 873 351,61
Poistot ja arvonalentumiset	-3 588 730,55	-2 376 276,13
Suunnitelman muk. poistot	-2 776 956,14	-2 376 276,13
Arvonalentumiset	-811 774,41	0,00
Satunnaiset erät	-556 810,11	0,00
Satunnaiset tuotot	0,00	0,00
Satunnaiset kulut	-556 810,11	0,00
Tilikauden tulos	585 487,45	497 075,48
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	585 487,45	497 075,48

KUNNAN RAHOITUSLASKELMA

Kunnan rahoituslaskelma		2023	2022
		€	€
Toiminnan rahavirta		4 639 649,78	2 632 674,18
Vuosikate		4 731 028,11	2 873 351,61
Satunnaiset erät		-556 810,11	0,00
Tulorahoituksen korjauserät		465 431,78	-240 677,43
Investointien rahavirta		-4 690 684,34	-2 557 311,20
Investointimenot		-5 802 586,65	-2 854 337,60
Rahoitusosuudet investointimenoihin		8 655,92	40 466,37
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot		1 103 246,39	256 560,03
Toiminnan ja investointien rahavirta		-51 034,56	75 362,98
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset		13 600,00	13 600,00
Antolainasaamisten vähennys		13 600,00	13 600,00
Lainakannan muutokset		2 055 176,76	-3 637 259,24
Pitkäaikaisten lainojen lisäys		5 000 000,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys		-2 944 823,24	-3 637 259,24
Lyhytaikaisten lainojen muutos		0,00	0,00
Oman pääoman muutokset		0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		-2 251 354,07	670 386,94
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset		-1 599,54	-15 932,65
Vaihto-omaisuuden muutos		1 241,94	-19 269,97
Saamisten muutos		652 288,29	344 336,12
Korottomien velkojen muutos		-2 903 284,76	361 253,44
Rahoituksen rahavirta		-182 577,31	-2 953 272,30
Rahavarojen muutos		-233 611,87	2 877 909,32
Rahavarat 31.12.		3 841 097,54	6 952 618,73
Rahavarat 1.1.		4 074 709,41	4 074 709,41

KUNNAN TASE

VASTAAVAA	2023 euroa	2022 euroa
PYSYVÄT VASTAAVAT	46 835 789,67	49 873 696,52
Aineettomat hyödykkeet	1 696 071,04	1 865 448,72
Aineettomat oikeudet	0,00	21 068,07
Muut pitkävaik. menot	1 696 071,04	1 844 380,65
Aineelliset hyödykkeet	42 010 737,65	39 737 241,00
Maa- ja vesialueet	6 750 596,08	6 479 610,13
Rakennukset	19 939 112,60	21 208 429,87
Kiinteät rak. ja laitteet	10 181 830,25	10 977 531,38
Koneet ja kalusto	721 462,22	931 215,28
Ennakkomaksut ja keskener. hankinnat	4 417 736,50	140 454,34
Sijoitukset	3 128 980,98	8 271 006,80
Muut osakkeet ja osuudet	3 083 180,98	8 211 606,80
Muut lainasaamiset	40 800,00	54 400,00
Muut saamiset	5 000,00	5 000,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	56 408,57	59 966,61
Lahjoitusrahast. er.katteet	56 408,57	59 966,61
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 118 395,63	6 005 537,73
Vaihto-omaisuus	123 987,95	125 229,89
Aineet ja tarvikkeet	123 987,95	125 229,89
Saamiset	1 153 310,14	1 805 598,43
Pitkäaikaiset saamiset	1 961,86	1 261,86
Lainasaamiset	0,00	0,00
Myyntisaamiset	0,00	0,00
Pitkäaikaiset muut saamiset	1 961,86	1 261,86
Lyhytaikaiset saamiset	1 151 348,28	1 804 336,57
Myyntisaamiset	784 201,52	985 007,46
Muut saamiset	200 365,99	517 230,76
Siirtosaamiset	166 780,77	302 098,35
Rahat ja pankkisaamiset	3 841 097,54	4 074 709,41
VASTAAVAA YHTEENSÄ	52 010 593,87	55 939 200,86

VASTATTAVAA	2023 euroa	2022 euroa
OMA PÄÄOMA	22 796 950,42	24 963 792,44
Peruspääoma	11 771 502,07	14 523 831,54
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	10 439 960,90	9 942 885,42
Tilikauden yli- / alijäämä	585 487,45	497 075,48
PAKOLLISET VARAUKSET	0,00	0,00
Muut pakolliset varaukset	0,00	0,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	81 508,04	86 665,62
Lahjoitusrahastojen pääomat	69 923,29	71 769,00
Muut toimeksiantojen pääomat	11 584,75	14 896,62
VIERAS PÄÄOMA	29 132 135,41	30 888 742,80
Pitkäaikainen	16 502 067,33	14 946 890,57
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	16 502 067,33	14 946 890,57
Lyhytaikainen	12 630 068,08	15 941 852,23
Joukkovelkakirjalainat	6 000 000,00	6 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vak.laitoksilta	3 444 823,24	2 944 823,24
Saadut ennakot	2 395,35	2 490,89
Ostovelat	1 129 787,63	2 924 722,53
Muut velat	254 639,47	374 397,91
Siirtovelat	1 798 422,39	3 695 417,66
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	52 010 593,87	55 939 200,86

7.2. Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase

VESIHUOLTOLAITOKSEN TULOSLASKELMA (ULKOISET JA SISÄISET ERÄT)

	2023	2022
Liikevaihto	1 314 827,90	1 377 643,82
Valmistus omaan käyttöön		
Liiketoiminnan muut tuotot	601,91	9 719,64
Materiaalit ja palvelut	-727 367,41	-722 261,91
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-188 420,05	-178 523,03
Palvelujen ostot	-538 947,36	-543 738,88
Henkilöstökulut	-230 697,20	-200 360,03
Poistot ja arvonalentumiset	-489 114,28	-489 622,25
Liiketoiminnan muut kulut	-8 418,10	-26 246,16
Liikelylijäämä (-alijäämä) yhteensä	-140 167,18	-51 126,89
Rahoitustuotot ja -kulut	-23 604,29	-21 739,20
Ylijäämä(alijä) enn.satunn.eriä yhteensä	-163 771,47	-72 866,09
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-163 771,47	-72 866,09

VESIHUOLTOLAITOKSEN RAHOITUSLASKELMA

	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Liikelylijäämä (alijäämä)	-140 167,18	-51 126,89
Poistot ja arvonalentumiset	489 114,28	489 622,25
Rahoitustuotot ja -kulut	-23 604,29	-21 739,20
Toiminnan rahavirta yhteensä	325 342,81	416 756,16
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-230 188,17	-657 569,04
Rahoitusosuudet investointimenoihin		
Investointien rahavirta yhteensä	230 188,17	-657 569,04
Toiminnan ja investointien rahavirta	95 154,64	-240 812,88
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys kunnalle/ky:lle		499 341,91
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle/ky:lle	-174 299,14	-98 959,30
Pitkäaikaisten lainojen vähennys muilta		
Oman pääoman muutokset		
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Saamisten muutos muilta	28 260,60	-169 032,53
Korot. velkojen muutos muilta	50 883,89	9 462,80
Rahoituksen rahavirta yhteensä	-95 154,65	240 812,88
Rahavarojen muutos	0,00	0,00
Rahavarat 31.12.		
Rahavarat 1.1.		

VESIHUOLTOLAITOKSEN TASE

TASE		
VASTAAVAA		
	2023	2022
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Muut pitkävaikutteiset menot	1 688 019,70	1 828 276,98
AINEELLISET HYÖDYKKEET	4 355 453,91	4 474 122,74
RAKENNUKSET	7 183,00	7 981,11
KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	4 321 187,12	4 430 128,73
ENNAKKOMAKSUT JA KESKENERÄISET HANKINNAT	27 083,79	36 012,90
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ	6 043 473,61	6 302 399,72
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
SAAMISET	284 617,56	312 878,16
LYHYTAIKAISET SAAMISET	284 617,56	312 878,16
Myyntisaamiset	284 617,56	319 880,86
Muut saamiset	0,00	-7 002,70
Siirtosaamiset		
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	284 617,56	312 878,16
VASTAAVAA YHTEENSÄ	6 328 091,17	6 615 277,88
VASTATTAVAA	2023	2022
OMA PÄÄOMA		
PERUSPÄÄOMA	200 000,00	200 000,00
Peruspääoma		
EDELLESTEN TILIK. YLI/ALIJÄÄMÄ	1 333 118,40	1 405 984,49
TILIKAUDEN YLI-/ALIJÄÄMÄ	-163 771,46	-72 866,09
Tulostilit		
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	1 369 346,94	1 533 118,40
VIERAS PÄÄOMA		
PITKÄAIKAINEN	4 620 163,52	4 794 948,24
LAINAT JULKISYHTEISÖILTÄ	4 620 163,52	4 794 948,24
LYHYTAIKAINEN	338 580,71	287 211,24
LAINAT JULKISYHTEISÖILTÄ	97 439,58	96 954,00
SAADUT ENNAKOT	0,00	367,42
OSTOVELAT	158 060,98	151 549,49
MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT	3 798,92	2 537,98
SIIRTOVELAT	79 281,23	35 802,35
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	4 958 744,23	5 082 159,48
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	6 328 091,17	6 615 277,88

TASEEN TUNNUSLUVUT / VESI- JA VIEMÄRILAITOS				
			2023	2022
Omavaraisuusaste, %			21,6	23,2
Suhteellinen velkaantuneisuus, %			377	366
Kertynyt yli-/alijäämä, 1.000 €			1 169	1 333
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas			146	166
Lainakanta 31.12., 1.000 €			4 718	4 892
Lainakanta 31.12./asukas			590	608
Asukasluku			8 000	8 040

7.3. Kuntakonsernin tuloslaskelma, rahoituslaskelma ja tase

KONSERNIN TULOSLASKELMA

TULOSLASKELMA	2023	2022
Toimintatuotot	5 920 222,89	26 330 728,81
Toimintakulut	-26 051 470,61	-74 875 297,60
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)		316,18
TOIMINTAKATE	-20 131 247,71	-48 544 252,61
Verotulot	19 081 573,00	35 860 036,00
Valtionosuudet	6 254 071,00	16 384 637,00
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	3 369,41	3 506,74
Muut rahoitustuotot	27 523,66	195 799,19
Korkokulut	-417 474,56	-272 025,51
Muut rahoituskulut	-7 035,21	-9 191,05
Rahoitustuotot ja -kulut	-393 616,70	-81 910,62
VUOSIKATE	4 810 779,59	3 618 509,76
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-2 803 929,53	-3 270 405,82
Arvonalentumiset	-817 396,60	
Poistot ja arvonalentumiset	-3 621 326,13	-3 270 405,82
Satunnaiset erät	-556 810,11	0,00
TILIKAUDEN TULOS	632 643,35	348 103,95
Tilinpäätössiirrot	678,00	2 111,08
Tilikauden verot	-11 179,52	-7 981,68
Vähemmistöosuudet	16,71	-7,59
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	622 158,54	342 225,76

KONSERNIN TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	2023	2022
Toimintatuotot / Toimintakulut, %	23	35
Vuosikate/poistot %	133	111
Vuosikate, €/ asukas	601	450
Asukasmäärä	8 000	8 040

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMA

	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	4 810 779,59	3 618 509,76
Satunnaiset erät	-556 810,11	0,00
Tilikauden verot	-11 179,52	-7 981,68
Tulorahoituksen korjauserät	-209 872,75	-115 384,25
	4 032 917,21	3 495 143,83
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-5 802 586,66	-6 593 988,90
Rahoitusosuudet investointimenoihin	8 655,92	40 466,37
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulo	2 163 382,00	119 755,68
	-3 630 548,74	-6 433 766,85
Toiminnan ja investointien rahavirta	402 368,46	-2 938 623,02
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten vähennys	15 368,81	17 260,17
	15 368,81	17 260,17
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	5 000 000,00	6 328 519,05
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-2 985 952,67	-4 119 413,56
	2 014 047,33	2 209 105,49
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-11 114,15	-17 780,22
Vaihto-omaisuuden muutos	1 241,94	-33 567,57
Saamisten muutos	336 935,68	-543 373,98
Korottomien velkojen muutos	-3 255 439,25	555 956,29
	-2 928 375,78	-38 765,47
Rahoituksen rahavirta	-898 959,64	2 187 600,20
Rahavarojen muutos	-496 591,18	-751 022,82
Rahavarat kauden lopussa	4 040 598,65	8 409 920,88
Rahavarat 1.1.	4 537 189,84	9 160 943,70
Rahavarojen muutos	-496 591,18	-751 022,82

KONSERNIN RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

	2023	2022
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 €	-4 487	-4 307
Investointien tulorahoitus, %	83	55
Lainanhoitokate	1,5	0,9
Laskennallinen lainanhoitokate	1,4	0,9
Kassan riittävyys, päivää	42	36

Asukasmäärä	8 000	8 040
-------------	-------	-------

KONSERNITASE

TASE	2023	2022
VASTAAVAA		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	20 779,16	208 922,50
Muut pitkävaikutteiset menot	1 696 992,67	1 848 681,23
Aineettomat hyödykkeet	1 717 771,83	2 057 603,73
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	6 798 963,96	6 688 178,09
Rakennukset	20 203 315,62	25 921 153,98
Kiinteät rakenteet ja laitteet	10 181 830,25	11 040 482,45
Koneet ja kalusto	720 771,82	1 349 522,38
Muut aineelliset hyödykkeet		800,29
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	4 417 736,50	6 623 749,92
Aineelliset hyödykkeet	42 322 618,15	51 623 887,11
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosuudet		249 040,17
Muut osakkeet ja osuudet	3 051 008,85	3 528 797,93
Muut lainasaamiset	40 800,00	72 701,51
Muut saamiset	5 000,00	9 076,50
Sijoitukset	3 096 808,85	3 859 616,09
PYSYVÄT VASTAAVAT	47 137 198,83	57 541 106,93
TOIMEKSIANTOJEN VARAT		
Valtion toimeksiannot	143 191,94	142 803,52
Lahjoitusrahastojen varat	56 408,57	59 966,61
Muut toimeksiantojen varat		
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	199 600,51	202 770,13
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	123 987,95	207 102,17
Muu vaihto-omaisuus		1 269,45
Vaihto-omaisuus	123 987,95	208 371,63
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset		
Muut saamiset	1 961,86	90 047,44
Pitkäaikaiset saamiset	1 961,86	90 047,44
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	785 294,78	2 326 314,63
Muut saamiset	200 798,57	920 726,86
Siirtosaamiset	181 007,33	763 994,41
Lyhytaikaiset saamiset	1 167 100,67	4 011 035,90
Saamiset	1 169 062,53	4 101 083,34
Rahoitusarvopaperit		
Osakkeet ja osuudet		2 171,58
Rahoitusarvopaperit	0,00	2 171,58
Rahat ja pankkisaamiset	4 040 598,65	8 407 749,30
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 333 649,13	12 719 375,85
VASTAAVAA	52 670 448,47	70 463 252,91

VASTATTAVAA	2023	2022
OMA PÄÄOMA	23 094 607,37	25 134 057,84
Peruspääoma	11 771 502,07	14 523 831,54
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma	25 228,19	25 228,19
Muut omat rahastot	1 873,83	2 551,83
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	10 673 844,74	10 240 220,52
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	622 158,54	342 225,76
VÄHEMMISTÖOSUUDET	4 214,79	7 269,02
PAKOLLISET VARAUKSET	0,00	435 120,66
Muut pakolliset varaukset		435 120,66
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	224 699,98	256 314,73
Valtion toimeksiannot	143 191,94	152 280,67
Lahjoitusrahastojen pääomat	69 923,29	85 082,99
Muut toimeksiantojen pääomat	11 584,75	18 951,07
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen pääoma	16 635 982,18	25 104 705,75
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	16 502 067,33	24 928 530,33
Lainat julkisyhteisöiltä	133 914,85	176 175,42
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lyhytaikainen vieras pääoma	12 710 944,15	19 525 784,94
Joukkovelkakirjalainat	6 000 000,00	6 000 000,00
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	3 444 823,24	3 237 231,33
Lainat julkisyhteisöiltä	43 199,58	42 068,44
Saadut ennakot	5 002,20	41 299,46
Ostovelat	1 139 910,13	4 375 344,51
Muut velat /Liittymismaksut ja muut velat	266 592,80	602 699,66
Siirtovelat	1 811 416,20	5 227 141,54
VIERAS PÄÄOMA	29 346 926,33	44 630 490,68
VASTATTAVAA	52 670 448,47	70 463 252,91

KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT

Konsernitaseen tunnusluvut	2023	2022
Omavaraisuusaste, %	44	36
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	94	57
Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000€	26 537	35 077
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	1 412	1 316
Lainakanta 31.12., 1.000 €	26 124	34 384
Lainakanta 31.12., €/asukas	3 266	4 277
Konsernin lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas	3 317	4 363
Kertynyt yli-/alijäämä, 1.000 €	11 296	10 582
Lainasaamiset, 1.000 €	41	73

8. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

8.1. Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

8.1.1. Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja menetelmät

PYSYVIEN VASTAAVIEN AINEETTOMIEN JA AINEELLISTEN HYÖDYKKEIDEN ARVOSTUS

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti.

Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Poistosuunnitelmassa määritellyt poistoajat ovat kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamassa yleisohjeessa kuvatuissa ja Hausjärven kunnanvaltuuston määrittelemien poistoaikojen rajoissa. Mikäli on käytetty poistoaikojen alarajoja pidempiä poistoaikoja, on niiden käyttämiselle esitetty poistosuunnitelmasta päätetäessä teknistaloudelliset perustelut, joiden pohjalta on määritelty kohteen palvelutuotantokykyä vastaava pitoaika. Samoin myös vuoden aikana aktivoiduille investoinneille poistoajaksi on määritelty joko alarajan mukainen poistoaika tai perustellusta syystä pidempi, palvelutuotantokykyä vastaava pitoaika.

PYSYVIEN VASTAAVIEN SIOITUSTEN ARVOSTUS

Pysyvien vastaavien käyttöomaisuusosakkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alhaisempaan arvoon.

VAIHTO-OMAISUUDEN ARVOSTUS

Vaihto-omaisuus on arvostettu taseeseen toteutuneiden hankintamenojen keskiarvon mukaisesti.

RAHOITUSOMAISUUDEN ARVOSTUS

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

JOHDANNAISSOPIMUSTEN KÄSITTELY

Kunnalla ei ole tällä hetkellä johdannaisopimuksia.

8.1.2. Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin

Yksittäisiä virheitä edellisten tilikausien vertailuluvuissa on korjattu todellisen toteuman mukaisiksi.

8.1.3. Selvitys edellisen tilikauden tietojen vertailukelvottomuudesta tilikauden tietoihin

Tilikauden tietojen vertailussa edelliseen tilikauteen tulee ottaa huomioon, että sote -voimaannapolain perusteella tehtävät omaisuuden ja pääomien siirtoja koskevat kirjaukset eivät ole kirjanpitolautakunnan hyvinvointi- ja kuntajaoston lausunnon 128 mukaan luonteeltaan kirjanpitoperiaatteiden muutoksia tai aikaisempien vuosien virheiden oikaisuja, joten kuntien tilinpäätöksessä 2023 vertailuvuotena olevan edellisen tilikauden päättävään taseeseen 2022 ei tehdä oikaisuja vaan tarvittavat tiedot annetaan liitetiedoissa. Taseen 31.12.2022 saldoihin verrattuna 1.1.2023 Hausjärven kunnan taseen alkusaldoihin on tehty seuraavat muutokset:

	31.12.2022	Muutos	1.1.2023
Vastaavaa			
Koneet ja kalusto	931 215,28	-86 659,06	844 556,22
Muut osakkeet ja osuudet	8 211 606,80	-3 574 169,80	4 637 437,00
		-3 660 828,86	
Vastattavaa			
Peruspääoma	14 523 831,54	-2 752 329,47	11 771 502,07
Siirtovelat	3 695 417,66	-908 499,39	2 786 918,27
		-3 660 828,86	

8.1.4. Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut

Pelastustoimen kalustosta saatuja myyntituottoja on kohdistunut tilikaudelle noin 163 000 euroa. Sosiaali- ja terveystoimen tuottoja on kohdistunut tilikaudelle noin 108 000 euroa ja kuluja noin 133 000 euroa, johon sisältyi myös vuoden 2022 palkkavastuita, joista päästiin neuvottelutulokseen vuonna 2023. Lisäksi maksettiin vahingonkorvaus aiemmin aiheutuneesta vesivahingosta ja käräjäoikeuden vahvistama korvaus entiselle työntekijälle.

8.1.5. Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

KESKINÄISEN OMAISUUDEN ELIMINOINTI

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen keskinäinen omistus on tehty nimellis- eli pariarvomenetelmällä.

SISÄISET LIIKETAPAHTUMAT

Sisäiset velat ja saamiset ja muut sisäiset liiketapahtumat on vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta eliminoitu.

VÄHEMMISTÖOSUUDET

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin omasta pääomasta. Vapaaehtoisista varauksista ja poistoeroista vähemmistöosuutta ei ole erotettu.

SUUNNITELMAPOISTOJEN OIKAISU

Poistot on tehty suunnitelmien mukaan.

KUNTAYHTYMÄT

Kuntayhtymien taseet ja niiden liitetiedot on yhdistelty lukuarvoiltaan omistussuuden mukaan.

POIKKEAVAT TILIKAUDET

Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän vuoden 2023 tilinpäätös koskee aikaväliä 1.1.-31.8.2023.

KONSERNIN RAKENTEESSA TAPAHTUNEET MUUTOKSET JA TIETOJEN VERTAILUKELPOISUUS

Sote-uudistuksesta johtuen Hausjärvi –konserniin kuulunut Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kuntayhtymä siirtyi osaksi Kanta-Hämeen hyvinvointialuetta vuoden 2023 alussa ja Eteva kuntayhtymän toiminta siirtyi samaan aikaan osaksi usean eri hyvinvointialueen toimintaa.

Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän osalta hyvinvointialueelle siirtyi kuntien tavoin henkilöstö, irtain ja käyttöomaisuus ja sopimukset. Kuntayhtymä vuokrasi hyvinvointialueelle tilojaan 31.7.2023 asti, kunnes kunnat ostivat kuntayhtymältä alueellaan sijaitsevien tilojen kiinteistöt, rakennukset ja osakkeet. Kunnanvaltuusto hyväksyi osaltaan Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymän purkusopimuksen 3.4.2023 (80§) ja loppuselvityksen 6.11.2023 (125§) sekä oikeutti Riihimäen kaupungin talousjohtajan hoitamaan loppuselvityksen ja purkautumisen jälkeiset järjestelyt. Kunnanvaltuusto hyväksyi kuntayhtymän vuoden 2023 tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.-31.8.2023 (6.11.2023/124§). Jäsenkunnille tilitettiin joulukuussa 2023 tuolloin jaettavissa ollut lopputilityksen erä, jonka suuruus oli hyväksytty loppuselvityksen käsittelyn yhteydessä (nk. joulukuun jako-osuus). Kyseinen erä Hausjärven kunnan osalta oli 999 422,39 euroa. Kuntayhtymäosuusien purkukirjaus tehtiin Hausjärven kunnan kirjanpitoon joulukuussa 2023 kyseistä summaa vastaan, jolloin tappiota kirjattiin satunnaisiin kuluihin 556810,11 euroa. Kyseisten kuntayhtymäosuusien tasearvoa oli kirjanpitolautakunnan hyvinvointi- ja kuntajaoston lausunnon 139 mukaisesti nostettu Hausjärven kunnan vuoden 2023 tilinavauksessa noin 0,455 miljoonalla eurolla 1 556 232,50 euroon. Aiemmin syksyllä oli jo jaettu Tuomi Logistiikka Oy:n, Kuntien Tiera Oy:n ja Sarastia Oy:n osakkeita, joiden tasearvo oli Hausjärven osalta 828,48 euroa. Kuntayhtymän purkamisesta aiheutuneisiin kuluihin jätettiin 200 000 euron varaus ja lisäksi jakamatta jäivät vielä toistaiseksi erät, joiden suuruus riippuu siitä, miten kesken olevien asioiden neuvottelut etenevät Kanta-Hämeen hyvinvointialueen kanssa Penttilänkadun ja Kontiontien kiinteistöjen osalta. Myös perintötoimistoilla olevien saatavien arvostus on vielä kesken. Vielä jakamatta olevia

8.2. Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

ULKOISET TOIMINTATUOTOT TOIMIELIMITTÄIN (LIITETIETO 6)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Yleishallinto	1 154 565,24	867 890,10	890 075,33	724 214,90
Sosiaali- ja terveystoiminta	335 623,52	21 885 269,06		3 441 292,12
Opetus- ja kulttuuritoiminta	1 686 242,15	1 483 322,02	1 686 242,15	1 483 322,02
Yhdyskuntapalvelut	1 493 273,56	777 115,01	1 508 382,07	777 115,01
Vesihuoltolaitos	1 250 518,42	1 317 132,62	1 250 518,42	1 317 132,62
Muut palvelut				
Yhteensä	5 920 222,89	26 330 728,81	5 335 217,97	7 743 076,67

VEROTULOJEN ERITTELY (LIITETIETO 7)

	2023	2022
Kunnan tulovero	16 142 992,00	32 316 941,00
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 156 953,00	1 758 836,00
Kiinteistövero	1 781 628,00	1 784 259,00
Verotulot yhteensä	19 081 573,00	35 860 036,00

VALTIONOSUUKSIEN JA VEROTULOMENETYSTEN KORVAUSTEN ERITTELY (LIITETIETO 8)

	2023	2022
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	6 104 183,00	12 869 454,00
<i>Siitä:</i> Verotuloihin perustuva v.os. tasaus (+/-)	2 869 047,00	3 143 681,00
<i>Siitä:</i> harkinnanvarainen v.os. korotus		
Opetus- ja kulttuuritoiminnan rahoituslain mukaiset valtionosuudet	-1 288 598,00	-1 217 004,00
Verotulomenetysten korvaus	1 438 486,00	4 732 187,00
Valtionosuudet ja verotulomenetysten korvaukset yhteensä	6 254 071,00	16 384 637,00

PALVELUJEN OSTOJEN ERITTELY (LIITETIETO 9)

	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	2 675 444,04	24 391 623,10
Muiden palvelujen ostot	4 811 587,07	6 659 533,63
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	7 487 031,11	31 051 156,73

8.2.1. Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet

Kuluvan käyttöomaisuuden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa.

SUUNNITELMAN MUKAISTEN POISTOJEN LASKENNASSA KÄYTETYT POISTOMENETELMÄT JA POISTOAJAT

Laji	Poistomenetelmä	Poistoaika
Aineettomat oikeudet	Tasapoisto	5–20 v
Muut pitkävaikutteiset menot		
ATK-ohjelmistot	Tasapoisto	3 v
Muut	Tasapoisto	2–5 v tai 20 v
Rakennukset		
Hallinto- ja laitosrakennukset	Tasapoisto	30–50 v
Uudisrakennukset ja kantaviin rakenteisiin ulottuvat peruskorjaukset	Tasapoisto	20–40 v
Kantaviin rakenteisiin kohdistumattomat peruskorjaukset	Tasapoisto	5–30 v
Vapaa-ajan rakennukset	Tasapoisto	20–30 v
Asuinrakennukset	Tasapoisto	30–50 v
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kadut, tiet, torit ja puistot (ml. urheilualueet)	Menojäännöspoisto	15 %
Muut maa- ja vesirakenteet	Menojäännöspoisto	10 %
Vedenjakeluverkosto	Menojäännöspoisto	10 %
Viemäriverkko	Menojäännöspoisto	10 %
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	Menojäännöspoisto	20 %
Siirtoviemäri-yhdysvesijohto	Tasapoisto	40 v
Koneet ja kalusto		
Muut kuljetusvälineet	Tasapoisto	4–7 v
Muut liikkuvat työkonet	Tasapoisto	5–10 v
Muut raskaat koneet	Tasapoisto	10–15 v
Muut kevyet koneet	Tasapoisto	5–10 v
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	Tasapoisto	5–15 v
Atk-laitteet	Tasapoisto	3–5 v
Muut laitteet ja kalusteet	Tasapoisto	3–5 v

Pienet käyttöomaisuushankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kirjattu vuosikuluiksi.

PAKOLLISTEN VARAUSTEN MUUTOKSET (LIITETIETO 12)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Potilasvahinkovakuutusmaksu 1.1.		359 206,50		
Lisäykset tilikaudella		75 914,15		
Vähennykset tilikaudella				
Potilasvahinkovakuutusmaksu 31.12.		435 120,66		
Muu pakollinen varaus 1.1.		130 852,83		130 852,83
Vähennykset tilikaudella		-130 852,83		-130 852,83
Muu pakollinen varaus 31.12.		0,00		0,00

PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSVOITOT JA -TAPPIOT (LIITETIETO 13)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueiden luovutusvoitot	91 378,33	60 833,11	91 378,33	60 833,11
Rakennusten luovutusvoitot	14 661,53	13242,79		
Osakkeet luovutusvoitot	151 050,05			48 991,49
Muut luovutusvoitot	1 905,47	2838,23		
Luovutusvoitot yhteensä	258 995,39	76914,13	91 378,33	109 824,60
Muut toimintakulut				
Maa- ja vesialueiden luovutustappiot				
Rakennusten luovutustappiot				
Osakkeet luovutustappiot	49 122,63	16 489,32		
Satunnaiset kulut				
Kuntayhtymäosuudet luovutustappiot	556 810,11		556 810,11	
Luovutustappiot yhteensä	605 932,74	16 489,32	556 810,11	

SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT (LIITETIETO 14)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Satunnaiset kulut				
Riihimäen seudun terveyskeskuksen purkaminen /kuntayhtymäosuuksien tappio	556 810,11		556 810,11	
Satunnaiset erät yhteensä	556 810,11		556 810,11	

8.3. Taseen liitetiedot

8.3.1. Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

ARVONKOROTUKSET

Taseeseen ei ole aktivoitu arvonkorotuksia.

AKTIVOIDUT KORKOMENOT

Taseeseen ei ole aktivoitu korkomenoja.

AINEETTOMAT HYÖDYKKEET (LIITETIETO 19)

	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaik. menot	Aineettomat hyödykkeet yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	21 068,07	1 844 380,65	1 865 448,72
Lisäykset tilikauden aikana			
Vähennykset tilikauden aikana			
Siirrot erien välillä	1,00	-1,00	
Tilikauden poisto	-10 534,53	-148 308,61	-158 843,14
Arvonlennukset ja niiden palautukset	-10 534,54		-10 534,54
Poistamaton hankintameno 31.12.	0,00	1 696 071,04	1 696 071,04
Kirjanpitoarvo 31.12.	0,00	1 696 071,04	1 696 071,04

AINEELLISET HYÖDYKKEET (LIITETIETO 19)

	Maa- ja vesialueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Keskeneräiset hankinnat	Aineelliset hyödykkeet yhteensä	Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	6 479 610,13	21 208 429,87	10 977 531,38	844 556,22		140 454,34	39 650 581,94	41 516 030,66
Lisäykset tilikauden aikana	283 431,63	533 885,53	492 228,82	187 949,43		4 303 114,77	5 800 610,18	5 800 610,18
Rahoitusosuudet tilikaudella		-8655,92					-8 655,92	-8 655,92
Vähennykset tilikauden aikana	-12 445,68						-12 445,68	-12 445,68
Siirrot erien välillä			25 832,61			-25 832,61	0,00	0,00
Tilikauden poisto		-1 074 185,54	-1 313 762,56	-230 164,90			-2 618 113,00	-2 776 956,14
Arvonlennukset ja niiden palautukset		-720 361,34		-80 878,53			-801 239,87	-811 774,41
Poistamaton hankintameno 31.12.	6 750 596,08	19 939 112,60	10 181 830,25	721 462,22		4 417 736,50	42 010 737,65	43 706 808,69
Kirjanpitoarvo 31.12.	6 750 596,08	19 939 112,60	10 181 830,25	721 462,22		4 417 736,50	42 010 737,65	43 706 808,69

MAA- JA VESIALUEET ERITTELY (LIITETIETO 19)

	Konserni		Kunta	
	TP 2023	TP 2022	TP 2023	TP 2022
Maa- ja vesialueet				
Kiinteistöjen liittymismaksut	5 000,00	32 472,12	5 280,00	5 280,00
Muut maa- ja vesialueet	6 793 963,96	6 655 705,97	6 745 316,08	6 474 330,13
Maa- ja vesialueet yhteensä	6 798 963,96	6 688 178,09	6 750 596,08	6 479 610,13

PYSYVIEN VASTAAVIEN SIOITUKSET (LIITETIETO 19)

	Osakkeet konserniyh- tiöt	Osak- keet omis- tusyhtei- söt	Osakkeet ja osuudet			Jvk-, muut laina- ja muut saamiset			
			Kuntayhty- mäosuudet	Muut osak- keet ja osuu- det	Yhteensä	Saami- set konser- niyh- söt	Saami- set kun- tayhty- mät	Saamiset muut yhtei- söt	Liittymis- maksut pa- lautettavat
Hankintameno 1.1.		1 589 314,62	3 048 122,38	4 637 437,00			54 400,00	5 000,00	59 400,00
Lisäykset			1 976,48	1 976,48					0,00
Vähennykset		-1 556 232,50		-1 556 232,50			-13 600,00		-13 600,00
Hankintameno 31.12.		33 082,12	3 050 098,86	3 083 180,98			40 800,00	5 000,00	45 800,00
Kirjanpitoarvo 31.12.		33 082,12	3 050 098,86	3 083 180,98			40 800,00	5 000,00	45 800,00

OLENNAISET KUNTAYHTYMÄOSUUKSIEN ARVON MUUTOKSET

	Tasearvo 1.1	Lisäykset tilikaudella	Vähennykset tilikaudella	Tasearvo 31.12
Riihimäen seudun terveyskeskuksen ky	1 556 232,50		1 556 232,50	0,00

OMISTUKSET MUISSA YHTEISÖISSÄ (LIITETIETO 20-22)

	Kotipaikka	Kunnan omistus- osuus	Konser- nin omis- tususuus	Konsernin osuus omasta pää- omasta	Konsernin osuus vieraasta pää- omasta	Konsernin osuus tilik. voitosta/tap- piosta
Tytäryhteisöt						
Hausjärven Vammaissäätiö	Hausjärvi	100,00%	100,00%	364 261,50	196 543,19	37 963,35
Kuntayhtymät						
Riihimäen seudun terveyskeskuksen ky	Riihimäki	17,51%	17,58%	0,00	0,00	-148 164,24
Hämeen maakuntaliitto ky	Hämeen- linna	4,52%	4,52%	70 623,84	18 480,83	-1 352,26
Yhteensä				434 885,34	215 024,02	-111 553,15

**PITKÄ- JA LYHYTAIKAISET SAAMISET TYTÄRYHTEISÖILTÄ, KUNTAYHTYMILTÄ SEKÄ OSAK-
KUUS- JA MUILTA OMISTUSYHTEISYHTEISÖILTÄ (LIITETIETO 23)**

	2023		2022	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		183,20		-175,71
Lainasaamiset				
Muut saamiset				
Siirtosaamiset				
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	-175,71
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä				
Myyntisaamiset				31 867,91
Lainasaamiset				
Muut saamiset				
Siirtosaamiset				
Yhteensä	0,00	0,00	0,00	31 867,91
Saamiset yhteensä	0,00	0,00	0,00	31 692,20

SIIRTOSAAMISIIN SISÄLTYVÄT OLENNAISET ERÄT (LIITETIETO 24)

	Konserni		Kunta	
	TP 2023	TP 2022	TP 2023	TP 2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Ely-keskus, työllistämistuet			8 988,09	32 410,22
Ely-keskus, kuntouttava työtoiminta			4 863,15	3 803,93
Ely-keskus, maahanm. Kuntakorvaus			6 295,00	
Kela/sv-korvaukset			6 483,83	18 462,49
Kela/työterveyshuollon korvaukset	64 642,30	243 582,86	64 642,30	91 100,00
KHSHP ky kuntamaksun ja ensihoidon palautus				
Tuet ja avustukset	25 647,99	94 225,92	25 647,99	41 699,27
Kuntarahoitus, korkosaamiset Kuntatodistus			38 274,13	
Muut	90 717,04	426 185,64	11586,28	114 622,44
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	181 007,33	763 994,42	166 780,77	302 098,35

8.3.2. Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

OMAN PÄÄOMAN ERITTELY (LIITETIETO 25)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	11 771 502,07	14 523 831,54	11 771 502,07	14 523 831,54
Peruspääoma 31.12.	11 771 502,07	14 523 831,54	11 771 502,07	14 523 831,54
Yhdistysten ja säätiöiden po 1.1.	25 228,19	25 228,19		
Yhdistysten ja säätiöiden po 31.12.	25 288,19	25 228,19		
Muut omat rahastot 1.1.	2 551,83	4 662,91		
Siirrot rahastosta	678,00	2 111,08		
Muut omat rahastot 31.12.	1 873,83	2 551,83		
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	10 673 844,74	10 240 220,52	10 439 960,90	9 942 885,42
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	10 673 844,74	10 240 220,52	10 439 960,90	9 942 885,42
Tilikauden ylijäämä/ alijäämä	622 158,54	342 225,76	585 487,45	497 075,48
Oma pääoma yhteensä 31.12.	23 094 607,37	25 134 057,84	22 796 950,42	24 963 792,44

MYÖHEMMIN KUIN VIIDEN VUODEN KULUTTUA ERÄÄNTYVÄT VELAT (LIITETIETO 27)

	Kunta	
	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	7 940 769,42	6 416 666,56
Yhteensä	7 940 769,42	6 416 666,56

JOUKKOVELKAKIRJALAINAT (LIITETIETO 28)

	Kunta	
	2023	2022
Alle vuoden kuluessa erääntyvät kuntatodistuslainat		
-Korko 2,65 % - 4,06999 %		
-Erääntyvät 31.01.-29.2.2024	6 000 000,00	6 000 000,00
Yhteensä	6 000 000,00	6 000 000,00

PAKOLLISET VARAUKSET (LIITETIETO 29)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvahinkovakuutusmaksuvastuu		435 120,66		
Muut pakolliset varaukset yhteensä		435 120,66		

PITKÄ- JA LYHYTAIKAISET VELAT TYTÄRYHTEISÖILTÄ, KUNTAYHTYMILTÄ JA OSAKKUUS- SEKÄ MULTA OMISTUSYHTEISYHTEISÖILTÄ (LIITETIETO 30)

	2023		2022	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat		1104,03		880 308,98
Muut velat				
Siirtovelat				489 494,51
Yhteensä	0,00	1104,03		1 369 803,49
Vieras pääoma yhteensä	0,00	1104,03		1 369 803,49

MUIDEN VELKOJEN ERITTELY (LIITETIETO 32)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Muut velat				
Muut velat	266 592,80	602 699,66	254 639,47	374 397,91
Muut velat yhteensä	266 592,80	602 699,66	254 639,47	374 397,91

SIIRTOVELAT (LIITETIETO 33)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Menojäämät				
Siirtyvät korot	88 547,77	65 963,06	88 547,77	24 763,78
Lomapalkkajaksotus	1 228 152,33	3 475 394,02	1 215 876,84	2 063 198,95
Valtionosuusennakot		377 640,82	138 439,12	377 640,82
Keva, työntekijä			65 756,02	100 432,73
Keva, työnantaja			148 370,09	221 833,46
Valtion Eläkerahasto, työntekijä			9 868,54	8 790,66
Valtion Eläkerahasto, työnantaja			19 903,07	17 160,11
Työttömyysvakuutusmaskuvelka, ta j tt			97 933,47	142 675,14
Potilasvakuutuskeskus, Khshp		27 593,15		
Maankäyttösopimukset			1 000,00	1 000,00
Muut siirtovelat	494 716,10	1 280 550,49	12 727,47	737 922,01
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	1 811 416,20	5 227 141,54	1 798 422,39	3 695 417,66

VELAT, JOIDEN VAKUUDEKSI ANNETTU KIINNITYKSIÄ KIINTEISTÖIHIN (LIITETIETO 34)

	Konserni		Kunta	
	2023	2022	2023	2022
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta		118 225,88		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset		186 648,35		
Lainat julkisyhteisöiltä	177 114,42	218 234,85		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	1 368 124,00	1 368 124,00		
Lainat muilta luotonantajilta		17 825,32		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset		51 875,91		
Yhteensä	1 545 238,42	1 960 934,31		

VUOKRAVASTUUT (LIITETIETO 38)

	Konserni		Kunta	
	TP 2023	TP 2022	TP 2023	TP 2022
Vuokravastuut yhteensä	413 020,78	693 266,43	413 020,78	565 811,06
-siitä seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	196 682,06	384 187,61	196 682,06	259 814,37

TAKAUSVASTUUT (LIITETIETO 39)

	TP 2023	TP 2022
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	66 623 805	61 647 544
Kunnan osuus takauskeskuksen kattamattomista takausvastuista 31.12.		
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	53 034	35 650

VASTUUSITOUMUKSET (LIITETIETO 40)

Järjestelyjen tarkoitus	Konserni		Kunta	
	TP 2023	TP 2022	TP 2023	TP 2022
Takaukset samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta				
Alkuperäinen pääoma		285 497,10		
Jäljellä oleva pääoma		85 771,23		
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	1 680 000	3 649 786,44	1 680 000	3 388 773

Järjestelyjen tarkoitus	Konserni		Kunta	
	TP 2023	TP 2022	TP 2023	TP 2022
Jäljellä oleva pääoma	1 092 000	1 866 994,98	1 092 000	1 750 508,20

MUUT TASEEN ULKOPUOLISET JÄRJESTELYT (LIITETIETO 41)

Järjestelyjen tarkoitus	Konserni		Kunta	
	TP 2023	TP 2022	TP 2023	TP 2022
Sopimusvastuut		276 170,93		
Vuokravakuudet		18 549,99		18 549,99
Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu	1 988 267,02	2 620 766,02	1 988 267,02	2 620 766,02
Sopimuksiin sisältyvät palautusvastuut		77 817,03		
Arvonlisäveron palautusvastuu		183 309,36		

VAHINGONKORVAUSVASTUITA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Vuonna 2023 maksettiin vahingonkorvaus aiemmin aiheutuneesta vesivahingosta ja käräjäoikeuden vahvistama korvaus kunnan entiselle työntekijälle.

8.3.3. Henkilöstöä ja tilintarkastajan palkkioita koskevat liitetiedot

HENKILÖSTÖMÄÄRÄ 31.12. (LIITETIETO 42)

	Kunta	
	2023	2022
Keskushallinto	50	59
Perusturvatoimi	0	139
Sivistystoimi	204	220
Tekninen toimi	25	26
Työllistetyt	13	12
Yhteensä	292	456

TASEESEEN AKTIVOIDUT HENKILÖSTÖKULUT (LIITETIETO 43)

	2023	2022
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	14 318 493,69	20 564 832,76
Henkilöstökulut yhteensä	14 318 493,69	20 564 832,76

LUOTTAMUSHENKILÖMAKSUT (LIITETIETO 44)

	2023	2022
Keskustan Hausjärven kunnallisjärjestö	4 559,45	4 647,09
Kokoomuksen Hausjärven kunnallisjärjestö	3 080,03	2 675,90
Hausjärven SD	915,55	890,55
Ryttlän työväenyhdistys ry SDP	32,40	48,60
Hausjärven Perussuomalaiset	1 727,95	2 041,80
Hausjärven kristilliset	153,80	170,40
Hämeen vihreät	285,20	32,70
Riihimäen seudun vihreät ry	52,80	77,60
Riihimäen vasemmistoliitto	758,25	780,50
Luottamushenkilömaksut yhteensä	11 565,43	11 365,14

TILINTARKASTAJAN PALKKIOT (LIITETIETO 45)

	TP 2023	TP 2022
KPMG Oy Ab		
Tilintarkastuspalkkiot	11 053,14	12 669,77
Tilintarkastajan lausunnot		
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	4 741,49	2 826,45
Muut palkkiot	3 200,00	2 394,00
Palkkiot yhteensä	18 994,63	18 617,33

LIITETIETO 46: INTRESSITAHOT

Hausjärven kunta on tehnyt johtajasopimuksen, joka on hyväksytty kunnanhallituksessa

12.6.2023 / 118§

8.4. Vesihuoltolaitoksen taseyksikköä koskevat liitetiedot

8.4.1. Tuloslaskelman liitetiedot

VESIHUOLTOLAITOKSEN TOIMINTATUOTOT TEHTÄVÄALUEITTAIN

	2023	2022
Liikevaihto	1 314 827,90	1 377 643,82
Muut varsinaisen toiminnan tuotot	601,91	9 719,64
Yhteensä	1 315 429,81	1 387 363,46

VESIHUOLTOLAITOKSEN HENKILÖSTÖMÄÄRÄ

	2023	2022
Henkilöstön määrä 31.12.	3,30	3,30

VESIHUOLTOLAITOKSEN TASEeseen AKTIVOIDUT HENKILÖSTÖKULUT

	2023	2022
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	230 697,20	200 360,03
Henkilöstökulut yhteensä	230 697,20	200 360,03

8.4.2. Taseen liitetiedot

VESIHUOLTOLAITOKSEN AINEETTOMAT JA AINEELLISET HYÖDYKKEET

	Aineettomat hyödykkeet			Aineelliset hyödykkeet			Aineettomat ja aineelliset hyödykkeet yhteensä	
	Muut pitkävaik. menot	Aineettomat hyödykkeet yhteensä	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Muut aineelliset hyödykkeet	Keskeneräiset hankinnat		Aineelliset hyödykkeet yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	1 828 276,98	1 828 276,98	7981,11	4 430 128,73		36 012,90	4 474 122,74	6 302 399,72
Lisäykset tilikauden aikana				230 188,17			230 188,17	230 188,17
Siirrot erien välillä				8 929,11		-8 929,11	0,00	0,00
Tilikauden poisto	-140 257,28	-140 257,28	-798,11	-348 058,89			-348 857,00	-489 114,28
Poistamaton hankintameno 31.12.	1 688 019,70	1 688 019,70	7 183,00	4 321 187,12		27 083,79	4 355 453,91	6 043 473,61
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 688 019,70	1 688 019,70	7 183,00	4 321 187,12		27 083,79	4 355 453,91	6 043 473,61

VESIHUOLTOLAITOKSEN SAAMISTEN ERITTELY

	TP 2023	TP 2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Tulojäämät		
Muut tulojäämät		
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä		

VESIHUOLTOLAITOKSEN OMAN PÄÄOMAN ERITTELY

	2023	2022
Peruspääoma 1.1.	200 000,00	200 000,00
Peruspääoma 31.12.	200 000,00	200 000,00
Edellisten tilikausien yli/alijäämä 1.1.	1 333 118,40	1 405 984,49
Edellisten tilikausien yli/alijäämä 31.12.	1 333 118,40	1 405 984,49
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	-163 771,46	-72 866,09
Oma pääoma yhteensä 31.12.	1 369 346,94	1 533 118,40

VESIHUOLTOLAITOKSEN PITKÄAIKAISET VELAT

Vuoden 2023 tilinpäätöksessä olevan pitkäaikaiset velat, jotka erääntyvät maksettavaksi 1.1.2029 tai myöhemmin

	2023	2022
Lainat kunnalta	4 171 450,54	4 402 252,04
Yhteensä	4 171 450,54	4 402 252,04

VESIHUOLTOLAITOKSEN VIERAS PÄÄOMA

	2023		2022	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat kunnalle				
Lainat kunnalta	4 620 163,52	97 439,58	4 794 948,24	96 954,00
Yhteensä	4 620 163,52	97 439,58	4 794 948,24	96 954,00
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat				
Yhteensä				
Vieras pääoma yhteensä	4 620 163,52	97 439,58	4 794 948,24	96 954,00

VESIHUOLTOLAITOKSEN MUIDEN VELKOJEN ERITTELY

	2023	2022
Muut velat		
Muut velat	3 798,92	2 537,98
Muut velat yhteensä	3 798,92	2 537,98

VESIHUOLTOLAITOKSEN SIIRTOVELKoihin sisältyvät olennaiset erät

	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Lomapalkkavelan, palkkoihin liittyvän velan ja henkilöstösivukuluvelan jaksotukset	79 281,23	35 802,35
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	79 281,23	35 802,35

9. LUETTELOT JA SELVITYKSET

9.1. Luettelo kirjanpito kirjoista ja tositteiden lajeista

KÄYTETYT KIRJANPITOKIRJAT

Päiväkirja, sähköinen pääkirja, sähköinen tasekirja, paperinen

TT	Nimi	Tositemäärät (kpl)	Arkistointi
10	10 Yleislaskutus, yksityisoikeudellinen	1323	sähköinen
11	11 Yleislaskutus, julkisoikeudellinen	690	sähköinen
15	15 Vuokrat, yksityisoikeudellinen	372	sähköinen
54	54 Varhaiskasvatus, julkisoikeudellinen	1021	sähköinen
57	57 Kansalaisopisto, julkisoikeudellinen	991	sähköinen
70	70 Rakennusvalvonta, julkisoikeudellinen	100	sähköinen
75	75 Vesi ja jätevesi, yksityisoikeudellinen	6997	sähköinen
AT	Käyttöomaisuuden kirjaus	148	sähköinen
EK	Täsmäämättömien maksujen korjaus, Myre	74	sähköinen
HB	Pääkirjatapahtumat (ei työnkulkua)	237	sähköinen
HD	Hyväksytyjen pääkirjatapahtumien kirjaus	220	sähköinen
HX	Kirjaus Excelistä (työnkulku)	188	sähköinen
HY	ALV-siirrot/tyhjennykset	13	sähköinen
IE	Täsmäämättömien maksujen korjaus, perintä	15	sähköinen
IK	Viitesuoritukset perinnästä	65	sähköinen
IP	Maksut - konekielinen tiliote	446	sähköinen
KI	Perinnän suoritukset	1	sähköinen
KO	Viitesuoritukset	254	sähköinen
KP	Suoritukset	270	sähköinen
L2	Saapuvien laskujen kirjaus	8904	sähköinen
LT	Luottotappiot	3	sähköinen
P01	Sonet varastotapahtumat	12	sähköinen
P06	Nomentia maksuliikenne	430	sähköinen
P12	Vesikanta	121	sähköinen
P30	Personec	28	sähköinen
RJ	Jaksotustapahtumat	13	sähköinen
RV	Peruutus / vastakirjaus	38	sähköinen
UO	Ulosoton kautta tulleet viitesuoritukset	9	sähköinen

Kirjanpitoaineisto säilytetään kirjanpitolaian 2 luvun 10 §:n mukaisesti

10. TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS JA TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

TILINPÄÄTÖKSEN ALLEKIRJOITUS

Hausjärvellä 25. päivänä maaliskuuta 2024

HAUSJÄRVEN KUNNANHALLITUS

_____
Kyösti Arovuori, puheenjohtaja

_____
Sanna Jämsén

_____
Heini Ristivaara

_____
Timo Nuora

_____
Kari Salminen

_____
Kari Masalin

_____
Irene Piipponen

_____
Sisko Toivonen

_____
Hanna Tuovila

KUNNANJOHTAJA

_____
Pekka Määttänen, kunnanjohtaja

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Hausjärvellä ___/___ 2024

KPMG Oy Ab, tilintarkastusyhteisö (Alkuperäisessä yhteisön aiempi nimi)

_____
Topi Katajala, JHT